

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності

*Збірник наукових праць за матеріалами
Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
(17 травня 2019 р.)*

Черкаси – 2019

Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності: Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (17 травня 2019 р.) / За заг. ред. О.В. Черевка, О.П. Орлюк. – Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2019. – 116 с.

У збірнику наукових праць опубліковано матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності», що відбулася 17 травня 2019 р. на базі Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького.

Розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, усіх, хто цікавиться питаннями інтелектуальної власності та інноваційного розвитку.

Редакційна колегія:

д.е.н., проф. **Черевко О.В.**;

д.ю.н., проф., член-кор. НАПрН України **Орлюк О.П.**;

д.і.н., проф., відповідальний редактор **Корновенко С.В.**;

к.ю.н., **Дорошенко О.Ф.**;

к.і.н., доц., відповідальний секретар **Іващенко В.А.**;

к.ю.н., доц. **Кононенко Ю.С.**;

к.ю.н., доц. **Кульбашна О.А.**;

к.і.н., доц. **Попова Н.О.**

к.ю.н., доц. **Постригань Т.Л.**;

к.і.н., доц. **Тараненко О.М.**;

к.ю.н., доц. **Тараненко С.М.**

Doctor of Law, Docent, Associate Professor at the Belarusian State University
Leanovich E.B.;

Master in Law, Phd researcher, lecturer Department of Private Law Faculty of Law of the State University of Moldova **Tarlapan Artur**;

Associate professor of IP at the Simyn Bolnvar University, IP advisor to the Barranquilla Chamber of Commerce of Colombia **Fredy Sónchez Merino**;

Associate Professor of Law Department International Alatau University of Kyrgyzstan **Zhyldyz Tegizbekova**;

Head of Technology Development Office - Pasteur Institute of Iran PhD candidate in Management of Technology - R&D Management **Mitra Aminlou**.

Рекомендовано до друку вченою радою ННІ економіки і права Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького (протокол № 8 від 18.06.2019 р.)

За зміст поданих матеріалів та їх оформлення відповідальність несуть автори статей.

З М І С Т

Право інтелектуальної власності у вітчизняній та зарубіжній правовій системах. Проблеми економіки, інноватики та маркетингу інтелектуальної власності

Івашенко В. А., Кузьмінський О.О. Становлення системи органів державного управління промисловою власністю в Україні на початку 90-х рр. XX ст.....	5
Кобелєва Т.О., Попов М.О., Проскурня О.М. Інтелектуальна власність як основа сучасного розвитку туристичної галузі України.....	7
Косенко О.П., Косенко А.В., Маслак М.В. Технологічний важіль інтелектуальних технологій в туристичному бізнесі.....	12
Кузнецов Ю.М., Косенюк Г.В. Роль інновацій при підготовці фахівців у сфері інтелектуальної власності.....	18
Корновенко С.В., Кульбашна О. А. Академічна відповідальність в системі охорони авторських прав.....	25
Матросова В.О., Носирєв О.О., Глізнуца М.Ю. Інтелектуальна складова стартапів на туристичних підприємствах.....	29
Мищенко А. С. Міжнародно-правова охорона авторського права і суміжних прав.....	33
Ромашко А.С., Кравець О.М. Набуття прав на винаходи і корисні моделі. Організація практичних занять.....	36
Ткачова Н.П., Колотюк О.І., Гармаш С.В., Долина І.В. Інтелектуальна власність як складова конкурентних переваг туристичної сфери української економіки.....	40
Тростіна С. В. Алгоритм складання опису винаходу в патентному праві України.....	45
Чікін С.В., Нестеренко Н.В. Контроль наявності прав інтелектуальної власності.....	50
Чубань В. С. Кришталь Т. М. Правове забезпечення фінансування інноваційної діяльності в Україні.....	54

*Правове регулювання об'єктів права інтелектуальної
власності*

Fredy Sánchez Merino. From author's parody to trademark dilution: the double standard in colombian IP system.....	57
Leanovich E. B. National branding through the use of genetic resources, traditional knowledge, traditional cultural expressions: intellectual property law issues.....	61
Зеленько Л. О. Авторське право на твори архітектури.....	65
Попова Н.О. Охорона української вишивки та вишиванки правом інтелектуальної власності.....	71
Тараненко О. М., Черевко В.О. Правове регулювання відносин, що виникають у зв'язку з використанням географічних зазначень: європейський досвід.....	76
Тарлапан А.В. Право на собственное изображение VS. Право автора на произведение изобразительного искусства.....	79

*Захист права інтелектуальної власності в Україні
та за кордоном*

Диковець А. В. Зарубіжний досвід захисту об'єктів авторського права в мережі Інтернет.....	85
Кронда О.Ю. Захист об'єктів інтелектуальної власності в сфері недобросовісної конкуренції.....	90
Негер О. М. Захист авторських прав в мережі Інтернет.....	93
Петренко В.О., Берковський Е.О. Інтелектуальна безпека в контексті захисту Прав інтелектуальної власності.....	96
Постригань Т.Л. Зміни в процесуальному законодавстві. Питання інстанційної юрисдикції Вищого суду з питань інтелектуальної власності.....	100
Тараненко С. М. Недобросовісна реклама у аграрному бізнесі: ризики та деякі рекомендації протидії їй.....	103
Ткачов М.М. Правові засади контрафактної продукції та методи визначення збитків правовласників.....	107
Шуцько М.Г. Проблеми організації діяльності вищого суду з питань інтелектуальної власності в контексті євроінтеграційних процесів.....	113

Право інтелектуальної власності у вітчизняній та зарубіжній правовій системах. Проблеми економіки, інноватики та маркетингу інтелектуальної власності

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВОЮ ВЛАСНІСТЮ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ 90-Х РР. XX СТ.

Іващенко Віктор Анатолійович

кандидат історичних наук, доцент,

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Кузьмінський Олексій Олександрович

кандидат юридичних наук, доцент,

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

За радянських часів в УРСР не було власних органів, що опікувалися сферою інтелектуальної власності. Основні органи, які реєстрували об'єкти інтелектуальної власності, працювали в Москві. Після проголошення незалежності паралельно з нормативною базою почалося формування власних органів управління у сфері інтелектуальної власності. Спочатку створено органи, які опікувалися промисловою власністю, що датоване 1992 р. У січні 1992 р. Уряд видав Постанову про створення Державного патентного відомства України (Держпатенту) [1]. Патентний фонд України перетворювався на Державне патентне відомство, що підпорядковане Комітету з науково-технічного прогресу при Кабінеті Міністрів України. Ця установа отримала офіційну назву – Держпатент України, на який покладено основні функції із забезпечення правової охорони об'єктів промислової власності. Держпатент видавав патенти й інші охоронні документи на винаходи, промислові зразки та деякі інші об'єкти промислової власності, а також регулював функціонування єдиної патентної системи на території України. У березні 1992 р. створено Науково-дослідний центр патентної експертизи. Ці установи підпорядковувалися Державному комітетові науки, техніки і промислової політики. Також у травні 1992 р. спеціальною постановою «Питання Державного патентного відомства України» [2] затверджені штати працівників патентного відомства та витлумачений статус працівників. Загальна

чисельність працівників патентного відомства (п. 1) не перевищувала 130 осіб. Оплату роботи працівників патентного відомства прирівнювали до оплати працівників комітетів при Кабінеті Міністрів. Повноваження патентного відомства схарактеризовано в «Положенні про державне патентне відомство», що затверджене Постановою КМУ від 21 липня 1992 р. № 411[3; 4].

У ст. 1 зазначеного положення регламентовано статус Держпатенту як центрального органу державної виконавчої влади у сфері правової охорони промислової власності, на який покладена реалізація державної політики правової охорони промислової власності та забезпечення функціонування єдиної патентної системи України. У п. 3 окреслено основні завдання Держпатенту, серед яких – забезпечення правової охорони об'єктів промислової власності, видання охоронних документів на об'єкти промислової власності; інформаційне забезпечення фізичних і юридичних осіб щодо об'єктів промислової власності. Зважаючи на тогочасну відсутність належної нормативної бази у сфері промислової власності та необхідність її напрацювання в межах тісної взаємодії між іншими країнами, Держпатент відповідав за міждержавну співпрацю та участь у підготовці й укладанні міждержавних угод із питань охорони промислової власності.

Коло обов'язків Держпатенту описане в п. 4 положення. На підставі аналізу їх можна умовно розділити на кілька груп. Першу групу становить аналітична й правотворча діяльність. У межах своїх повноважень Держпатент вивчав стан сфери охорони промислової власності, її загальні тенденції й динаміку розвитку, формулював пропозиції КМУ щодо вдосконалення роботи систем. У руслі нормотворення Держпатент розробляв проекти нормативних актів із питань охорони промислової власності. Наступним напрямом роботи була експертна діяльність та діяльність із видання охоронних документів на об'єкти промислової власності. Крім того, Держпатент відповідав за інформаційно-аналітичну й просвітницьку діяльність (ведення реєстрів, популяризація винахідницької та патентно-ліцензійної діяльності). Наявність широкого спектру обов'язків і повноважень давала змогу цій установі розпочати активну діяльність із налагодження роботи у сфері промислової власності.

Статичні дані засвідчують, що фактично з грудня 1992 р. розпочалося видання охоронних документів [5, с. 13–14]. Протягом 1993 р. до Центру патентної експертизи надійшло близько 10 000 заявок, однак переважна частина з них – клопотання про видання патентів за нереалізованими позитивними рішеннями патентного відомства СРСР.

Надалі потік таких заявок зменшився (1994 р. – 5900; 1995 р. – 5200). У 90 роках діяльність патентного відомства характеризують як повільну: у 1996 р. у Центрі патентної експертизи з 30 тис. заявок, що надійшли з 1991 р., розглянуто лише 11 тисяч. Аналогічна ситуація зафіксована і з реєстрації знаків для товарів та послуг (розглянуто менше як чверть, понад 13 тис. чекало на розгляд) [5, с. 17–18].

Таким чином, незважаючи на складну політичну та економічну ситуацію, українській владі на початку 90-х рр. вдалося налагодити діяльність державних органів з охорони промислової власності та розпочати роботу по реєстрації об'єктів промислової власності. Повільність у розгляді заявок на нашу думку пояснюється відсутністю належної нормативної бази та процесом її напрацювання.

Список використаних джерел:

1. Про створення Державного патентного відомства: Постанова Кабінету міністрів України від 27 січня 1992 р. № 29. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/29-92-%D0%BF>
2. Питання Державного патентного відомства України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 травня 1992 р. № 2248 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/248-92-%D0%BF>
3. Про затвердження Положення про Державне патентне відомство України: Постанова Кабінету міністрів України від 21 липня 1992 р. № 2248 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/411-92-%D0%BF>
4. Іващенко В. А. Розвиток законодавства у сфері інтелектуальної власності в Україні (XIX – поч. XXI ст.): монографія. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2017. 508 с.
5. Глухівський Л. Й. Власність інтелекту (збірник статей). Київ: Державний департамент інтелектуальної власності, 2002. 140 с.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ОСНОВА СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Кобєлєва Т.О., Попов М.О., Проскурня О.М.
доцент НТУ «ХПІ»

Одним з феноменальних явищ ХХ століть є масове поява на ринку нового виду товару – об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ). Темпи росту обсягу торгівлі цим товаром зростають значно швидше звичайних, тому фахівці прогнозують, що при переході від

індустріального до інформаційного суспільства, що відбувається в даний час, це вид товару стане основним, а конкурентоспроможність звичайних товарів і послуг буде в основному забезпечуватися використанням відповідних об'єктів права ОІВ [1, 2]. Остання обставина особливо важливо для України, що вибрала інноваційний шлях розвитку економіки, основою якого є інтелектуальна власність. ОІВ використовується у всіх без винятку видах економічної діяльності, тому з її основами повинен бути ознайомлений кожен громадянин. Враховуючи, що телекомунікаційний простір як інформаційна система відіграє особливу роль на шляху до інформаційного суспільства, перш за все, для галузі зв'язку необхідні кваліфіковані фахівці з управління та використанню нового виду товарів і послуг, такого як об'єкти права ОІВ [3, 4].

Українська туристична галузь – інтелектуально насичена галузь економіки, підприємства якої надають різноманітні послуги, призначені для пізнання, відпочинку та самоосвіти людей. На туристичних підприємствах

Тому питання дослідження та аналізу розвитку туристичної на основі інтелектуальної складової, розробки та використання об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ), виявлення існуючих проблем та напрацювання пропозицій по їх усуненню є надзвичайно актуальними.

Дослідженнями туристичних підприємств займалися багато вчених-економістів, серед яких слід виділити наукові праці Марчук Л.С. [5, 6], Кравчук А.В. [7], Перерви П.Г. [8, 9], Косенко А.В. [10], Маслак М.В. [11], Матросової В.О. [12], Долини І.В. [13] та ін.

В цих роботах детально розглянуто роль інтелектуальної власності як носія науково-технічного прогресу в різних сферах народного господарства нашої країни. Але поза увагою вказаних вище і інших дослідників залишилися питання визначення ролі інтелектуальної власності в сфері послуг, зокрема, в сфері туристичного бізнесу.

Становлення постіндустріальної економіки характеризується тим, що у зв'язку з якісними змінами продуктивних сил змінюються й виробничі відносини, основу яких складають відносини власності. Власність як економічна категорія відображає відносини привласнення-відчуження та виступає сукупністю відносин володіння, користування і розпорядження.

Специфіка відносин інтелектуальної власності визначає розподіл та привласнення інтелектуального доходу. Наймаючи працівника, туристична фірма привласнює його інтелектуальний капітал разом із його робочою силою, тобто у фірми виникає монополія власності як

об'єкт господарювання. Особа - носій інтелектуального капіталу не має фактичного статусу його власника, оскільки така власність юридично не закріплена. Монополія приватної власності працівника на інтелектуальний капітал може виникнути при появі об'єктивованих результатів інтелектуальної діяльності, що підлягають комерціалізації та специфікації прав власності. Тоді туристична фірма буде сплачувати фахівцю як носію і власнику інтелектуального капіталу певну винагороду як оплату знань, інституційними формами якої можуть бути заробітна плата, відсоток від прибутку, паушальні платежі, роялті, гонорари. Особливості реалізації інтелектуальної власності (послаблення боротьби за її повне відчуження, «розщеплення» прав власності, домінування часткового, неповного привласнення) породжують якісно нові соціально-економічні відносини, змінюють баланс економічної влади між найманою працею і капіталом, унеможливають їх чітке розмежування та породжують тенденцію зближення соціально-економічних характеристик власності і праці. Власники інтелектуальних ресурсів виступають продавцями не своєї праці, а її результатів, не робочої сили, а споживчої вартості, втіленої в інформаційному або інтелектуальному продуктах. Невідчуженість інтелектуального капіталу від людини обумовлює її нову роль: з найманого працівника вона перетворюється на співвласника створеного продукту, інтелектуального капіталу фірми, рівноправного учасника мобільних асоціацій товаровиробників. Тому протистояння між капіталістом як власником засобів виробництва і найманим працівником як власником робочої сили, властиве індустріальному суспільству, заміщується взаємодією між працівниками, менеджерами, підприємцями

Виходячи з цих положень, на наш погляд, є доцільним розглянути показники інноваційної діяльності підприємств туристичного бізнесу, до яких, зокрема, відноситься частка підприємств галузі, які займаються інноваційною діяльністю, створенням та використанням ОІВ. Зазначемо, що ця частка є досить незначною (на рівні 10-12 відсотків, що свідчить про наявність в туристичній сфері застарілих технологій, які не надають додаткових можливостей для її розвитку.

Гальмує розвиток туристичних підприємств і відсутність бюджетних коштів на розвиток науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт і на виготовлення нової техніки, на створення та використання ОІВ. Не сприяє розвитку туристичної галузі відсутність привабливих умов для залучення інвестицій, адже знос основних фондів туристичних підприємств складає понад 70%. А сума інвестицій в галузь

в порівнянні з обсягами інвестицій в економіку держави - лише 0,8%. Тому туристична сфера залишається малопривабливою галуззю.

Проведені дослідження показують, що розвиток конкуренції на вітчизняному ринку туристичних послуг стримується вузькою спеціалізацією підприємств. Кожне туристичне підприємство орієнтоване на надання певного виду послуг, оскільки одночасне виробництво різного виду послуг на одному підприємстві вимагає значних засобів, яких у вітчизняного виробника доки немає. Багато туристичних підприємств сьогодні працюють безпосередньо по конкретному замовленню (одиничне або малосерійне виробництво), відмовившись від серійного та масового виробництва послуг.

Немає сенсу нарощувати обсяги випуску послуг, які не знаходять відповідного попиту на вітчизняному ринку у українського споживача. В той же час, пробитися на зовнішні ринки збуту вітчизняним туристичним підприємствам складно, зважаючи на жорстку конкуренцію на них.

Таким чином, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день туристичний бізнес України перебуває в дуже складному становищі, тому необхідно вживати екстрених заходів щодо його відновлення. У кожному регіоні України достатньо висококваліфікованих кадрів, які можуть забезпечити конкурентоспроможність українського туристичного сервісу. Слід модернізувати туристичні підприємства, зменшити податкове навантаження, спростити митні процедури для туристичних підприємств, що орієнтовані на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків та на залучення іноземних туристів.

Не дивлячись на складне положення, в якому продовжує перебувати туристична сфера України, з 2016 р. в ній намітилася перспектива поживавлення виробництва послуг і підйому іноземного туризму, чому сприяє наявність безвізового режиму нашої країни з країнами ЄС. Підприємства прагнуть зайняти додаткові ринки збуту, за рахунок власних засобів освоюють нові види послуг, здійснюють реструктуризацію виробництва і модернізацію устаткування. Ці тенденції вселяють оптимізм.

Список використаних джерел:

1. Кобелева Т.О. Організаційна структура комплаєнс на промисловому підприємстві // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 47 (1323). – С. 121-127.

2. Кобелева Т.О. Розробка рекомендацій по формуванню інтегрального показника комплаєнс-безпеки промислового підприємства // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 48 (1324). – С. 46-52.
3. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Управління маркетингом інноваційної продукції на засадах життєвого циклу товару // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки).: зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 28 (1200). – С. 26-30.
4. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Якість інноваційної продукції як складова маркетингової політики та конкурентоспроможності підприємства // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки). : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 28 (1200). – С. 70-74.
5. Марчук Л.С. Методики розрахунку інтелектуального потенціалу підприємства // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 20 (1296). – С. 95-101.
6. Перерва П.Г., Марчук Л.С. Інтелектуальний потенціал як економічна категорія // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 15 (1291). – С. 53-63.
7. Перерва П.Г., Кравчук А.В. Ефективність як економічна категорія // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 15 (1291). – С. 137-143.
8. Перерва П.Г. Економіко-організаційні засади інноваційної та інвестиційної діяльності підприємства // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – № 45 (1266). – С.51-55.
9. Перерва П.Г. Інформаційна діяльність підприємства: управлінська, цінова та маркетингова складові // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2018. - № 37(1313).- С. 27-32 .
10. Перерва П.Г., Косенко А.В., Кобелева, Т.О., Маслак М.В. Системний підхід до дослідження цінових, маркетингових, інвестиційних та інноваційних характеристик трансферу технологій промислової продукції // Вісник Національного технічного університету «ХПІ»

- (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 19 (1295). – С. 121-126.
11. Перерва П.Г., Косенко А.В., Маслак М.В., Матросова В.О., Долина І.В. Розвиток організаційно-економічного механізму управління розвитком індустрії туризму та гостинності // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 48 (1324). – С. 121-127.
 12. Перерва П.Г.; Косенко О.П., Ткачова Н.П.; Ткачов М.М. Формування конкурентного, інтелектуального і маркетингового потенціалу інноваційного підприємництва // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 20 (1296). – С. 36-40.
 13. Перерва П.Г., Косенко А.В., Маслак М.В., Матросова В.О., Долина І.В. Формування управлінської, маркетингової та інноваційної політики на підприємствах туристичної індустрії // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки): зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 47 (1323). – С. 114-120.
 14. Pererva P.G., Kobielieva T.O. The formation of anti-crisis program of the industrial enterprise based on innovative monitoring // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки). : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 48 (1220). – С.41-44.

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ВАЖЛИВІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ

Косенко О.П., Косенко А.В., Маслак М.В.

д.е.н, професор кафедри економіки та маркетингу НТУ «ХПІ»

Теорія та практика економічної діяльності туристичних підприємств накопичила значний досвід економічної оцінки ринкових перспектив різного роду інноваційних продуктів. Разом з тим, на наш погляд, традиційні підходи до економічної оцінки не в повній мірі можуть бути застосовані до економічної оцінки технологічних продуктів при прогнозуванні їх ринкового потенціалу. В значній мірі це стосується об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ), які, по-перше, є надзвичайно специфічними ринковими товарами, по-друге, оцінка комерційної привабливості яких далеко не завжди може бути виконана

з використанням існуючих підходів. Одна з таких специфічних особливостей економічної оцінки ОІВ туристичного підприємства полягає в тому, що вартісна оцінка ефективності та ринкові перспективи ОІВ визначаються фінансовими показниками бізнесу при їх використанні, а ефективність бізнесу в свою чергу визначається тими ж самими фінансовими показниками інтелектуального продукту. На думку В.В.Платонова [1, 2] ми тут стикаємося з синдромом барона Мюнхгаузена - спробою підняти самого себе за волосся. Вихід з цього замкнутого кола, на наш погляд, може бути у використанні нефінансових індикаторів.

В дослідженнях Рогової Е.М. [3], Платонова В.В. [1, 2], Нестеренко Е.А. [4] та ін. [5-20], розглядається можливість використання для вирішення даного завдання рідко застосовувану, але досить перспективну для практичного використання в системі технологічного аудиту концепцію технологічного важеля. Зазначена концепція представляється однією з найбільш цікавих підходів до оцінки комерційної привабливості інтелектуального продукту туристичного підприємства. В її основу покладено модель «оцінки патентів, зважених з урахуванням цитування» (citation-weighted patents), розроблена зарубіжними вченими-економістами Hall В.Н. та Jaffe А.В. [5] наприкінці 90-х років і надалі розвинена низкою російських і зарубіжних дослідників [4-20] з метою встановлення зв'язку між технологічною ефективністю та ефективністю операційної та фінансової діяльності підприємства. В основі даної моделі лежить оцінка нефінансових індикаторів, що характеризують інтелектуальні продукти, зокрема ОІВ. Після отримання інтегрального кількісного нефінансового індикатора, є можливість перейти до фінансового індикатору шляхом зіставлення його значення з ринковою вартістю бізнесу стосовно даної інтелектуально-технологічної новації, тобто мова йде про оцінку ринкових перспектив (ринкового або комерційного потенціалу ОІВ) туристичного підприємства.

За даними В.В. Платонова [2, с. 31-32] використання нефінансових індикаторів при оцінці інтелектуального продукту широко застосовувалося і до оцінки патентів, зважених з урахуванням цитування. Використання нефінансових індикаторів при оцінці інтелектуального капіталу застосовується і в ряді інших методів. Як нам видається, в аналізованому підході (оцінка патентів, зважених з урахуванням цитування) закладені кілька елементів наукової новизни. По-перше, даний підхід виділяє ключовою інтегральний показник, якому можна зіставити фінансову цінність бізнесу. Існуючі в даний час

підходи застосовують десятки і сотні нефінансових показників, що не знаходяться в строгому функціональному або навіть статистично підтвердженому і доведеному взаємозв'язку. По-друге, починаючи з 80-х років минулого сторіччя накопичилася необхідна кількісна база даних для розрахунку інтегрального показника, оскільки саме з цього часу ведеться електронна база даних патентної інформації. Останнє положення надають методу технологічного важіля елементи реальної практичної застосовності.

Короткий опис основних положень даного методичного підходу можна звести до наступного. Патенти – це важлива частина інтелектуального капіталу промислового підприємства (синонім патенту - нематеріальні активи [6, с.32]. Інформація про патенти є відкритою, вона доступна для різних компаній, є можливість аналізувати, оцінювати, зіставляти, прогнозувати цю інформацію. Разом з тим, як показує досвід, реальна економічна цінність (ефективність) патентів може бути визначена тільки стосовно до невеликої частки загальної патентної інформації. Решта патентів, найчастіше, виявляються неефективними або просто марними для реального використання у виробничому бізнес-процесі. Виникає досить складна задача: яким чином можна кількісно оцінити корисність патенту, його комерційний потенціал, певною мірою рівень комерційної привабливості патенту для бізнес-процесів? Якраз для вирішення цього завдання і пропонується використовувати метод оцінки патентів, зважених з урахуванням цитування. З його використання можна отримати індикатор практичної цінності патентів, в основі якого лежить частота їх цитування в інших патентах. Ми акцентуємо увагу на терміні «індикатор», за допомогою якого з'являється можливість досить надійно замінити певну інформацію, необхідну для проведення розрахунків. Причому мова йде про недоступною для аналітиків інформації. Практичне використання такого роду замітника являє собою дуже важливий практичний прийом економічного аналізу. Коли неможливо отримати потрібні нам дані, слід спробувати використати їх замітник. В даному випадку припущення, що цитування відображає практичну цінність патенту туристичного підприємства, знайшло підтвердження в наукових дослідженнях ряду вчених [3, 5, с.32, 6, 14].

Більш детальний науково-методичний розгляд цих положень дозволив виявити на перший погляд дивну закономірність, на що звертає увагу дослідників проф. Платонов В.В. [1, 2]. Її зміст полягає в тому, що чим частіше цитує патент підприємство, в якому він отриманий, тим вище вартість його бізнесу. Такого роду твердження,

на перший погляд, абсолютно нелогічне. Більш логічно було б стверджувати, що цінність патенту буде вище тоді, коли його цитують інші підприємства. Як нам видається, дану нелогічність (певною мірою парадокс) якраз і можна пояснити ефектом технологічного важеля, сутність якого і пропонується нами для використання при визначенні ринкових перспектив інтелектуально-інноваційних технологій.

Поняття «важіль» широко використовується в різних природничих науках і означає пристрій чи механізм, що дозволяє посилювати вплив на деякий об'єкт. У контексті даного дослідження поняття технологічного важеля буде відображати рівень зміни прирощення капіталу підприємства по відношенню до рівня зміни його витрат на інтелектуально-технологічні розробки. При позитивному значенні технологічного важеля можна робити висновок про рівень інноваційної сприйнятливості підприємства-розробника технологічних новацій, його умінні і здібності не тільки розробляти прогресивні інновації, а й ефективно використовувати (комерціалізувати) свої інтелектуальні розробки, об'єкти інтелектуальної власності (ОІВ).

Концепція технологічного важеля була розроблена рядом російських і зарубіжних дослідників з метою встановлення зв'язку між технологічною ефективністю та ефективністю операційної та фінансової діяльності підприємства [1, 3, 4, 6, 8, 12, 15, 17, 19, 20].

Технологічний важіль це міра здатності інноваційного туристичного підприємства поширювати передові знання, технології, прикладні ноу-хау (тобто здійснювати трансфер технологій), отримані в процесі створення базового об'єкта інтелектуальної власності, на безліч продуктів для кінцевих користувачів.

У цьому плані слід зауважити, що ще до того, як розроблені на підприємстві нові сфери і напрями використання базового об'єкта інтелектуальної власності ($OIB_{баз}$) будуть матеріалізовані в нових знаряддях праці або предметах споживання (а саме тоді стануться реальні зміни у вартісній структурі матеріальних активів і капіталу підприємства), технологічний важіль $OIBC_{баз}$ буде надавати непрямий вплив на дані активи. Звідси випливає висновок про те, що концепція технологічного важеля пояснює, як створення нового ОІВ може підняти вартість бізнесу, перевищуючи в рази економічну цінність $OIB_{баз}$, взятої ізольовано. Крім того, з'являється реальна можливість ефективного моніторингу економічної віддачі (затребуваності, використання, застосовності) конкретного ОІВ, права на який знаходяться в розпорядженні даного підприємства, його впливу на систему фінансового менеджменту.

Це дозволяє зробити висновок про те, що вплив технологічного важеля буде прямо пропорційний інтелектуально-інноваційній активності підприємства в двох напрямках:

– по перше, в сфері використання базової розробки $OIB_{баз}$ для створення нових інтелектуальних продуктів на власному виробництві (в системі внутрішнього технологічного трансферу);

– по-друге, в сфері використання базової розробки $OIB_{баз}$ для створення нових інтелектуальних продуктів на інших виробництвах та підприємствах (в системі національного та міжнародного трансферу технологій).

Практичне використання кожної з вказаних сфер комерціалізації потребує відповідного науково-методичного обґрунтування. В окремих випадках підприємство-розробник $OIB_{баз}$ може обмежитися тільки власним використанням, в інших - тільки зовнішнім трансфером або застосувати інтегральну комерціалізацію $OIB_{баз}$, яка передбачає багатопрофільне використання можливостей внутрішнього і зовнішнього технологічного трансферу інтелектуального продукту.

Список використаних джерел:

1. Platonov, V. Technological Leverage in Management of Innovations/ / Control Applications of Optimization, International Workshop / V.Platonov.- IFAC, 2000.- 34 p.
2. Платонов, В.В. Интеллектуальные активы и инновации [Текст] / В.В.Платонов, Е.М.Рогова, Н.Н.Тихомиров. СПб.: Издательство СПбГУЭФ, 2008.-278с.
3. Нестеренко, Е.А. Методы оценки стоимости венчурного капитала [Текст] / Е.А.Нестеренко//Экономика: вчера, сегодня, завтра.- 2012.- №5-6.- С.129-143.
4. Рогова, Е.М. Формирование и реализация механизмов технологического трансфера Платонов В.В., Рогова Е.М., Тихомиров Н.Н. / Е.М.Рогова : Монография - СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2005. – 194 с.
5. Hall B.H., Jaffe A.B., Trajtenberg M. The NBER Patent Citations Data File: Lessons, Insights and Methodological Tools. NBER Working Paper № 8498. 2001.
6. Pererva, P.G. Technology transfer / P.G.Pererva, G.Kocziszky, D.Szakaly, M.Somosi Veres - Kharkiv-Miskolc : NTU “KhPI”, 2012.- 668 p.
7. Кобелева Т.О. Організаційна структура комплаєнс на промисловому підприємстві // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні

- науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – № 47 (1323). – С. 121-127.
8. Кобелева Т.О. Розробка рекомендацій по формуванню інтегрального показника комплаєнс-безпеки промислового підприємства // Вісник Національного технічного університету «ХП» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – № 48 (1324). – С. 46-52.
 9. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Управління маркетингом інноваційної продукції на засадах життєвого циклу товару // Вісник Національного технічного університету «ХП» (економічні науки). : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХП», 2016. – № 28 (1200). – С. 26-30.
 10. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Якість інноваційної продукції як складова маркетингової політики та конкурентоспроможності підприємства // Вісник Національного технічного університету «ХП» (економічні науки). : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХП», 2016. – № 28 (1200). – С. 70-74.
 11. Марчук Л.С. Методики розрахунку інтелектуального потенціалу підприємства // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – № 20 (1296). – С. 95-101.
 12. Перерва П.Г., Марчук Л.С. Інтелектуальний потенціал як економічна категорія // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – № 15 (1291). – С. 53-63.
 13. Перерва П.Г., Кравчук А.В. Ефективність як економічна категорія // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – № 15 (1291). – С. 137-143.
 14. Перерва П.Г. Економіко-організаційні засади інноваційної та інвестиційної діяльності підприємства // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХП», 2017. – № 45 (1266). – С.51-55.
 15. Перерва П.Г. Інформаційна діяльність підприємства: управлінська, цінова та маркетингова складові // Вісник Національного технічного університету «ХП» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Х.: НТУ „ХП”. - 2018. - № 37(1313). - С. 27-32.
 16. Перерва П.Г., Косенко А.В., Кобелева, Т.О., Маслак М.В. Системний підхід до дослідження цінових, маркетингових, інвестиційних та

інноваційних характеристик трансферу технологій промислової продукції // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 19 (1295). – С. 121-126.

17. Перерва П.Г., Косенко А.В., Маслак М.В., Матросова В.О., Долина І.В. Розвиток організаційно-економічного механізму управління розвитком індустрії туризму та гостинності // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 48 (1324). – С. 121-127.
18. Перерва П.Г.; Косенко О.П., Ткачова Н.П.; Ткачов М.М. Формування конкурентного, інтелектуального і маркетингового потенціалу інноваційного підприємництва // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 20 (1296). – С. 36-40.
19. Перерва П.Г., Косенко А.В., Маслак М.В., Матросова В.О., Долина І.В. Формування управлінської, маркетингової та інноваційної політики на підприємствах туристичної індустрії // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки): зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 47 (1323). – С. 114-120.
20. Pererva P.G., Kobielieva T.O. The formation of anti-crisis program of the industrial enterprise based on innovative monitoring // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки). : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 48 (1220). – С. 41-44.

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Кузнєцов Ю.М.

д. т. н., професор

*Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»,*

Косенюк Г.В.

к.т.н., доцент

Черкаський національний університет ім.Богдана Хмельницького

Двадцять перше століття, яке розпочало третє тисячоліття, висунуло перед людством багато викликів і змусило ще більше замислитися над пророчими словами нашого співвітчизника акад. Вернадського В.І.: «З появою на нашій планеті наділеної розумом живої істоти планета переходить у нову стадію своєї історії. Біосфера

переходить у ноосферу (сферу розуму)» [1]. Людину починають цікавити проблеми майбутнього: себе, як особистості, своєї родини, своєї країни, всього людства і навіть всієї цивілізації. Вчених починає турбувати філософія і конструювання майбутнього [7], що пов'язано з інноваційною діяльністю.

Час вимагає не вузьких фахівців і вчених у певній галузі, а людей з розширеним світоглядом, про що влучно сказано в книзі Томкінса і Берда «Таємне життя рослин».

Тенденції, які спостерігаються зараз в інженерній освіті нашої молоді, полягають у підготовці «користувачів», «споживачів» та «спостерігачів» зарубіжної техніки і зарубіжних технологій на рівні звичайної професійно-технічної підготовки, а не будівників, творців та генераторів власних наукових теорій, машин, механізмів і технологій. Без сумнівів озброєна знаннями, вміннями і практичними навичками високоосвічена, креативна, працьовита, патріотична молодь, як нова генерація майбутніх українських кулібінів, едісонів і нобелівських лауреатів, спроможна підняти велич України і вивести її із скрутного становища на рівень провідних країн світу.

Щоб Україна стала такою високорозвиненою державою, необхідно бути готовим прийняти виклики сьогоденної четвертої промислової революції «ІНДУСТРІЯ 4.0» [5], яка орієнтована на штучний інтелект і повну автоматизацію з застосуванням роботів, робототехнічних систем, засобів інформатизації і комунікації, практично всього, що стосується суспільства, бізнесу, виробництва і освіти.

Основна риса сучасності – це орієнтація виробництва на ринок, що неможливо без інтеграції науки, освіти, виробництва і сфери обслуговування, а також прагнення до досягнення таких основних цілей [10]: 1) підвищення продуктивності праці; 2) підвищення якості продукції; 3) скорочення витрат на виробництво при заощадженні енергоматеріальних ресурсів; 4) поліпшення або зниження частки фізичної праці людини; 5) полегшення або скорочення монотонної інтелектуальної (розумової) праці людини; 6) розширення технологічних і функціональних можливостей обладнання. Досягнення цих цілей позначилося на світових тенденціях розвитку машинобудування.

Для забезпечення майбутнього України і відновлення її у високорозвинену незалежну індустріально-аграрну державу, міцну як природний кристал алмазу (у вигляді октаедру) з верховенством права і збалансованим бюджетом (матеріальний фактор), і привабливою, як огранений сяючий діамант, з високим рівнем духовності (моральний

фактор) (рис. 1), саме освіту треба розглядати головним провідним фактором соціального, економічного і культурного прогресу України.

Не треба йти у фарватері передових зарубіжних фірм під стратегічно хибним гаслом «ДОГНАТИ І ПЕРЕГНАТИ!», а необхідно озброюватися міждисциплінарними знаннями, розширяти світогляд в умовах викликів четвертої промислової революції «ІНДУСТРІЯ 4.0» під вірним стратегічним гаслом «ВИПЕРЕДИТИ, НЕ НАЗДОГОНЯЮЧИ!» [5]. Український народ на це здатний і зможе відродити величеньки України, як незалежної, високорозвиненої індустріально-аграрної держави.

Існуюча система вищої освіти має суттєві вади, серед яких репродуктивна форма передачі знань. Тому в системі вищої освіти треба переходити на креативну форму передачі знань для розв'язання нагальних проблем в суспільстві і зростання добробуту людей та якості життя за рахунок мотивації творчої активності (рис. 2) і використання міждисциплінарного підходу.

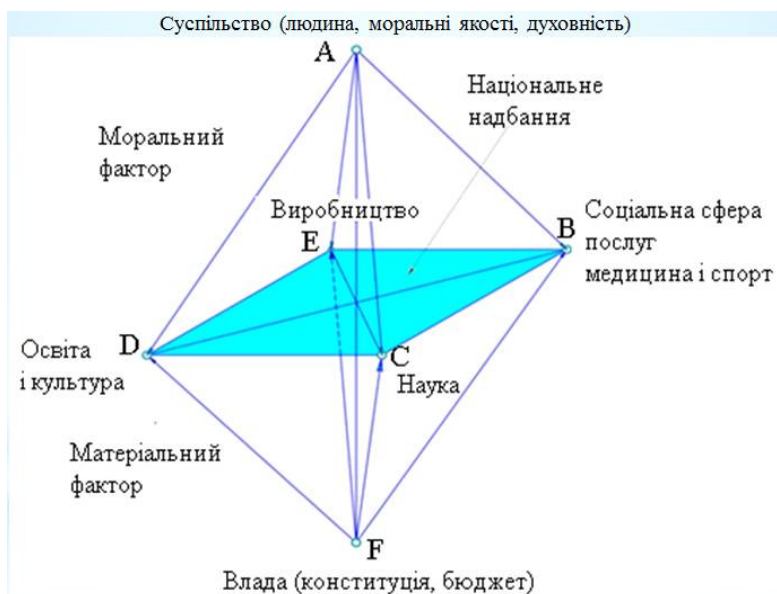

Рисунок 1 – Геометричний образ міцної високо розвиненої держави

Результат міждисциплінарного підходу – це отримання нових досягнень на стику різних наук при використанні Нано-Біо-Інфо-Когно-Соціо-Еко-технологій.

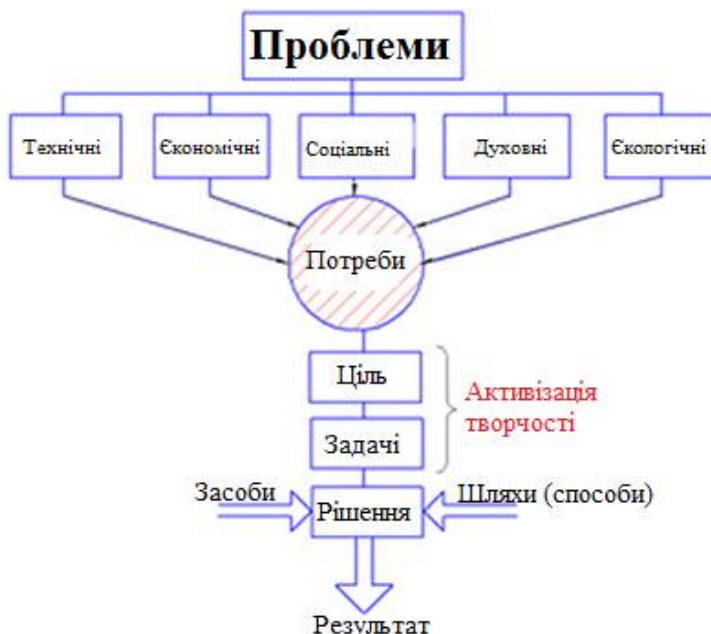

Рисунок 2 – Проблеми і потреби суспільства в активізації інноваційної діяльності

У своїй діяльності молодій інтелектуальній еліті необхідно взяти на озброєння таке гасло міждисциплінарного підходу: «Основним творцем є Природа, а Людина – одне з її неперевершених творінь і творець за своєю подібністю». Людина намагається створити так, як це є в неї: мозок – комп'ютер, серце – двигун, руки – затискні і захоплюючі органи, ноги – засоби пересування, кровоносна система – гідравліка, дихальна – пневматика і т. д. Причому слід користуватися генетичним принципом «Від простого – до складного» і тут для різних систем є своя «азбука» з обмеженою кількістю простих (породжувальних) елементів, наприклад, всі живі організми складаються з 24-х хімічних елементів; кольорова палітра – з 7-ми

кольорів; музичні твори – з 7-ми нот; числа – з 10-ти цифр; джерела електромагнітного поля – з 6-ти геометричних класів поверхонь, твердотільні механізми – з 7-ми перетворювачів руху, сили, енергії і т.д.

Сьогодення висуває сучасні вимоги до освіти і визначає сучасні тенденції в науці і освіті. Використання в НТУУ «КПІ ім. І. Сікорського» теорії генетичної еволюції і відкриття в електромеханіці Періодичної таблиці первинних джерел електромагнітного поля (автор проф. Шинкаренко В.Ф.) [9] визначило новий етап в переосмисленні минулого, сучасного і майбутнього в найстарішій науці – МЕХАНІЦІ. З використанням відкритого механізму «генетичної пам'яті» вдалося вперше в технічних науках на одній інформаційній мові – з однаковим генетичним кодом моделювати електромагнітні і механічні системи типу «об'єкт», а також створити на рівні спільних винаходів багато нових технічних систем, наприклад, гібридів – самодіючих мотор-шпинделів.

Новий погляд на матеріальну точку [6], як носія генетичної інформації при створенні складних антропогенних систем, як результат міждисциплінарного підходу, дозволив запропонувати на кафедрі конструювання верстатів та машин КПІ концепцію створення і генетичного передбачення верстатів, роботів, робототехнічних систем та іншого технологічного обладнання нового покоління з комп'ютерним керуванням на модульному принципі [4]. Для підготовки майбутніх конструкторів-верстатобудівників викладаються дисципліни «Основи технічної творчості», «Інтелектуальна власність» [7] і створена навчально-дослідницька лабораторія малогабаритного обладнання [4], де студенти самостійно з модулів збирають діючі макети верстатів з ЧПК, налагоджують на комп'ютері управляючі програми і виготовляють складні неметалеві деталі.

Переконливим може бути ще один приклад міждисциплінарного підходу в КПІ при створенні нового виду робототехніки – технологічних мобільних роботів довільної орієнтації в просторі [11]. Ідея проекту – використання біоніки та наукове підтвердження підказок Природи стосовно переміщення комах з багатьма лапками по склу, стінах, стелі та тварин з багатьма кінцівками на пересічній місцевості та деревах. Сфера застосування таких роботів надзвичайно широка в екстремальних для Людини умовах.

Для підготовки докторів філософії в КПІ вперше була започаткована дисципліна «Креатологія та інноватика» [2, 3]. Мета

дисципліни – оволодіння сучасними методами розв’язання творчих задач, широкого кола пошукових задач на основі спільного використання системної технології генетичного передбачення і методології спрямованого синтезу для організації і управління інноваційними процесами і комерціалізації прав інтелектуальної власності. На цю дисципліну передбачено 120 год. (4 кредити ЄКТС): лекції – 54 год., практичні заняття – 34 год., СРС – 32 год. Вона містить чотири змістовні модулі:

Модуль 1. Креатологія і інтелектуальні технології інноваційного розвитку.

Модуль 2. Генетичне передбачення та інноваційний синтез складних технічних систем.

Модуль 3. Методи розв’язання творчих задач.

Модуль 4. Інноватика як управління інтелектуальним капіталом.

Доцільно було б запропонувати з досвіду ЗВО інших країн спеціалізацію «Інноваційний інжиніринг» з набором дисциплін, що розширюють світогляд майбутнього інноваційного інженера.

Враховуючи актуальність стимулювання винахідництва, як результату інноваційної діяльності, можна сподіватися, що розум переможе, а міждисциплінарний підхід і штучний інтелект дозволять суттєво скоротити матеріальні і частково часові витрати на пошукові дослідження, забезпечать генетичне передбачення і дострокові прогнози розвитку нової техніки і нових технологій, бо як сказав акад. К. Скрыбін «Хто володіє генетичною інформацією, буде володіти світом!».

Список використаних джерел:

1. Вернадский В.И. Биосфера и ноосфера /В.И. Вернадский. – М.: Айрис-пресс, 2007. – 576 с.
2. Кузнєцов Ю.М., Шинкаренко В.Ф., Литвин О.В., Чикін С.В. Твір навчального характеру «Навчальна програма дисципліни «Креатологія та інноватика» для слухачів освітньо-наукового рівня «доктор філософії» /Свідectво про реєстрацію прав автора на твір № 59034 від 25.03.2015 р.
3. Кузнєцов Ю.М., Литвин О.В., Чикін С.В., Лебеденко В.М. Викладання дисципліни специфічних категорій для підготовки доктора філософії в НТУУ «КПІ» / Матеріали X Всеукраїнської

- науково – практичної конференції «Проблеми підготовки фахівців з інтелектуальної власності, інформаційно-аналітичної та інноваційної діяльності в Україні» в м. Києві 20-22 квітня 2010 р. – К.: Інститут інтелектуальної власності «Одеська національна юридична академія» в м. Києві. 2010. – с.136-141.
4. Кузнецов Ю.Н. Учебно-исследовательская лаборатория малогабаритных станков с компьютерным управлением на модульном принципе // Науковий журнал ЧНТУ «Технічні науки та технології» №1 (3), Чернігів, 2016. – С.15-24.
 5. Кузнецов Ю.Н. Вызовы четвертой промышленной революции «индустрия 4.0» перед учеными Украины // Вестник ХНТУ, Херсон, №2 (61), 2017. – С.67-75.
 6. Кузнецов Ю.Н. Новый взгляд на материальную точку как носителя генетической информации при создании технических систем // Материалы Междунар. науч.-практ. конференции «Фундаментальные основы механики». - Новокузнецк: НИЦ МС, 2016. – №1. – С.26-40.
 7. Кузнецов Ю.М. Інтелектуальна власність: навчальний посібник / Ю.М. Кузнецов, Г.В. Косенюк, М.Г. Данильченко; за ред. Ю.М. Кузнецова. – Тернопіль: економічна думка, 2002. – 419 с.
 8. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической эволюции /Ф. Фукуяма. – М.: АСТ; ЛЮКС 2004. – 349 с
 9. Шинкаренко В.Ф. Основи теорії еволюції електромеханічних систем: Монографія. – К.: Наукова думка, 2002. – 288 с.
 10. Шинкаренко В.Ф. Междисциплинарный генетический подход в информационных технологиях проектирования сложных технических систем /В.Ф. Шинкаренко, Ю.Н. Кузнецов III Міжнародна науково-практична конференція «Інформаційні технології на взаємодії (IT&I – 2016)». – К.: КНУ ім. Т.Шевченка, 2016. – с. 241-242.
 11. Kuznetsov Yuriy, Polishchuk M. Mobile climbing robots with energy accumulators //Journal of the Technical University of Gabrovo, N57, 2018. – p.p.53-57.

АКАДЕМІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ АВТОРСЬКИХ ПРАВ

Корновенко Сергій Валерійович

*доктор історичних наук, професор,
проректор з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*

Кульбашна Олена Анатоліївна

*кандидат юридичних наук, доцент
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*

Система правової охорони авторських прав нещодавно була доповнена новим для вітчизняного правового простору явищем – академічною відповідальністю, яка була запроваджена у вересні 2017 року новим Законом України «Про освіту» [1]. Останній закріпив ключові положення про академічну доброчесність, встановивши зокрема, й академічну відповідальність за її порушення. Але нові положення цього Закону мають недоліки, що можуть негативно вплинути на механізм забезпечення академічної доброчесності у вітчизняній освіті, рикошетом призвести до порушення авторського права.

Кризу академічної доброчесності в Україні спричиняє низка факторів, серед яких відсутність законодавчо встановлених вимог і усталених процедур оцінювання наукових та навчальних робіт на предмет наявності академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації та інших порушень академічної доброчесності; внутрішня демотивація викладачів і науковців до дотримання принципів академічної доброчесності в умовах низьких зарплат, відсутності необхідної для якісних досліджень матеріальної бази, якісного зовнішнього оцінювання та зовнішнього запиту на результати; досліджень; поява нових технологій, що значно полегшують копіювання чужих робіт, підміну результатів експериментальних та емпіричних досліджень комп'ютерним моделюванням та інші [2].

Законодавче визначення поняття «академічна відповідальність» відсутнє, але Закон України «Про освіту» передбачає різні види стягнень для здобувачів освіти і для науково-педагогічних, педагогічних працівників. Так, за порушення академічної доброчесності до здобувачів освіти можуть бути застосовані: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне

проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту); позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання. За порушення академічної доброчесності педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання; позбавлення присудженого наукового (освітньо-творчого) ступеня чи присвоєного вченого звання; відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії; позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади. Указані заходи академічної відповідальності, вказані в статті 42 Закону України «Про освіту», застосовуються до осіб, коли вони допустили академічний плагіат, самоплагіат, фабрикацію, фальсифікацію, списування, обман, хабарництво чи необ'єктивне оцінювання [1]. Науковці звертають увагу на те, що відсутність визначення поняття «академічна відповідальність» компенсовано спробою розкриття його змісту через перелік видів академічних стягнень. Для ефективного застосування інституту академічної відповідальності уже висловлювалась слушна пропозиція, що варто закріпити такі дефініції як «академічна відповідальність», «академічний примус», «заходи академічної відповідальності», «підстави академічної відповідальності», «академічне стягнення», «академічна нечесність», «види академічної відповідальності», «академічний проступок», «склад академічного проступку», «суб'єкт академічної відповідальності», «академічна правосуб'єктність» тощо. [3].

Серед прогалин чинного законодавства у царині академічної відповідальності перебувають і норми п. п. 5 та 6 ст. 42 Закону України «Про освіту», які закріплюють міру академічної відповідальності або ж стягнення за вчинення порушення академічної доброчесності в залежності від суб'єкта порушення. Однак, не зрозуміло, за які види порушень академічної доброчесності, який саме вид стягнення може бути застосовано до порушника. Такі прогалини, зазначають науковці, є досить небезпечними для правозастосовчої діяльності. Це може знищити механізм відповідальності за порушення академічної доброчесності або ж знизити його дієвість, сформувати поле для оціночних категорій та застосування суб'єктивного фактору у

вирішенні спорів, що в результаті загалом може привести ст. 42 Закону України «Про освіту» в категорію декларативних норм [4].

З метою дотримання принципів законності і обґрунтованості академічної відповідальності пропонуємо внести зміни до ч. 5 ст. 42 Закону України «Про освіту» і зазначити, які саме санкції, із перелічених у ч.4 цієї статті, за які порушення можна застосовувати. Наприклад, граматично можна викласти таким чином: «за обман - позбавлення присудженого наукового (освітньо-творчого) ступеня чи присвоєного вченого звання або відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії або/і позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади». І у такий спосіб поєднати між собою кожен різновид порушення принципу академічної доброчесності із відповідним заходом академічної відповідальності.

Закон України «Про освіту» містить норму про те, що види академічної відповідальності (у тому числі додаткові та/або деталізовані) учасників освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності визначаються спеціальними законами та/або внутрішніми положеннями закладу освіти, що мають бути затверджені (погоджені) основним колегіальним органом управління закладу освіти та погоджені з відповідними органами самоврядування здобувачів освіти в частині їхньої відповідальності. Вказану норму, на наш погляд, потрібно розуміти так, що спеціальним законом є Закон України «Про освіту». А щодо внутрішніх положень закладів освіти, то ця ланка в механізмі забезпечення якості освіти в частині відповідальності потребує юридичного закріплення на рівні локальних нормативно-правових актів. Пропонуємо МОН розробити методичні рекомендації закладам освіти з розробки і Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових, навчально-методичних, кваліфікаційних та навчальних роботах у вищих навчальних закладах.

Істотною прогалиною в механізмі правового регулювання академічної відповідальності є відсутність вказівки законодавця на конкретних суб'єктів, до компетенції яких входить встановлення факту порушення академічної доброчесності. Частиною 8 ст. 42 Закону України «Про освіту» зазначено, що порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності визначається уповноваженим колегіальним органом управління закладу освіти з урахуванням вимог цього Закону та спеціальних законів. Проте, зі змісту

норми не зрозуміло, який саме орган – чи з тих, які уже створені у закладах світи чи якийсь буде спеціально створений орган. В кожному разі на законодавчому рівні потрібно визначити, до компетенції якого органу має входити повноваження встановлення фактів порушення академічної доброчесності. Пропонуємо надати такі повноваження кафедрі, вченій раді, педагогічній раді, спеціалізованій вченій раді закладів освіти в залежності від сфері наукової і/або навчальної діяльності останніх.

Отже, подальші наукові дослідження правової і соціальної природи академічної відповідальності є на часі, що дозволить поліпшити і якість вітчизняної освіти, і ефективність правової охорони авторських прав.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : поточна редакція – Прийняття від 05.09.2017, підстава 1666-19 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/paran2043#n2043>
2. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>
3. Тицька Я. «Академічна доброчесність» та «академічна відповідальність» у забезпеченні якості освіти / Я. Тицька // Підприємництво, господарство і право . 2018. № 11. С. 192 - 195 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2018/11/37.pdf?fbclid=IwAR1Wlkari53ulbpqy14aCADNwUF2fwVMMueh2HdpOnVuxg7PBUEsnSN>
4. Рудик В. А. До проблеми правового регулювання відповідальності за порушення академічної доброчесності / В. А. Рудик, О. А. Хименко Актуальні проблеми юридичної науки та практик. 2017. № 1 (3). С. 7-12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://journals.urau.ua/index.php/2415-3095/article/view/147197/146494>

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СКЛАДОВА СТАРТАПІВ НА ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Матросова В.О., Носирєв О.О., Глізнуца М.Ю.

д.е.н, професор НТУ «ХПІ»

Туристичну індустрію України слід розглядати як одну з найголовніших галузей в господарстві. Але якщо аналізувати Україну, можна зробити висновок туризм знаходиться на досить низькому рівні і нагально потребує інноваційного розвитку. На країні бувшого СРСР та України в загальному припадає 2 % світового попиту [1, 2]. Аналізуючи динаміку розвитку туризму в Україні за останні десятиріччя, немає сумніву в необхідності підвищення ефективності управління даною сферою. Територія України має всі передумови для розвитку туризму, а саме наявність багатих природних та рекреаційних ресурсів.

У доповіді висвітлено проблемні питання фінансування і розвитку туристських стартапів на сучасному етапі в умовах європейської інтеграції. Поняття стартап означає будь-який проект, суть якого полягає в певній нестандартній і оригінальній ідеї, подібній до якої ще немає в мережі Інтернет або в сфері технологій. Стартап досить часто є рентабельним і вигідним об'єктом інвестування грошових коштів, проте також часто він може бути дуже ризикованим. Оскільки особливістю стартапів є майже повна відсутність операційної діяльності, на основі якої можна було б зробити висновки про рентабельність і перспективи підприємства, головне для інвесторів - отримати чітке уявлення про суть і конкурентоспроможності інновації [3, 4]. В цьому дослідженні автори під туристичним стартапом розуміють проект, орієнтований на продаж квитків на транспорт, пов'язаний з подорожами, або номерів в готелях, або того й іншого, а також традиційні проекти з продажу туристичних путівок.

Дослідженнями стартапів в сфері туристичних підприємств займалися багато вчених-економістів, серед яких слід виділити наукові праці Марчук Л.С. [5, 6], Кравчук А.В. [7], Перерви П.Г. [8, 9], Косенко А.В. [10], Маслак М.В. [11], Матросової В.О. [12], Долини І.В. [13] та ін.

В цих роботах детально розглянуто роль інтелектуальної власності як носія науково-технічного прогресу в різних сферах народного господарства нашої країни. Але поза увагою вказаних вище і інших дослідників залишилися питання визначення ролі інтелектуальної власності в сфері послуг, зокрема, в сфері туристичного бізнесу.

Туризм, як жодна інша галузь, ефективно сприяє розвитку малого та середнього підприємництва, оскільки саме на невеликі компанії доводиться в середньому більше 70% всіх зайнятих в туризмі. Туристичний бізнес - це сфера дрібного і середнього підприємництва, тому методи і способи ведення бізнесу можуть бути динамічними, але ефективним є тільки той стиль, який визначає значний прибуток і прогресивний розвиток фірми.

Слід відзначити, що в ході проведення діагностики інноваційного потенціалу туристичного підприємства та можливостей створення на його базі стартапу виникає ряд проблем. Основна проблема пов'язана з недостатністю необхідної аналітичної інформації. Існування цієї проблеми викликано відсутністю діючого механізму статистичного обліку інноваційної діяльності підприємств різних галузей. Так на сьогодні тільки для промислових підприємств передбачається звіт з форм: №1-інновація "Обстеження технологічних інновацій промислового підприємства" та №2-інновація "Інноваційна активність підприємств". Але цього недостатньо для ретельного аналізу. Для туристичного підприємства зовсім не передбачається ніякої статистичної звітності з інноваційної діяльності, що ускладнює проведення аналітичного обстеження цього напрямку діяльності торгових підприємств. Слід відмітити, що на більшості досліджуваних туристичних підприємств в управлінському і фінансовому обліку не виділяються дані з інноваційної діяльності, що також ускладнює діагностику інноваційного потенціалу та можливостей створення на його базі стартапу.

Друга проблема пов'язана безпосередньо з оцінкою інноваційного потенціалу. Слід зазначити, що подібний аналіз досить складний і трудомісткий. Складність розглянутої проблеми полягає в тому, що оцінку окремих елементів інноваційного потенціалу неможливо здійснити кількісно і в цьому випадку застосовується метод експертних оцінок, який базується на суб'єктивних думках експертів і не супроводжується традиційними розрахунками.

Щорічно відбираються кращі інноваційні проекти різних галузей, серед яких обирається один переможець номінації Seedstars World Best Startup. У 2016 році серед інших з'явилася і туристична галузь. Вперше конкурс інтелектуальних стартапів в сфері туризму було проведено в 2016 році в Лозанні (Швейцарія). Десять компаній, які були відібрані по всьому світу, поборюються за перемогу і півмільйона доларів у змаганні Seedstars Summit 2016 серед тревел-стартапів. Серед фіналістів значиться і український стартап – туристичний сервіс

Tripmydream. Seedstars Summit – престижне міжнародне змагання стартапів, орієнтоване на ринки, що розвиваються. В результаті суворого відбору були виділені десять проєктів, які і змагатимуться у фіналі. Серед них: Tickey Mobile Solutions (Софія, Болгарія) – додаток для оплати проїзду в громадському транспорті. Maramoja (Найробі, Кенія) – сервіс, побудований на попередньому заочному знайомстві з водіями таксі і розроблений для безпеки пасажирів. MyQ (Лагос, Нігерія) – мобільний додаток для управління багажем, реєстрацією на рейс і покупки квитків на транспорт. Airshop (Абіджан, Берег Слонової Кістки) – додаток, що дозволяє резервувати товари в магазинах безмитної торгівлі та забирати їх під час подорожі. ezCloud (Ханой, В'єтнам) – платформа для управління бронювання готелів. Jethunter (Москва, Росія) – сервіс для замовлення приватних перельотів. PeopleFly Planet (Москва, Росія) – онлайн-страхування пасажирів від затримок і скасування рейсів. Nomad Republic (Мехіко, Мексика) – сервіс, який організовує тури в Мексику та інші країни. Seeusoon (Сантьяго, Чилі) – пошукова система, яка будує комбінації перельотів і проживання через сервіс Airbnb. Tripmydream (Київ, Україна) – український сервіс, який допомагає знайти найвигідніші пропозиції щодо перельоту та проживання під заданий бюджет. Користувачеві досить вказати побажання і бюджет поїздки – а сервіс сам підбере найкращі напрями, проаналізує і видасть найдешевші рейси і варіанти проживання.

Підводячи підсумки, доцільно зауважити, що ефективне управління сферою венчурного підприємництва в сфері туризму повинно мати на меті не лише розвиток туристичного ринку, як сфери економічних відносин між суб'єктами туристичної діяльності, а й формування передумов для підвищення рівня життя населення, створення нових робочих місць, збільшення надходжень до бюджетів, активізації підприємницької діяльності. Здійснення вищевказаного можливо за рахунок туристичної політики держави, яка реалізує управлінський вплив відповідних органів державної влади через адміністративні, організаційно-правові, соціальні та економічно-фінансові методи та заходи.

Список використаних джерел:

1. Кобелева Т.О. Розробка рекомендацій по формуванню інтегрального показника комплаєнс-безпеки промислового підприємства // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 48 (1324). – С. 46-52.

2. Кобелева Т.О. Організаційна структура комплаєнс на промисловому підприємстві // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 47 (1323). – С. 121-127.
3. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Якість інноваційної продукції як складова маркетингової політики та конкурентоспроможності підприємства // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки). : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 28 (1200). – С. 70-74.
4. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Управління маркетингом інноваційної продукції на засадах життєвого циклу товару // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки). : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 28 (1200). – С. 26-30.
5. Перерва П.Г., Марчук Л.С. Інтелектуальний потенціал як економічна категорія // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 15 (1291). – С. 53-63.
6. Марчук Л.С. Методики розрахунку інтелектуального потенціалу підприємства // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 20 (1296). – С. 95-101.
7. Перерва П.Г., Кравчук А.В. Ефективність як економічна категорія // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 15 (1291). – С. 137-143.
8. Перерва П.Г. Інформаційна діяльність підприємства: управлінська, цінова та маркетингова складові // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2018. - № 37(1313).- С. 27-32.
9. Перерва П.Г. Економіко-організаційні засади інноваційної та інвестиційної діяльності підприємства // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – № 45 (1266). – С.51-55.
10. Перерва П.Г., Косенко А.В., Кобелева, Т.О., Маслак М.В. Системний підхід до дослідження цінових, маркетингових, інвестиційних та інноваційних характеристик трансферу технологій промислової продукції // Вісник Національного технічного університету «ХПІ»

- (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – № 19(1295). – С. 121-126.
11. Перерва П.Г., Косенко А.В., Маслак М.В., Матросова В.О., Долина І.В. Розвиток організаційно-економічного механізму управління розвитком індустрії туризму та гостинності // Вісник Національного технічного університету «ХП» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – № 48 (1324). – С. 121-127.
 12. Перерва П.Г.; Косенко О.П., Ткачова Н.П.; Ткачов М.М. Формування конкурентного, інтелектуального і маркетингового потенціалу інноваційного підприємництва // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – № 20(1296). – С. 36-40.
 13. Перерва П.Г., Косенко А.В., Маслак М.В., Матросова В.О., Долина І.В. Формування управлінської, маркетингової та інноваційної політики на підприємствах туристичної індустрії // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки): зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – № 47 (1323). – С. 114-120.
 14. Pererva P.G., Kobielieva T.O. The formation of anti-crisis program of the industrial enterprise based on innovative monitoring // Вісник Національного технічного університету «ХП» (економічні науки). : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХП», 2016. – № 48 (1220). – С.41-44.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ОХОРОНА АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

Мищенко А. С.

*Магістрант Черкаського національного університету
ім. Богдана Хмельницького
науковий керівник: Попова Н. О.*

Проблема міжнародно-правової охорони авторських і суміжних прав постала вкінці ХІХ ст. Об'єкти авторського права в галузі літератури, мистецтва перекладалися та іншими способами використовувалися без згоди авторів за кордоном. Тому актуальним стало питання уніфікації правових засад у сфері створення, використання та охорони об'єктів права інтелектуальної власності.

Однією з перших конвенцій, спрямованих на охорону авторських прав, була Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 1886 року. Пізніше багаторазово змінена й доповнена (Париж - 1896 рік, Берлін - 1908 рік, Брюно - 1914 рік, Рим - 1928 рік, Брюссель - 1948 рік, Стокгольм - 1967 рік, Париж - 1971 рік тощо). Наслідком підписання Бернської конвенції стало створення Бернського союзу, учасниками якого є понад 150 країн. Україна стала учасницею Бернської конвенції 25.10.1995 року після набрання чинності Законом України «Про приєднання до Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів» від 31.05.1995 року. Адміністративним органом Бернського союзу є Всесвітня організація інтелектуальної власності.

Бернська конвенція затвердила концепцію територіалізму щодо охорони об'єктів авторських прав. Цей принцип закріплено у ст. 5 Бернської конвенції, відповідно до якої автори будь-якої країни-учасниці мають в інших країнах-учасницях щодо власних творів (як опублікованих, так і не опублікованих) права, які надаються тепер чи будуть надані в майбутньому відповідними законами цих країн власним громадянам, а також права, спеціально передбачені Конвенцією.

Аналогічна охорона надається авторам — громадянам держав, які не є учасницями цієї Конвенції щодо їх творів, уперше опублікованих в одній з країн-учасниць чи одночасно у зазначеній країні і країні-учасниці.

Бернською конвенцією визначений перелік виключних прав автора. До них належить:

- право автора на переклад твору;
- право дозволяти його відтворення, дозволяти публічне виконання драматичних і музичних творів по радіо і телебаченню;
- переробку творів одного виду в інший;
- запис механічним способом музичних творів тощо.

Перелік об'єктів авторського права в Бернській конвенції розширювався з розвитком суспільного прогресу. Конвенція визначає серед об'єктів авторського права твори літератури, науки, мистецтва у вигляді книг, брошур тощо, лекції, проповіді, музично-драматичні твори, хореографічні, пантоміми, музичні твори, кінематографічні твори, малюнки, твори живопису, архітектури, скульптури, графічні й літографічні твори, фотографії, твори прикладного мистецтва, карти, ескізи, пластичні твори тощо. Цей перелік не є остаточним і вичерпним.

Право, вказане у колізійних нормах, застосовується до виникнення, змісту і припинення авторських прав, а також способів їх охорони. Так, Угодою з торговельних аспектів прав інтелектуальної

власності (TRIPS) посилена охорона прав володільця об'єкта інтелектуальної власності. У цій угоді передбачено, що країни-учасниці будуть застосовувати матеріально-правові норми Бернської конвенції за винятком положень, регулюючих особисті немайнові права. Отже країни, які не є членами Бернського союзу, мають міжнародно-правові зобов'язання, передбачені Бернською конвенцією.

Одним з важливих міжнародно-правових документів у сфері охорони авторських прав є Всесвітня (Женевська) конвенція про авторське право. Вона розроблялася під егідою ЮНЕСКО і підписана 6.09.1952 р. Учасницями цієї Конвенції є понад 100 країн. Україна є учасницею Бернської конвенції як правонаступник СРСР, для якого ця Конвенція набрала чинності 27.05.1973р. У Женевській конвенції 1952 року переважають колізійні норми, відсилаючи розв'язання певних питань до національного законодавства. Женевська конвенція, як і Бернська, побудована на засадах принципу територіалізму. Це підкреслюється в ст. II Всесвітньої конвенції: «Випущені в світ твори громадян будь-якої Договірної Держави, рівно як і твори, вперше випущені в світ на території такої Держави, користуються в кожній іншій Договірній Державі охороною, яку така Держава надає творам своїх громадян, які вперше випущені в світ на її власній території».

Положення міжнародно-правових актів трансформовані в національне законодавство України. Відповідні положення містяться у Законах України «Про міжнародне приватне право», «Про авторське право і суміжні права». В Законі України «Про міжнародне приватне право» передбачена колізійна норма щодо застосування законодавства країни, в якій вимагається охорона авторських прав. Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» правова охорона надається авторам незалежно від громадянства і постійного місця проживання, твори яких вперше опубліковані або не опубліковані, але виражені в об'єктивній формі на території України.

6.03.1998 року в Москві країни СНД уклали Угоду про співробітництво щодо припинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Відповідно до цієї Угоди кожна із країн має право на основі взаємності надати фізичним і юридичним особам інших країн-учасниць режим не менш сприятливий, ніж громадянам своєї країни або юридичним особам, створеним на її території.

Список використаних джерел

1. Аглашев К.Є. Збірник міжнародних актів та угод. Вид.: Статут, 2002. р;

2. Власов А.А. Цивільне право. Підручник у 2-х частинах. Вид.: Буквоїд, 2011. р;
3. Мерзлікіна Р.А. Право інтелектуальної власності. Підручник. Вид.: Фінанси і статистика, 2010. р;
4. Сударіков С. Право інтелектуальної власності. Вид.: Кнорус, 2011. р.

НАБУТТЯ ПРАВ НА ВИНАХОДИ І КОРИСНІ МОДЕЛІ. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Ромашко А.С.

*к.т.н, доцент Національний технічний університет України Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського,*

Кравець О.М.,

*к.т.н, доцент Національний технічний університет України Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського*

Постановка проблеми. Проблема полягає в тому, що люди, які є винахідниками чи потенційними винахідниками як правило не мають поняття, щодо процедури набуття прав на такий об'єкт, а спілкування з патентними повіреними теж не завжди може принести користь. Винахідник боїться, що його винахід може бути викрадений чи передчасно розголошений і старається приховати частину інформації. Патентний повірений може не бути вузьким спеціалістом в певній галузі і тоді якість заявки буде не високою. Самому винахіднику вивчати нюанси складання заявки довго (особливо, якщо вона перша), хоча з досвідом приходять і вміння. Оптимальним є надання винахіднику основної інформації як теоретичної так і практичної для самостійного чи в співробітництві з патентним повіреним складання заявки та її подальшого документального супроводу.

Аналіз останніх досліджень. Питаннями набуття прав на винаходи (корисні моделі) займалися П.П. Крайнев, Л.І. Работягова, І.І. Дятлик [1], Ю.М. Кузнецов, О.А. Гуменюк, О.В. Самойленко [2-4], але публікації зазначених дослідників не завжди відповідають чинному на сьогодні законодавству, навчальним програмам дисциплін і можуть бути складними для самостійного засвоєння, або такими, які потребують більше часу ніж передбачено навчальною програмою.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.
Ознайомити винахідників чи потенційних винахідників з основами

процедури набуття прав на винаходи (корисні моделі) в частині курсу «Інтелектуальна власність та патентознавство», який викладається магістрам КПП імені Ігоря Сікорського.

Формулювання цілей (постановка завдання). В найкоротші терміни (до 4-х лекційних та 3-практичних занять) надати основні знання для здобуття компетенцій щодо набуття прав на винаходи (корисні моделі).

Виклад основного матеріалу. Оскільки метою практичних занять є закріплення теоретичних знань стосовно набуття прав на винаходи (корисні моделі), формування умінь відповідно до вирішення типових задач діяльності, то перед практичними заняттями студент має отримати теоретичні знання, а саме:

1. Знання з методологічних основ створення об'єктів права промислової власності, де розглядаються:

- поняття «системи» і системного підходу в творчому процесі;
- соціальні аспекти та психологічні особливості науково-технічної творчості;
- рівні творчої діяльності і винахідницьких задач;
- етапи розробки винаходу;
- методи розв'язання винахідницьких задач (наприклад: морфологічного аналізу, фокальних об'єктів, алгоритм розв'язання винахідницьких задач та інш.).

2. Патентна інформація та документація та патентні дослідження, де розглядаються:

- патентна документація, непатентна інформація;
- нормативна база патентно-інформаційної діяльності;
- національні класифікації об'єктів промислової власності, Страсбурзька класифікація;
- зміст і порядок патентних досліджень за ДСТУ 3575-97 та життєвий цикл об'єкта господарської діяльності;
- патентний формуляр (ДСТУ 3574-97);
- прогнозування, створення і впровадження нової техніки при здійсненні патентно-інформаційних досліджень;
- патентний ландшафт – поняття та застосування.

3. Порядок набуття прав на винаходи і корисні моделі, де розглядаються:

- поняття винаходу і корисної моделі та об'єкти винаходів і корисних моделей;
- об'єкти, що не визнаються винаходами (корисними моделями);

- умови надання правової охорони винаходам (корисним моделями) права та обов'язки, що випливають з патенту, строк дії патенту на винахід (корисну модель), обсяг правової охорони.

- визначення дати подання заявки, пріоритет заявки, відкликання та зміна заявки, тимчасова правова охорона, публікації про видачу патенту, експертиза заявки (попередня, формальна, по суті), реєстрація патенту, видача патенту, збори з набуття прав;

- перелік матеріалів при поданні заявки на винахід (корисну модель) в Україні, вимога єдності винаходу (корисної моделі), формула винаходу (призначення, структура, складання, особливості) та механізми попередження промислового троллінгу, вимоги до опису, до графічних матеріалів та до реферату;

- патентування в іноземних державах, шляхом застосування конвенційного пріоритету за Паризькою конвенцією та шляхом застосування процедури подачі міжнародної заявки за договором РСТ, міжнародна публікація, міжнародний пошук, міжнародна попередня експертиза. Оформлення міжнародної заявки на винахід.

Паралельно з теоретичною частиною, або після неї передбачено виконання трьох практичних занять:

1. Методика розв'язання винахідницьких задач, вибір об'єкта творчості та визначення рубрики МПК для нього, де розглянуто:

- рівні винахідницьких задач на прикладі технічної системи «телефон», спеціалізовані патенти та промисловий троллінг;

- демонстрація одного з методів розв'язання винахідницьких задач на прикладі об'єкту обраного студентами;

- вибір об'єкта винаходу (корисної моделі) за темою магістерської дисертації, або в будь-якій іншій сфері діяльності, яка є зрозумілою для студента в силу його захоплень (наприклад, виготовлення кондитерських виробів, виробів з бісеру, спортивне приладдя, спосіб гри в м'яч, спосіб вивчення іноземної мови і т.д.);

- написання рубрики МПК обраного об'єкта творчості за інформаційно-довідковою системою Укрпатенту;

- знайомство з пошуковими системами та базами даних Укрпатенту, ВОІВ та патентних відомств інших країн та регіональних відомств;

- в якості самостійної роботи передбачений пошук 2-4 аналогів для обраного об'єкта за будь-якими базами винаходів.

2. Вибір найближчого аналога, складання формули та основні помилки, де розглядається:

- організація процедури вибору найближчого аналога за знайденими аналогами і за необхідності узагальнення ознак;
- складання формули (одно- та багатоланкової) на обраний об'єкт творчості з використанням основних законів логіки;
- помилки при складанні формули за германським типом, приклади формул з помилками;
- в якості самостійної роботи, передбачене виявлення невідповідності реальних формул реальних патентів правилам складання та подання заявок на винаходи (корисні моделі) [5, 72].

3. Оформлення заявки на винахід (корисну модель), де розглядається:

- заповнення бланку заяви;
- оформлення опису; формули, креслень (за їх наявності) та реферату на прикладах;
- в якості самостійної роботи, складання заявки (реальної чи навчальної) на винахід (корисну модель) за шаблоном [5, 80].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Дана методика виконання практичних занять частково була описана в практикумі [5], але в запропонованому вигляді була апробована лише у 2018-2019 навчальних роках на технічних факультетах КПІ імені Ігоря Сікорського. Студенти отримують мінімум систематизованих знань та вмінь, які дозволяють оформити перші заявки і є базою для майбутнього постійного розвитку та вдосконалення. Ця методика може бути відкоригована після прийняття змін до законодавства України.

Список використаних джерел:

1. Крайнів П.П., Работягова Л.І., Дятлик І.І. Патентування винаходів в Україні / За ред. П.П. Крайніва: Монографія. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 340 с.
2. Кузнецов Ю.М., Ромашко А.С., Гуменюк О.А. Винаходи: створення, набуття, реалізація та захист прав. Навчальний посібник / За ред. Ю.М. Кузнецова. -К.: ТОВ “ЗМОК” - ПП “Гнозіс”, 2006.– 253 с.
3. Кузнецов Ю. М. Патентознавство та авторське право: 2-е видання, перероблене і доповнене Підручник. – К.:ТОВ „Кондор”, 2009.– 446 с.
4. Кузнецов Ю. М. Самойленко О.В. «Практикум з дисципліни «Патентознавство та авторське право» - К.: ТОВ “ЗМОК” - ПП “Гнозіс”, 2010. – 232 с.

5. Ромашко А.С. Практикум «Патентознавство та авторське право» [Електронний ресурс] / Ромашко А.С., Кравець О.М., Литвин О.В. // НТУУ «КПІ». – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://kvm.kpi.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=110%3A2014-12-24-11-46-36&catid=21%3A2014-12-22-11-58-08&Itemid=31&lang=uk

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Ткачова Н.П., Колодюк О.І., Гармаш С.В., Долина І.В.

к.е.н., доцент НТУ «ХПІ»

Інтелектуальна власність відіграє одну з ключових ролей в забезпеченні конкурентоспроможності України на світовому ринку, підприємств і організацій всередині країни, а також окремих учасників правового поля, не виключаючи і фізичних осіб. На сучасному етапі розвитку економіки інтелектуальна власність є наріжним каменем для інноваційного розвитку малого, середнього та великого бізнесу, країни в цілому. Грамотне регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності, всебічна державна підтримка, не тільки будуть прямо стимулювати творчу активність, але і створять умови для ефективного використання об'єктів інтелектуальної власності. Особливе значення ці положення мають, на нашу думку, для сфери туризму та гостинності.

Ефективність і результативність сучасного туристичного підприємства залежить від стратегії розвитку і впровадження інноваційних технологій на підприємстві в сфері запобігання проявам корупції, відмивання грошей, порушень національного та внутрішньофірмового законодавства. Удосконалення відповідності дій туристичної фірми та її працівників правовим нормам в сучасних умовах має великий вплив на розвиток туристичного підприємств і його систем, в результаті чого формується позитивний імідж фірми, якісно виконуються інноваційні проекти, головною метою яких є підвищення ефективності функціонування туристичного підприємства в цілому.

За останні 20 років в нашій країні не відбувалося істотної модернізації національного виробництва. Навпаки, в структурі національного продукту збільшувалася питома вага технологічних

виробництв нижчого ступеня. По розрахункам провідних економістів тільки за період з 2000 по 2014 рр. частка п'ятого (найбільш прогресивного на той момент) технологічного укладу скоротилася в економіці України з 21% до 14% [1, 2]. Нинішні наміри керівництва України здійснити модернізацію економіки нашої країни за останні роки поки ще не знайшли достатнього практичного впровадження. Тому дослідження та аналіз конкурентних переваг української економіки в цілому і, зокрема, туристичної сфери на основі інтелектуальної власності є нагальною задачею сьогодення.

З точки зору дослідження конкурентних переваг української економіки на основі інтелектуальної власності надзвичайно цікавим є аналіз рейтингу конкурентоспроможності України та ряду інших країн здійснено за матеріалами Звіту конкурентоспроможності, підготовленого Всесвітнім економічним форумом. Ця організація почала розраховувати глобальний рейтинг конкурентоспроможності країн у 1979 році. Україна була включена до рейтингу в 1997 році. У Звіті досліджується конкурентоспроможність країн на основі Глобального індексу конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index - GCI). Для визначення GCI використовуються загальнодоступні статистичні дані та результати опитування керівників компаній у країнах, охоплених дослідженням, за 12 групами складових показників (субіндекси), а саме: державні та суспільні установи; інфраструктура; макроекономічна стабільність; охорона здоров'я та початкова освіта; середня, вища та професійна освіта; ефективність товарного ринку; ефективність ринку праці; рівень розвитку фінансового ринку; технологічна готовність; розмір ринку; удосконалення бізнесу; інновації [1, 3, 4, 5].

Загальний рейтинг очолила Швейцарія та Швеція. Сполучені Штати Америки, які тривалий час залишалися лідером рейтингу, посіли четверте місце. До десятки кращих увійшли Сінгапур, Німеччина, Японія, Фінляндія, Нідерланди, Данія та Канада. За більшістю світових рейтингів Україна суттєво відстає від розвинутих країн світу. Порівняно з попереднім Звітом місце України у рейтингу погіршилося на 7 позицій – з 82 (серед 133 країн) до 89 місця (серед 139 країн). Місце нашої країни серед країн, з якими Україна має найбільш розвинуті економічні та бізнес-зв'язки, в динаміці за останні роки не є високим і нагально потребує свого покращення в загальному рейтингу країн [6-12].

Найбільш проблемним питанням стабільно залишається якість інституцій в Україні (115 місце у рейтингу). До чинників, що безпосередньо впливають на покращення інституційного середовища

в Україні, належать, зокрема, етична поведінка компаній, захист прав власності, прозорість ухвалення рішень урядом, незалежність судової системи, ефективність використання державного бюджету, захист прав інтелектуальної власності, довіра суспільства до політиків тощо. Неефективними та недостатньо розвиненими залишаються також ринок товарів та послуг (101 місце у рейтингу) і фінансовий ринок (85 місце), не зростає рівень технологічної готовності країни (93 місце), складною є ситуація з забезпечення макроекономічної стабільності (82 місце), що безпосередньо впливає на конкурентоспроможність українських компаній у глобальному просторі (81 місце). Україна має значний інноваційний потенціал (65 місце), пристойний рівень вищої освіти та професійної підготовки (53 місце). Це стає важливою конкурентною перевагою нашої держави, оскільки наявність високопрофесійних фахівців може гарантувати успіх у сучасному світі та стати передумовою формування конкурентоспроможного ринку, сприятиме інтеграційним процесам України.

Аналіз рейтингів окремих країн за індексом глобальної конкурентоспроможності свідчить, що найвищу позицію в них займають країни з економікою, яка базується на високих технологіях та інноваціях. Сучасна ж Україна майже втратила позиції технологічного лідера, яким була уряді галузей в 70-80-роки минулого століття. Для того щоб не перетворитися на світову периферію, що виготовляє дешеву сировинну продукцію, Україна повинна через 15-20 років забезпечити перехід до 6-го технологічного укладу. Сьогодні більшість наших виробництв відносяться до 3-го і 4-го технологічних укладів [13-16]. Наприклад, основа нинішнього промислового і експортного потенціалу – металургія і хімія – представляють 3-й технологічний устрій. Розвиток шостого технологічного укладу несе за собою наноелектроніку, молекулярну і нанофотоніку, наногетерогенні системи, нанобіотехнології, наносистемну техніку. Тому дуже важливо розвивати нові наукоємні виробництва, такі як біотехнології, програмне забезпечення та ін. Ряд наукоємних галузей в яких наша країна має значні досягнення та потенціал необхідно зробити пріоритетними, для того щоб в майбутньому вони стали основою нової структури вітчизняної економіки. Україна посідає четверте місце у світі в ракетно-космічній сфері, надає 9 % загальносвітових послуг у цій сфері; шосте місце – серед виробників авіаційної техніки; четверте-п'яте – серед виробників авіаційних двигунів і газотурбінних установок, дев'яте-десяте – надчистих матеріалів для напівпровідників; шосте – серед експортерів

озброєнь. Практично всі види монокристалів, які є основою інформаційних технологій, можуть вироблятися в Україні [2].

Формування і посилення конкурентних переваг на основі інтелектуальної власності відіграє значну роль у структурі конкурентоспроможності України. Однак, значна зношеність основних засобів, неповне завантаження виробничих потужностей, переважання в структурі імпорту машинотехнічної продукції і обладнання, що було у вжитку та машинотехнічної продукції, яка призначена для насичення побутових потреб споживачів, низький попит на українську продукцію на зовнішньому ринку - основні чинники, що гальмують розвиток конкурентоспроможності України. Разом з тим, проведений нами аналіз показує, що економіка України має значний інноваційний потенціал, значні можливості до формування нових і посилення існуючих конкурентних переваг як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринках, що дає велику надію на відродження нашої країни.

Список використаних джерел:

1. The Global Competitiveness Report 2017–2018 [Electronic source].- Access regime: <https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/sites/default/files/generated/document/en/TheGlobalCompetitivenessReport2017–2018.pdf>
2. Державний комітет статистики. Доповідь «Про соціально-економічне становище України» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/mp/dopovidx/arh_dop2018.html
3. Кобелева Т.О. Розробка рекомендацій по формуванню інтегрального показника комплаєнс-безпеки промислового підприємства // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 48 (1324). – С. 46-52.
4. Кобелева Т.О. Організаційна структура комплаєнс на промисловому підприємстві // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 47 (1323). – С. 121-127.
5. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Якість інноваційної продукції як складова маркетингової політики та конкурентоспроможності підприємства // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки). : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 28 (1200). – С. 70-74.

6. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Управління маркетингом інноваційної продукції на засадах життєвого циклу товару // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки). : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 28 (1200). – С. 26-30.
7. Перерва П.Г., Марчук Л.С. Інтелектуальний потенціал як економічна категорія // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 15 (1291). – С. 53-63.
8. Марчук Л.С. Методики розрахунку інтелектуального потенціалу підприємства // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 20 (1296). – С. 95-101.
9. Перерва П.Г., Кравчук А.В. Ефективність як економічна категорія // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 15 (1291). – С. 137-143.
10. Перерва П.Г. Інформаційна діяльність підприємства: управлінська, цінова та маркетингова складові // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2018. - № 37(1313).- С. 27-32.
11. Перерва П.Г. Економіко-організаційні засади інноваційної та інвестиційної діяльності підприємства // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – № 45 (1266). – С.51-55.
12. Перерва П.Г., Косенко А.В., Кобелева, Т.О., Маслак М.В. Системний підхід до дослідження цінових, маркетингових, інвестиційних та інноваційних характеристик трансферу технологій промислової продукції // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 19 (1295). – С. 121-126.
13. Перерва П.Г., Косенко А.В., Маслак М.В., Матросова В.О., Долина І.В. Розвиток організаційно-економічного механізму управління розвитком індустрії туризму та гостинності // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 48 (1324). – С. 121-127.
14. Перерва П.Г.;Косенко О.П., Ткачова Н.П.; Ткачов М.М. Формування конкурентного, інтелектуального і маркетингового потенціалу інноваційного підприємництва // Вісник Національного

- технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 20 (1296). – С. 36-40.
15. Перерва П.Г., Косенко А.В., Маслак М.В., Матросова В.О., Долина І.В. Формування управлінської, маркетингової та інноваційної політика на підприємствах туристичної індустрії // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки): зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 47 (1323). – С. 114-120.
16. Pererva P.G., Kobielieva T.O. The formation of anti-crisis program of the industrial enterprise based on innovative monitoring // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки): зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 48 (1220). – С.41-44.

АЛГОРИТМ СКЛАДАННЯ ОПИСУ ВИНАХОДУ В ПАТЕНТНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Тростіна С.В.

*ст. викладач кафедри інтелектуальної власності та цивільно- правових
дисциплін Черкаського національного університету
ім. Б.Хмельницького.*

Для того, щоб запатентувати об'єкт господарської діяльності в будь-якій патентно-правовій системі світу, необхідно правильно скласти опис винаходу, який, разом з формулою, є основним документом заявки. Від ретельності, правильності та повноти опису винаходу залежить подальша доля заявки, яку буде вивчати патентна експертиза.

Для складання опису з формулою необхідно визначити об'єкт винаходу, адже, технічне (технологічне) рішення, що є винаходом, втілюється у певному об'єкті. Патентне законодавство України закріплює вичерпний перелік об'єктів винаходу. Відповідно до ст. 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [2] до об'єктів винаходу належать: продукт; процес (спосіб); застосування відомого продукту чи процесу (способу) за новим призначенням. Тому, насамперед, об'єкт патентування потрібно охарактеризувати сукупністю ознак, які характеризують винахід, і, якщо виявиться, що усі ознаки об'єкту винаходу відносяться до того або іншого переліку, то винахід відноситься до відповідного об'єкту – продукт чи процес (спосіб).

Автор ставить за мету дослідити вимоги українського патентного законодавства до складання опису винаходу та викласти послідовність викладу розділів опису винаходу у вигляді алгоритму.

Основним документом, який докладно, використовуючи основні положення патентного законодавства із Цивільного кодексу України [1, кн. 4] та із Закону України «Про захист прав на винаходи та корисні моделі» [2], регламентує вимоги складання опису винаходу, є «Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель» зареєстровані в Міністерстві юстиції України 27 лютого 2001 р. за N 173/5364 [3].

Мова, яка використовується при складанні опису та формули винаходу, специфічна, відрізняється від мови звичайної наукової публікації. Але використання саме такої мови дозволяє розібратися в технічній суті заявленого винаходу.

Згідно із п. 6.2. «Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель», опис повинен підтверджувати обсяг правової охорони, визначений формулою винаходу і настільки ясно і повно розкривати суть винаходу, щоб його міг здійснити фахівець у зазначеній галузі.

При оформленні заявки на винахід в описі назви розділів не зазначаються.

Опис починається із зазначення індексу рубрики діючої редакції МПК, до якої належить винахід, назви винаходу і містить такі розділи:

- галузь техніки, до якої належить винахід (корисна модель);
- рівень техніки;
- суть винаходу (корисної моделі);
- перелік фігур креслення (якщо на них є посилання в описі);
- відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу.

АЛГОРИТМ.

Індекс рубрики діючої редакції МПК, до якої належить винахід.

Назва винаходу. [3, п. 6.2.1.]

«Пристрій для...», «Спосіб...», «Склад для...»

Назва винаходу повинна відповідати суті винаходу і, як правило, характеризувати його призначення.

Галузь техніки, до якої належить винахід. [3, п. 6.4.]

Як правило, розділ розпочинається словами: «Винахід належить до...». У цьому розділі зазначають галузь техніки, до якої належить винахід, а також, за потреби, галузь застосування винаходу. Якщо таких галузей декілька, то зазначають ті з них, які мають перевагу.

Рівень техніки. [3, п. 6.5.1.]

Опис аналога. [3,п. 6.5.2.]

«Відомий.... (Найменування відомого пристрою-аналога, бібліографічні дані, джерела інформації).» В якості аналога винаходу вказується засіб того ж призначення, відоме з відомостей, що стали загальнодоступними до дати пріоритету винаходу. При описуванні кожного з аналогів безпосередньо в тексті наводяться бібліографічні дані джерела інформації, у якому він розкритий, ознаки аналога із зазначенням тих з них, що збігаються з суттєвими ознаками винаходу, що заявляється, а також зазначаються відомі заявнику причини, що перешкоджають отриманню технічного результату, який забезпечується винаходом.

У розділі «Рівень техніки» наводяться дані про відомі заявнику аналоги винаходу з виділенням з них аналога, найбільш близького до винаходу (прототипу).

Опис прототипу. [3,п. 6.5.2.]

«Найбільш близьким до об'єкта, що заявляється є.... (Бібліографічні дані джерела інформації, в якому він розкритий), який містить....» Наводиться сукупність ознак з обмежувальної частини формули винаходу, потрібно вказати ознаки прототипу, які збігаються з істотними ознаками винаходу, що заявляється.

Зазначення причин, що перешкоджають одержанню очікуваного технічного результату. [3,п. 6.5.2.]

«До недоліків цього прототипу відносяться....». Потрібно перерахувати ті конкретні недоліки прототипу, на усунення яких направлено запропоноване автором(ами) технічне рішення, вказати причини, що перешкоджають отриманню необхідного технічного результату.

Суть винаходу. [3,п. 6.6.2.]

В даному розділі докладно розкривається задача, на вирішення якої спрямовано заявляємий винахід, із зазначенням забезпечуваного ним технічного результату.

«В основу винаходу поставлено задачу (найменування об'єкта, який підлягає удосконаленню....шляхом... (вказується технічний результат, який може бути отриманий при здійсненні винаходу).

Під технічним результатом розуміють виявлення нових властивостей або покращання характеристик відомих властивостей

об'єкта винаходу, що можуть бути одержані при здійсненні винаходу.

Технічний результат може виражатися, наприклад, в зниженні (підвищенні) коефіцієнта тертя; запобігання заклинювання; зниження вібрації; поліпшення кровопостачання органу; локалізації дії лікарського препарату, зниження його токсичності; в усуненні дефектів структури лиття; у поліпшенні контакту робочого органу із середовищем; у зменшенні спотворення форми сигналу; в зниженні просочування рідини; в поліпшенні нагрівання; в запобіганні розтріскування; підвищенні стійкості рослини до заморозків; отриманні антитіл з певною спрямованістю; підвищенні швидкодії або зменшенні необхідного обсягу оперативної пам'яті комп'ютера.

Суттєві ознаки, що характеризують винахід. [3,п. 6.6.3.]

Поставлена задача вирішується тим, що в.... (Назва запропонованого рішення), що містить ... (перерахувати загальні для прототипу і запропонованого рішення суттєві ознаки, що характеризують їх - ознаки з першого пункту формули винаходу), ... «згідно з винаходом»..., (перерахувати відмінні ознаки запропонованого рішення в порівнянні з прототипом з першого пункту формули винаходу).

«Крім того, запропонований ... (Назва запропонованого винаходу), містить, згідно винаходу,... (Перелік відмінних ознак, зазначених у 2 і наступних незалежних пунктах формули).»

Причинно-наслідковий зв'язок між ознаками винаходу й очікуваним технічним результатом. [3,п.6.6.3]

Пояснити, за рахунок чого досягається технічний результат.

«Між сукупністю суттєвих ознак об'єкта, що заявляється, і досягається технічним результатом існує причинно-наслідковий зв'язок, а саме...» Показати фактичні або розрахункові пояснення, за рахунок чого (відрізняльна ознака та / або їх сукупність) стало можливим поліпшення показників запропонованого об'єкта в порівнянні з прототипом.

Перелік фігур креслення [3,п.6.7].

У цьому розділі опису, крім переліку фігур, наводять стислі пояснення того, що зображено на кожній з них. Якщо суть винаходу пояснюють інші ілюстративні матеріали (наприклад, фотографії), то наводять стисле пояснення їх змісту.

Відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу. [3,п.8].

«Заявлений винахід реалізують таким чином...»

Розкривають можливість одержання зазначеного в розділі «Суть винаходу» технічного результату при здійсненні винаходу.

Підпис [3,п.9].

Опис винаходу підписують у тому самому порядку, що й заяву про видачу патенту. Якщо заявником є юридична особа, то опис підписує особа, що має на це повноваження. Підпис складається з повного найменування посади особи, яка підписує заяву, особистого підпису, ініціалів, прізвища і скріплюється печаткою.

Таким чином, опис винаходу – важлива частина будь-якого патенту. Від того, наскільки правильно виражена суть нововведення об'єкту господарської діяльності, залежать і обсяг прав патентовласника, і інтерес до використання його запатентованої пропозиції, і доходи від продажу ліцензії, і успіх у судовому розгляді при несанкціонованому використанні запатентованого рішення.

Список використаних джерел:

1. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 р. Редакція від 24.07.2009р. // <http://www.rada.gov.ua/>
2. Закон України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” від 15 грудня 1993 р. ; в редакції Закону України від 1 червня 2000 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <http://www.uipv.org/ua>
3. “Правила складання і подання заявки на видачу патенту України на винахід і корисну модель” від 27.12.94р. З доповненнями від 22 січня 2001 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <http://www.uipv.org/4>. “Правила розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель” від 15.03.2002р. // <http://www.uipv.org/>
6. Право інтелектуальної власності: підручник / За ред. О.П.Орлюк, О.Д.Святоцького. – К.: Ін Юре, 2007.
7. Гапотій В. Д. Захист права інтелектуальної власності в Україні : навч. посіб. / В. Д. Гапотій, А. М. Солоненко. – Мелітополь, 2011. – 360 с.
8. Крайнів П.П., Работягова Л.І., Дятлик І.І. Патентування винаходів в Україні – К.: Ін Юре, 2000..
9. Офіційний сайт Державного підприємства «Український Інститут інтелектуальної власності (Укрпатент) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uipv.org/ua/vinaxid.html>

КОНТРОЛЬ НАЯВНОСТІ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Чікін С.В.

*к. т. н., доцент Національного технічного університету
України «Київський політехнічний інститут імені І. Сікорського»*

Нестеренко Н.В.

*студентка магістратури Національного технічного університету
України «Київський політехнічний інститут імені І. Сікорського»*

Однією з важливіших характеристик економічного зростання є активне використання об'єктів права інтелектуальної власності в господарській практиці суб'єктів різного рівня підпорядкованості – від окремих господарських товариств до національного господарства в цілому. Величезного значення набуває сучасний досвід управління об'єктами права інтелектуальної власності та пов'язаними з ними правами (майновими, немайновими), вивчення їх стимулюючого впливу щодо структурних зрушень в ході трансформацій економічного простору. Поглибленому аналізу підлягає сукупність сучасних стосунків, що виникають в ході розпоряджання об'єктами інтелектуальної власності та прав за ними.

Управління майновими правами інтелектуальної власності в процесі внесення їх до статутного капіталу необхідно розглядати як окремий етап - ланку системи управління інтелектуальною власністю господарюючого суб'єкта.

Контроль наявності прав на при плануванні внесення майнових інтелектуальної власності до статутного капіталу господарського товариства повинний здійснюватися за двома основними напрямками: контроль наявності майнових прав інтелектуальної власності та контроль наявності корпоративних прав. Формами контролю є отримання інформації і документів та подальша їх перевірка.

Контроль наявності майнових прав інтелектуальної власності включає:

1. Отримання від власника прав документу, що підтверджує його права та строк їх дії, та документів, що підтверджують постановку на облік власником майнових прав інтелектуальної власності.

2. Наступну перевірку чинності отриманих документів та встановлення інших значимих фактів щодо об'єкта інтелектуальної власності згідно даних державних реєстрів.

Контроль наявності прав здійснюється станом на дату прийняття рішення про інвестування майнових прав інтелектуальної власності.

До основних документів, що підтверджують наявність майнових прав інтелектуальної власності у випадку внесення їх в оплату вартості акцій, відносяться:

- Свідоцтво про авторське право та офіційна публікація про реєстрацію авторського права;
- Свідоцтво на знак для товарів та послуг, або Свідоцтво на право інтелектуальної власності на торговельну марку;
- Патент на винахід, корисну модель, промисловий зразок;
- Свідоцтво про набуття права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми;
- Патенту на майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин;
- Тощо [1].

Також необхідно перевіряти наявність офіційних публікацій про реєстрацію прав:

- офіційних публікацій про реєстрацію авторського права;
- копії опублікування офіційних відомостей про промислові зразки;
- опублікування офіційних відомостей про знаки для товарів та послуг;
- опублікування офіційних відомостей про винаходи та корисні моделі.

Якщо власник прав інтелектуальної власності є творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта інтелектуальної власності, а набув права за договором, встановлюється:

- наявність відповідного договору на передачу прав інтелектуальної власності;
- факт публікації в бюлетені відповідної державної установи про реєстрацію цього договору в державному реєстрі.

Якщо власник прав отримав їх шляхом правонаступництва, встановлюється:

- наявність документу, який згідно чинного законодавства засвідчує факт правонаступництва.

Перевірки також потребує стан здійснення платежів щодо підтримки дії правоохоронного документу.

На підставі отриманих даних встановлюються критерії подальшого контролю, наприклад:

- залишковий термін дії правової охорони;
- графік здійснення платежів щодо підтримання дії правової охорони;
- тощо.

Заходи та порядок здійснення контролю наявності корпоративних прав можуть змінюватися залежно від обраної схеми операції.

Розглянемо випадок інвестування майнових прав інтелектуальної власності у цінні папери.

Відповідно до законодавства участь особи у статутному капіталі акціонерного товариства посвідчують пайові цінні папери – акції. З урахуванням обмежень, встановлених ст.6 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» акції акціонерних товариств можуть бути тільки іменними та існувати у одній з двох форм – документарної або без документарної [2].

Підтвердженням права власності на акції, випущені в документарній формі, є сертифікат акції підтвердженням прав на акції, випущені в бездокументарній формі є виписка з особового рахунку власника. Тому для цілей контролю в документарну базу забезпечення операції необхідно включати сертифікат акцій (при документарній формі випуску цінних паперів) або виписку з рахунку в цінних паперах (при без документарній формі випуску цінних паперів).

При цьому необхідно враховувати, що відповідно до ст.5 Закону України «Про національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» «права на участь в управлінні, одержання доходу тощо, які випливають з іменних цінних паперів, можуть бути реалізовані з моменту внесення змін до реєстру власників іменних цінних паперів» [3].

У випадку внесення майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу не акціонерного господарського товариства підтвердженням передання прав є свідоцтво товариства про право власності на частку у статутному капіталі, що видається учаснику після повної сплати його внеску. З урахуванням того, що порядок видачі

таких свідоцтв законодавством не встановлений та не контролюється жодним державним органом, обов'язок видачі свідоцтва досить часто товариством не виконується. У такому випадку необхідно використовувати норми Цивільного Кодексу, закону України «Про господарські товариства» та закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців», які встановлюють вимоги до змісту та форми установчих документів товариства [4, 5].

Статут товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю повинні містити відомості про частку кожного з учасників, розмір, склад і порядок внесення ним вкладу.

Відомості про розмір частки, склад та порядок внесення вкладу кожного з учасників повного товариства міститься у засновницькому договорі повного товариства та командитного товариства. Таким чином для контролю наявності корпоративних прав необхідно використовувати посвідчену належним чином копія установчого документу.

Але необхідно враховувати можливість того, що у складі учасників відбулися зміни на підставі цивільно-правових угод або в порядку правонаступництва, але не були внесені своєчасно зміни до статуту або засновницького договору.

Список використаних джерел:

1. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України «Про затвердження положення про порядок реєстрації випуску акцій» № 942 від 26.04.2007 р.// Офіційний вісник України від 25.06.2007 - 2007 р., № 44.
2. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» № 3480-IV від 23.02.2006 р.// Голос України від 14.04.2006 - № 69.
3. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» N 710/97-ВР від 10.12.1997 р.//Відомості Верховної Ради (ВВР).- 1998.- N 15.
4. Цивільний Кодекс України. Затв. Законом України N 435-IV від 16.01.2003 р. //Відомості Верховної Ради України (ВВР).- 2003.- №№ 40-44.
5. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» N 2658-III від 12.07.2001 р.// Відомості Верховної Ради України (ВВР).- 2001.- N 47.

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Чубань Вікторія Сергіївна,

*Кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління у сфері
цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені
Героїв Чорнобиля НУЦЗ України*

Кришталь Тетяна Миколаївна,

*Доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри управління у сфері
цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені
Героїв Чорнобиля НУЦЗ України*

Національна інноваційна система, відповідно до визначення закріпленого в Концепції розвитку національної інноваційної системи, яка була затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України №680-р від 17 червня 2009 року [1], – це сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні у процесі створення та застосування наукових знань та технологій і визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови для забезпечення інноваційного процесу.

Правова основа національної інноваційної системи в Україні формується комплексом законів, зокрема: «Про пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності в Україні», «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», «Про інноваційну діяльність», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», «Про наукові парки», «Про індустріальні парки», а також спеціальними законами з підтримки розвитку окремих галузей промисловості (літакобудування, суднобудування, космічної сфери тощо).

Для кращого узгодження правового регулювання законодавства у сфері інноваційної діяльності, у 2016 році Міністерство освіти і науки України підготувало законопроект «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності» [2]. Однак через відсутність його погодження зацікавленими міністерствами цей проект досі не ухвалено Верховною Радою України.

Домінування механізмів самофінансування інноваційної діяльності і обмеженість зовнішніх джерел залучення коштів спричиняє консервацію існуючої технологічної структури економіки, не забезпечує перерозподіл фінансових ресурсів у наукомісткій технології,

гальмує прогресивні структурні зрушення у національному господарстві, що обумовлює потребу вдосконалення законодавчого забезпечення механізмів фінансування науково-технологічної та інноваційної діяльності.

Теперішній стан і тенденції фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні характеризуються певними особливостями, що зображені на рис. 1.

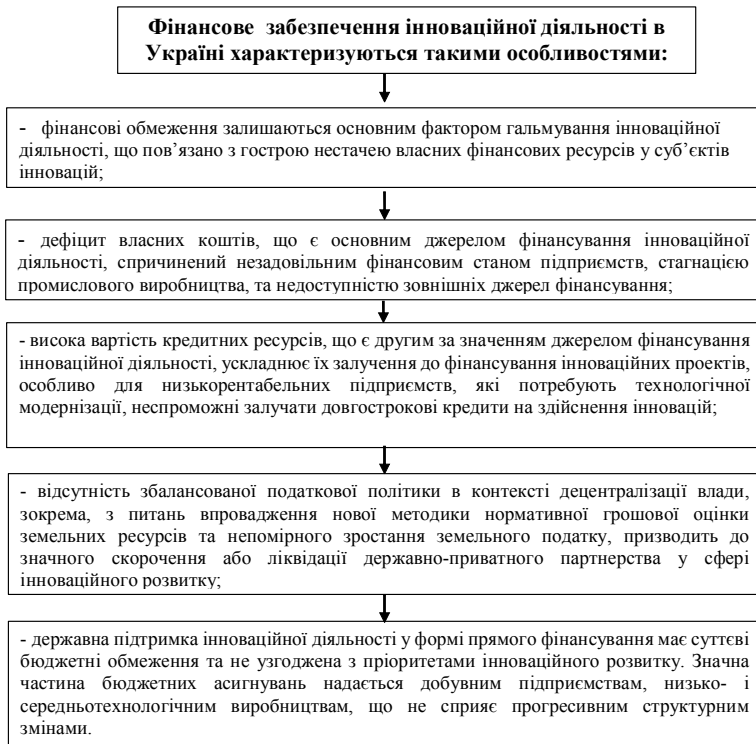

Рис. 1. Особливості фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні

Для збільшення державного фінансування на інноваційну діяльність необхідно утворити фонд розвитку інновацій, за типом «фонд фондів», як єдиної державної установи, діяльність якої спрямована на надання державної фінансової підтримки інноваційної діяльності суб'єктів господарювання за принципом: «від фундаментальної науки до ринку».

Вважаємо, що потрібно прискорити розгляд проекту нової редакції Концепції розвитку національної інноваційної системи України (на період 2016 - 2026 років) та при затвердженні проекту закону України про державний бюджет України на 2020 рік та наступні роки врахувати вимоги Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо забезпечення наукової сфери відповідним бюджетним фінансуванням.

Список використаних джерел:

1. Концепції розвитку національної інноваційної системи, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України №680-р від 17 червня 2009 року : [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80>
2. Проект нової редакції Концепції розвитку національної інноваційної системи України (на період 2016 - 2026 років) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/113979>

Правове регулювання об'єктів права інтелектуальної власності

FROM AUTHOR'S PARODY TO TRADEMARK DILUTION: THE DOUBLE STANDARD IN COLOMBIAN IPSYSTEM

Fredy Sánchez Merino
Colombia

ABSTRACT

Like in many other countries, Colombia's IP system is regulated by different administrations. In this particular case, the Superintendency of Industry and Commerce (SIC) tackles all industrial property matters, while the National Direction of Author's Rights (DNDA) do it likewise with the copyright issues, both of them having even jurisdictional functions.

However, although they both are part of the national government, their policies, approaches, and enforcement for their respective IP fields are quite different. While DNDA seems to be quite progressive, SIC appears to be headed in the opposite direction.

In a recent legislative update, DNDA has openly regulated parody as a new limitation for copyright. This shows a clear initiative on behalf of the administration to strive for freedom — of speech or otherwise. In the meantime, SIC has toughened its application of trademark dilution in a frank limitation of commercial freedom.

INTRODUCTION

Historically, Colombia has lacked a national Industrial Property Law. Andean Decisions (Decision 486/2000 being the actual one) have played a noteworthy role in regulating all industrial property related aspects. This, of course, have some lowlights, the most significant one is the fact that many aspects of the national practices within the SIC have had to be solved unorthodoxly, since the supranational legislation was made as a framed law for all the countries within the Andean Community, hence not for the specifics of any of them.

Such a situation has given the SIC enough freedom to operate within a legitimate yet very subjective plane. There are examples of how the SIC has directly applied the Andean Court's extensive interpretations of the Decision 486/2000¹ which then becomes enforceable jurisprudence. This

is not necessarily negative, but it certainly shows what is arguably an excess of operational freedom for the judges/examiners in the absence of a national industrial property law.

DNDA, on the other hand, has always had both a national and a supra-national law which harmonically regulate all copyright-related issues. This way, the DNDA's practice has been nourished and their decisions based on the specific regulation of the national copyright law which is framed within the supranational law.

It is the purpose of this write to demonstrate how two offices dedicated to the regulation of IP rights work in ways that somehow expand and constrict the very same fundamental rights. To do so, we will focus on parody and trademark dilution. Dilution and parody are one of those rarities within IP where trademarks and copyright converge at one point, the questionable freedom of third parties to express themselves commercially or artistically.

PARODY AS A LIMITATION

Parody has always been a breaking point for reproduction rights. Authors have never shared the idea of an unauthorized derivative work that tends to satirize its origins, many times by belittling the original creator. On top of that, many parodies gain the same recognition and profits than the parodied work. This have never been seen with good eyes by many authors who believe that parody makers are “reaping where they have not sown”.

On the opposite side are those who think of parody as an original copyrightable work that offers a different point of view or criticizes certain aspects of another work in a burlesque yet artistic way. For parody sympathizers, to restrain the freedom of travesty by imposing consent — or in any other way— is to hold back the artistic freedom to which everyone is entitled notwithstanding the copyright limitations established to that purpose.

Hence, there are no middle waters in this matter, copyright law has to take one side or another, and Colombian copyright law has clearly chosen its side.

The latest reform to the Colombian copyright law (Law 1915/2018) has established in its article 16 d) that:

transformation of published literary and artistic works will be allowed, provided that it is done with parody and caricature purposes, and does not imply a risk of confusion with the original work.”

This means that no authorization will be required as long as the resulting work can be considered a parody and does not imply a likelihood of confusion with previous works. This a bold step from the DNDA that

assumed a firm position as to parodies. This, of course, has not been very welcomed among authors which have seen the scope of their moral rights reduced, but on the other hand, it is a huge step towards the proliferation of culture and the engendering of new works.

Nevertheless, a lot of work will have to be put in order to rightfully enforce the provision of article 16 d). Issues like the determination of the specifics parameters of the likelihood of confusion; or the degree of separation between works to be considered parodies of each other, are still to be drafted in a future bylaw.

TRADEMARK DILUTION

Trademark dilution is one of those complex concepts of Industrial Property included in almost every trademark legislation and that the owners do not waste the opportunity to wield it in oppositions, appeals and judicial instances.

The origin of the figure is substantially arbitrary and its concept extremely deep and branched. This, added to the impact of Art. 16.3 of the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS), may be the reasons why trademark dilution is irregularly applied by some Industrial Property Offices.

In Colombia, we can find cases of excessive application of the figure of dilution. Such an extreme application of famous marks protection means may lacerate the use of Industrial Property by small and medium entrepreneurs. This jeopardizes the delicate balance between the protection against the likelihood of confusion and the configuration of a virtually infinite distinctiveness.

The debate about the (arguably) excessive protection of notorious trademarks is not new, many trademark laws build on their protection mechanisms on an economic basis inspired by the Chicago School. These norms focus on conspicuous consumption to favor the «commoditization» of brands, thus transforming themselves in some sort of a new sumptuary code.

The Colombian trademark legislation assumed the dilution in its most optimized form: the risk. This means that the owners should not demonstrate that an objective case of trademark dilution has been configured, the mere possibility is enough to obtain a favorable decision from the Trademark Office. Obviously, the subjective assessment of the dilution extends its scope thus facilitating the evidentiary aspect for holders of well-known marks in these processes.

The supranational norm establishes with clarity in all the precepts where the dilution is expressly regulated, that it is configured subjectively.

Articles 136 h); 155 e) and f), and 226 b), all stipulate the improbable condition of the dilution as a risk, this is deduced from the use of the term «could» which is expressly used in all the mentioned articles and conjugated in such a way that denotes the unlikely condition of objectively proving the dilution.

It is widely known that the trademark system serves the market as a preservative of the vertical distinction of status, allowing consumers to distinguish themselves within an economy marked by industrialized similarity. It happens in fashion, electronics, the automotive industry, and even agriculture through the implementation of reinforcement mechanisms such as geographical indications or appellations of origin; and that anti-dilution laws are the perfect tool for status protection. But it should be understood that a moderate application of these rules, probably from the assumption of specific criteria, would be of greater benefit to the market.

THE DOUBLE STANDARD

While DNDA has took firm measures to reassure Colombian creators by widening the scope of protected works and allowing parody without need of authorization, SIC tends to apply a very strict — and unjustified— standard for dilution that may result in the stagnation of medium class commerce.

The above means that Colombian IP policy is bifurcated in a way that authors are getting more freedom to create while entrepreneurs are being restricted as to the possibilities of using certain trademarks.

Such a situation may have unsuspected consequences. At first sight, a serious loophole arises for the case of trademarks which consist in parodies of other well-known trademarks. Taking into account that such signs may be protected under copyright laws, an overlapping may happen, since the DNDA would allow the existence of such work and even its commercialization as a work of applied art, but the SIC, on the other hand, could easily determine that such use is considered harmful for the trademark's prestige.

In general terms, the Colombian IP system would be more cohesive if all its governmental stakeholders shared the same posture regarding the limits and scope for exercising their exclusive rights. It is not the first time a more articulated relationship is needed between administrations, a joint work between SIC and INVIMA (Colombian food and drug administration) is also needed for the better regulation of Pharma trademarks.

In any case, nowadays, it seems a little bit more attractive for Colombians to be an author than a trademark applicant.

NATIONAL BRANDING THROUGH THE USE OF GENETIC RESOURCES, TRADITIONAL KNOWLEDGE, TRADITIONAL CULTURAL EXPRESSIONS: INTELLECTUAL PROPERTY LAW ISSUES

Leanovich E. B.

*Doctor of Law (PhD, Candidate of Legal Sciences),
Docent, Associate Professor at the
Belarusian State University*

The problem of national branding is not a new phenomenon in the political [1] and economic [2] scientific research. Each country is known for its specific characteristics and seeks to improve its image in order to get the consequential dividends. Recently, the issues of economic and legal understanding of the national branding have become grave. The place of origin or other territorial connections of a product are able to determine consumer choice in a significant extent. Thereby, manifestations of the national branding, in particular, product name, components or method of production, support the competitiveness of national producers on the world market. That requires the targeted legal regulation providing conditions for the formation and management of the national branding for the GDP growth.

The legal problems of the national branding commercialisation are primarily related to the placement of its manifestations in the system of civil rights objects and clarification of the legal regime for the use of these objects. The most widely used terminology on manifestations of the national branding emerged during the discussion of the specific economic interests of developing countries and their peoples in the framework of international organizations, in particular WIPO [3], UNESCO [4], WTO [5]. The following terms are mostly common: genetic resources, which are considered as elements of biological diversity (plants, animals, microbiological organisms) containing functional units of heredity; traditional cultural expressions covering various traces, forms and shapes of the creative and spiritual heritage of indigenous peoples (music, dance, signs, symbols, ceremonies, myths, etc.); and traditional knowledge in the meaning of know-how, skills and practices developed, sustained and passed on from generation to generation including agricultural, scientific, technical, ecological and medicinal knowledge as well as biodiversity-related knowledge. These three components most clearly reflect a combination of immanent factors (flora, fauna, climate, knowledge, traditions, skills, etc.)

in the national branding of a particular country as the distinguishing tool on the global scale. The common essence allows using of the broad in scope notion of the «national branding objects» (NBO). Despite the initial focus of the NBO problem on the protection of the indigenous people interests, it concerns every state. NBO are capable of adding intangible assets to products of national producers.

Genetic resources, traditional knowledge and traditional cultural expressions are not the only possible objects that can be attributed to the national branding. The widespread trend of the country image improvement includes the practice of creating of new national symbols and products that do not have historical or traditional foundations and are developed in order to show a high level of R&D and orientation of the national economy to the production of high-tech products, goods and services.

The cohesion of the three above-mentioned objects in the aspect of national branding is highlighted for economic and legal reasons. From the economic point of view they are very attractive. Presence and immanence determine the low cost price of production and favourable conditions for product quality maintenance. However, in the civil law and private international law perspective the problem of NBO raises the complicated issues of characterization of objects, recognition and transfer of rights on them. As a result, the legal aspects of the international commercialization of the NBO are vague.

Despite the significant work of international organizations, in particular WIPO, to find an optimal legal regulation a single vision has not been formed and each country follows its own strategy in formation of national legislation and law enforcement practice.

The national law of the country of origin is the basis of the NBO legal regime. Nevertheless, it is always considered through the international determinants. On the one hand, country specialization in export-import activities stipulates the principles and rules of the national law, for example it may result in more or less intense work on the improvement of national legal systems of industrial property, copyright or sui generis. On the other hand, as economic significance of the national branding is estimated on the world market, so legal aspects of the NBO commercialisation turn to be the private international law mechanisms. In that respect it is necessary to start from the issue of the NBO legal status as the civil rights objects and their international protection if they can be considered as the intellectual property objects. The international dimension of the NBO legal regime comprises both interconnection of several applicable laws, for example in situ and ex situ according to the Convention on Biological Diversity [6];

and international protection on the basis of international agreements, for example the Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin [7].

Therefore, tackling the problem of effective interaction of national and international components of the legal regime for NBO in a particular country is highly individual. Profitable participation in the world trade is the final destination of the legal support of national producers and other beneficiaries in the country of origin. But in the conditions of the mutual obligations of the state parties to international agreements it is also a question of a bargain as it was shown by the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights and appears to be in the course of the international economic integration in the EU and the EAEU.

There are two key point of the civil law regulation of NBO: determination of their status and use. NOB can be protected as intellectual property objects and ordinary they take legal forms of trade marks (especially collective marks) and geographical indications. Such an approach is mostly convenient in cases where the national branding is manifested in the product name. However, it is not easy to rely on the constructions of intellectual property, if the protection is seek to control not the product name, but the knowledge and skills declared as NBO. The main obstacles are the unclear nature of the author and the lack of novelty. Both of them affect various objects of intellectual property known as the results of creative activity. But the first obstacle is more related to copyright, the second one to patent law. A new trend of bringing intellectual property law in line with the specifics of the NBO has begun to evolve. In particular, the copyright protection of folklore has been introduced in some countries. In general, there is the scientific concept of revising the basics of intellectual property law in its traditional paradigm of individual intellectual property rights of a rightholder in order to provide a system of collective intellectual property rights of a community of people [8]. In this way, many discrepancies between intellectual property objects and traditional knowledge can be corrected. Traditional knowledge is not just passing on from generation to generation. They are preserved and improved by a certain community of people, accordingly, it has the right to get remuneration for the use of traditional knowledge.

In addition to problems related to intellectual property law, the specifics of the NBO bring new rules of labelling and certification of products. These issues of legal regulation are primarily related to competitive practice on the market. In particular, some countries have established national certification systems for products of traditional quality

[9, 2]. The rules of the certification of goods are an important issue of international trade. In the context of regional economic integration these rules are to be unified, otherwise the principles of free movement of goods and competition on the single market will be impaired. The example of the EU unification of certification rules shows that manifestations of national branding can be erased to a certain extent in order to prevent territorial fragmentation of the single market. The corresponding considerations can be seen in the correlation of protected designations of origin (PDO), protected geographical indications (PGI) and traditional specialty guaranteed (TSG) [10]. In contrast to PDO and PGI, TSG are not linked to a specific geographical area. Many products in countries of the same region are made from the same set of ingredients and in a similar way. TSG safeguard interests of producers and preserve fair competition among them without conflicts that can arise from the attempts of the attribution of the product name to a particular national branding.

Elements of national branding are just beginning to form in the Republic of Belarus. Thus, they are not as pronounced as in other EAEU member states. Therefore, there is a danger that the participation of the country in the international cooperation (primarily at the regional level) may be premature and be ahead of the domestic NBO practice. The Republic of Belarus is free to choose forms of participation in the international cooperation at the universal level. In particular the Lisbon system is not covered in Article 1.3 of the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights.

At the regional level in the EAEU there are prerequisite and determinants of the said choice. In particular, it concerns the goals and principles of the EAEU internal market. Their decisive impact has already been expressed in the regional principle of the exhaustion of trade mark rights and will become more apparent after 2020, when the mechanisms of the Treaty on Trademarks, Service Marks and Appellations of Origin of Goods of the EAEU start to operate [11]. The need to develop a clear national economic and legal strategy on the legal grounds of NBO international protection is determined by the mere fact that the Republic of Belarus has significant production infrastructure for goods that are created according to the technical conditions developed during the Soviet period. Consequently, products from different EAEU member states can be characterized by the features of TSG in the EU quality schemes.

LIST OF REFERENCES

1. Shtanko M.A. National Brand as the Basis of State Image. *International Research Journal*. 2015. № 7 (38). P. 98–99.

2. Kaneva N. Nation Branding: Toward an Agenda for Critical Research. *International Journal of Communication*. 2011. Vol.5. P. 117–141.
3. Traditional Knowledge and Intellectual property – Background Brief :WIPO. URL: https://www.wipo.int/pressroom/en/briefs/tk_ip.html (date of access: 2.05.2019)
4. Local and Indigenous Knowledge Systems : UNESCO. URL: <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/priority-areas/links/> (date of access: 2.05.2019).
5. Current issues in intellectual property. TRIPS, biodiversity, traditional knowledge, plants and life forms : WTO. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/trips_issues_e.htm(date of access: 2.05.2019)
6. Convention on Biological Diversity: CBD. URL: <https://www.cbd.int/convention/text/>(date of access: 4.05.2019).
7. Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin: WIPO. URL: www.wipo.int/lisbon/en/legal_texts/lisbon_agreement.html(date of access: 4.05.2019).
8. Rimmer M. Indigenous Intellectual Property: A Handbook of Contemporary Research. Cheltenham (UK) and Northampton (Mass.): Edward ElgarPub., 2015. 752 p.
9. Intellectual Property and Traditional Handicrafts. – Geneva : WIPO, 2016. – 4p.
10. Quality schemes explained : European Commission. URL: <http://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/quality-schemes-explained#tsg> (date of access: 5.05.2019).

АВТОРСЬКЕ ПРАВО НА ТВОРИ АРХІТЕКТУРИ

Зеленько Л.О.

*магістрантка Черкаського національного університету
ім. Богдана Хмельницького*

Постановка проблеми. У теорії цивільного права загальновідомо, що провідним інститутом права інтелектуальної власності є авторське право. Авторське право є важливим інститутом сучасності, який має велике значення для суспільства, оскільки саме завдяки останньому реалізуються права людини. Важливим складником інституту авторського права є інститут авторського права в галузі архітектури[5]. Зазначений інститут потребує суттєвого реформування, удосконалення

та гармонізації своєї нормативної бази. Тобто, очевидним є той факт, що вищезазначені заходи неможливі без визначення таких понять як: твір архітектури, коло осіб, що володіють чи можуть потенційно володіти авторськими правами на об'єкти архітектури, а також здійснення аналізу їхнього правового статусу, що зумовлюється наявністю відповідних прав. Ось чому дослідження авторського права в галузі архітектури є актуальними.

Варто зазначити, що питання авторського права у галузі архітектури розглядали в наукових працях такі вчені: М.В. Гордон, Є.А. Греков, О.В. Дзера, В.С. Дроб'язко, Р.В. Дроб'язко, В.Я. Іонас, М.І. Нікітіна, О.А. Підопригора, О.О. Підопригора, Л.В. Пономарьова, С.В. Сарана, О.П. Сергєєв, В.І. Серебровський, О.О. Штефан, М.А. Шугурова та інші науковці. Тобто, дослідження авторського права на твори архітектури проводилось досить фрагментарно й сьогодні існує потреба в подальшому його продовженні [5].

Мета статті полягає у визначенні та дослідженні таких понять, як: твір архітектури, коло суб'єктів, що володіють чи можуть потенційно володіти авторськими правами на твори архітектури, здійсненні аналізу їхнього правового статусу, а також класифікації.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити те, що твір архітектури – твір у галузі мистецтва спорудження будівель і ландшафтних утворень (креслення, ескізи, моделі, збудовані будівлі та споруди, парки, плани населених пунктів тощо)[3]. Суб'єкти авторського права визначаються в Цивільному кодексі України (далі за текстом – ЦКУ). Так, відповідно до ст. 435 ЦКУ, первинним суб'єктом авторського права є автор твору. Суб'єктами авторського права є також інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори відповідно до договору або закону [1]. Також, слід звернути Вашу увагу на те, що перелік суб'єктів авторського права міститься в законі України “Про авторське право і суміжні права”, відповідно до ст. 7 якого, суб'єктами авторського права є автори творів, зазначених у Законі, їхні спадкоємці й особи, яким автори чи їхні спадкоємці передали свої авторські майнові права [2]. Як бачимо, нормативні положення ЦКУ та вищевказаного Закону майже не відрізняються. Обидва нормативно-правові акти спочатку визнають первинним суб'єктом авторського права автора твору, а вже потім наголошують на можливості існування інших суб'єктів авторського права, які набувають свої права на підставі договору або закону. Водночас зазначимо, що питання суб'єктів авторського права також висвітлюється в науковій літературі, а тому в контексті дослідження варто навести точки зору окремих учених. Так,

Б.С. Антімонов та Е.А. Флейшиць під суб'єктом авторського права розуміють особу, яка своєю творчою працею створила твір науки, літератури чи мистецтва. Характеризуючи правове становище автора як суб'єкта авторського права, Б.С. Антімонов та Е.А. Флейшиць виходять із розуміння об'єкта авторського права, визначеного законом [5]. Справедливим є твердження М.І. Нікітіної, яка вважає, що суб'єктом авторського права є особа, якій належить авторське право загалом чи в окремій його частині [5]. У свою чергу, В.С. Дроб'язко та Р.В. Дроб'язко зазначають, що суб'єктами авторського права є особи, яким належить авторське право на твір. При цьому авторське право виникає з інтелектуальної творчості. Оскільки остання може бути тільки плодом діяльності фізичної особи, первинним суб'єктом авторського права може бути тільки фізична особа, яка створила твір. Похідними суб'єктами авторського права можуть бути спадкоємці та інші правонаступники [11, с. 169]. Цікавою є позиція О.А. Підпригори, яка зауважує, що «право на авторство належить його дійсному творцеві, справжньому автору – тому, хто написав книгу, картину, створив музику, виліпив скульптуру, створив ландшафтний дизайн або розробив проект будинку. При цьому поняття автора твору й поняття суб'єкта авторського права не тотожні. Автором твору завжди буде його творець. Суб'єктом авторського права може виступати як автор, так і його спадкоємці або інші правонаступники незалежно від громадянства»[5]. Підсумовуючи вищевикладені точки зору, стосовно питання суб'єктів авторського права, варто наголосити, що суттєвих розбіжностей між ними немає. Натомість спільним для всіх дослідників є таке:

- первинним суб'єктом авторського права є особа, яка створила об'єкт авторського права;
- суб'єкти авторського права діляться на первинні й похідні;
- поняття автора твору й поняття суб'єкта авторського права не тотожні, оскільки останній включає в себе автора твору. Поряд із цим очевидно, що поняття «суб'єкт авторського права» включає в себе поняття «суб'єкт авторського права в галузі архітектури», а останнє є складником попереднього поняття. Тому на підставі вищевикладеного, враховуючи чинне законодавство й точки зору вчених-цивілістів, здійснивши аналіз вищевикладених понять, можемо зробити висновок, що під суб'єктом авторського права в галузі архітектури доцільно розуміти особу, яка в результаті своєї творчої праці створила об'єкт авторського права в галузі архітектури, її спадкоємців та осіб, яким автор або його спадкоємці передали свої майнові права [5].

Отже, поняття «суб'єкт авторського права в галузі архітектури» включає такі складники:

- автор (співавтор) об'єкта авторського права в галузі архітектури;
- спадкоємці автора об'єкта авторського права в галузі архітектури;
- особи, яким автор або його спадкоємці передали свої майнові права на об'єкт авторського права в галузі архітектури [2].

При цьому автор і співавтор належать до первинних суб'єктів, а решта – до похідних. Водночас необхідно відзначити, що суб'єкт авторського права в галузі архітектури визначається в Законі України «Про архітектурну діяльність», який містить правові та організаційні засади здійснення архітектурної діяльності. Так, відповідно до ст. 29 вищезазначеного Закону, особа (особи), творчою працею якої (яких) створено об'єкти архітектури як об'єкти авторського права, вважається автором (співавторами) цих об'єктів [3].

З наведеної статті нас стало відомо те, що законодавець до суб'єктів авторського права в галузі архітектури зараховує лише автора (співавтора) об'єкта архітектури, а між вищезгаданими нормативно-правовими актами, які регулюють суспільні відносини у сфері архітектурної діяльності, з приводу суб'єктів авторського права в галузі архітектурної діяльності наявні певні колізії. Спадкоємців автора об'єкта авторського права в галузі архітектури та осіб, яким автор або його спадкоємці передали свої майнові права на об'єкт авторського права в галузі архітектури, законодавець до суб'єктів авторського права в галузі архітектури в Законі України «Про архітектурну діяльність» не зараховує [3].

В частині переліку суб'єктів авторського права в галузі архітектури може призвести до певних проблем під час правозастосування норм у сфері суспільних відносин щодо створення творів архітектури. А тому з метою вдосконалення правового регулювання архітектурної діяльності ст. 29 «Об'єкти та суб'єкти авторського права в галузі архітектури» Закону України «Про архітектурну діяльність» у частині переліку суб'єктів авторського права в галузі архітектури доцільно доповнити наступними суб'єктами – спадкоємці автора об'єкта авторського права в галузі архітектури, інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори архітектури відповідно до договору або закону[5].

Отже, автором творів архітектури, так само як й інших об'єктів авторського права, можуть бути будь-які фізичні особи, незалежно від їхнього віку, стану здоров'я, громадянства, стану дієздатності й рівня освіти. Також, варто звернути увагу на те, що твори архітектури, так само як й інші об'єкти авторського права, можуть бути створені не

лише одним автором, а й водночас двома та навіть декількома. У такому разі мова йде про інститут співавторства, який має два види: неподільне співавторство – твір створений двома й більше співавторами, становить одне неподільне ціле, частини якого не мають самостійного значення; подільне співавторство – колективний твір є єдиним, проте він складається з частин, які мають самостійне значення, і при цьому відомо, хто зі співавторів створив ту чи іншу частину [5].

Чинне законодавство не містить переліку умов, за наявності яких можна говорити про співавторство. Однак у науковій літературі, як правило, окреслюють такі його ознаки (умови):

- творчий результат, створений спільною творчою працею співавторів, повинен бути єдиним цілим, таким, що не може існувати без складових частин;
- спільна праця співавторів має бути творчою: не визнаються співавторами особи, які надавали автору будь-яку технічну допомогу;
- має бути угода про спільну працю (форма угоди може бути усною чи письмовою);
- при роздільному співавторстві кожен із співавторів зберігає авторське право на свою частину, хоча водночас він є співавтором результату загалом;
- співавторство має бути добровільним;
- при нероздільному співавторстві об'єкт спільної праці може використовуватися лише за спільною угодою всіх співавторів;
- винагорода за використання об'єкта авторського права належить усім співавторам у рівних частках, якщо інше не передбачено угодою між ними [8, с. 166–167]. Необхідно вказати, що певні норми, які стосуються визначення наявності співавторства на твори архітектури, містяться в ст. 29 Закону України «Про архітектурну діяльність», де зазначається, що співавторами не можуть бути особи, які подають автору об'єкта архітектури технічну, консультаційну чи організаційну допомогу, або такі, що здійснюють організацію проектування й будівництва (реконструкції, реставрації, капітального ремонту), контроль за виконанням зазначених робіт [3].

Висновки. Враховуючи вищевикладене, варто зазначити те, що:

- твір архітектури – твір у галузі мистецтва спорудження будівель і ландшафтних утворень (креслення, ескізи, моделі, збудовані будівлі та споруди, парки, плани населених пунктів тощо) [4];
- під суб'єктом авторського права в галузі архітектури доцільно розуміти особу, яка в результаті своєї творчої праці створила об'єкт авторського права в галузі архітектури, її спадкоємців та осіб, яким

автор або його спадкоємці передали свої майнові права; 3) суб'єкти авторського права в галузі архітектури діляться на первинних і похідних. До першої категорії належать автор і співавтор; до другої – спадкоємці автора об'єкта авторського права в галузі архітектури, а також інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори архітектури відповідно до договору або закону;

- з метою вдосконалення правового регулювання архітектурної діяльності ст. 29 «Об'єкти та суб'єкти авторського права в галузі архітектури» Закону України «Про архітектурну діяльність» у частині переліку суб'єктів авторського права в галузі архітектури, доцільно доповнити такими суб'єктами – спадкоємці автора об'єкта авторського права в галузі архітектури, інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори архітектури відповідно до договору або закону [5].

Отже, наявність зазначених норм є досить важливим моментом у регулюванні відносин щодо створення творів архітектури. Кожен із суб'єктів авторського права в галузі архітектури характеризується власним правовим статусом, що зумовлюється наявністю певних прав та обсягом правосуб'єктності.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/paran2312/#2312n>.
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 року № 3792-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/379212/page?text=%E0%F0%F5%B3%F2>.
3. Про архітектурну діяльність : Закон України від 20 травня 1999 року № 687-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/687-14>.
4. Рекомендації щодо забезпечення правомірності створення та використання творів архітектури Міністерства економічного розвитку і торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b2fa2348-98d5-4ba58c6e7963432eaff7&title=RekomendatsiiSchodoZabezpechenniaPravomirnostiStvorenniaTaVikoristanniaTvorivArkhitekturi>.
5. Вербицька О.А. Наукова стаття на тему: Окремі питання правового статусу суб'єктів авторського права в галузі архітектури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/10/5.pdf>
6. Греков Є.А. Авторське право на твори архітектури : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право, сімейне право,

- цивільний процес, міжнародне приватне право» / Є.А. Греков. – К. : Б., 2007. – 20 с.
7. Правовий статус суб'єктів авторського права на твори архітектури [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intellect21.cdu.edu.ua/?p=326>.
 8. Бірюков І.А. Цивільне право. Частина перша : [курс лекцій] / І.А. Бірюков, Ю.О. Заїка, О.О. Підпригора. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2001. – 196 с.

ОХОРОНА УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ ТА ВИШИВАНКИ ПРАВОМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Попова Н.О.

*к.і.н., доцент, зав. кафедри ІВ та ЦПД,
Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького*

Сьогодні українська вишиванка, без якої не обходиться жодне національне свято, є невід'ємним елементом гардеробу кожного громадянина України. Однак українська вишиванка – не тільки деталь українського національного костюма, але й відомий в усьому світі модний український бренд.

Українські дизайнери та народні майстри активно експортують свою продукцію за кордон. А саме: Франція, Велика Британія, Італія, Німеччина, Росія, Канада, США і навіть Непал є поціновувачами українських вишиванок [1].

Утім така популярність вишиванки зумовила появу псевдоукраїнських вишиванок з Китаю та інших азійських країн, а також призвела до копіювання орнаментів українських народних вишиванок відомими будинками моди: Гучі, Валентино, Гот'є, Гальяно та ін.

Отже, виникає питання, яким чином можлива охорона традиційного народного орнаменту українських вишиванок від копіювання з комерційною метою дизайнерами та майстрами інших країн.

Оскільки декоративне ткацтво є об'єктом інтелектуальної власності, а саме авторського права, пропонуємо розглянути охорону української народної вишивки та вишиванки правом інтелектуальної власності.

Перш ніж перейти до дослідження інструментів правової охорони вишиванок, потрібно розібратися з понятійним апаратом і з'ясувати, що таке вишивка і вишиванка?

Вишиванка або вишиванка — новітня назва народної русинської (української й білоруської) сорочки, прикрашеної орнаментованою вишивкою. Важлива складова українського національного вбрання. Поділяється на жіночі й чоловічі сорочки. Має спільне походження з вишитими сорочками слов'янських народів Східної та Центральної Європи [2].

Українська вишивка – один із видів народного декоративного мистецтва українців; орнаментальне або сюжетне зображення на тканині, шкірі, виконане різними ручними або машинними швами; один із найпоширеніших видів ручної праці українських жінок. Вишивку вживають в українському народному побуті передусім на предметах одягу, в основному на жіночих і чоловічих сорочках. Крім того, вишивки поширені на предметах домашнього вжитку, таких як наліжники, обруси, наволочки, рушники тощо [3].

Отже, вишиванка – це сорочка, прикрашена орнаментом. Оскільки вишиті сорочки притаманні багатьом слов'янським народам, то варто розглядати охорону не тільки вишитої сорочки (вишиванки), а саме традиційного народного орнаменту (вишивки), яким прикрашали сорочки.

Проаналізувавши старовинні та сучасніші зразки вишивок, науковці стверджують, що кожен регіон України має свій унікальний орнамент вишивки, які між собою відрізняються за типовими для них візерунками, орнаментами і символами, техніками і кольорами. І хоч чітких меж використання певної техніки вишивки ніколи не було (бо люди, спілкуючись, передавали, навчали один одного особливостям ремесла свого краю) та все ж можна виокремити ті головні риси, які відрізняли одну область від іншої [4].

Така різноманітність орнаментів та технік виготовлення українських вишиванок ускладнює вибір єдиного відповідного механізму правової охорони. Розглянемо декілька можливих варіантів охорони українських народних вишиванок правом інтелектуальної власності.

Враховуючи міжнародний досвід правової охорони традиційних виражень культури (далі – ТВК) та традиційних знань (далі – ТЗ) існують два підходи: «позитивний» і «захисний», які є взаємодоповнювальними [5].

У межах позитивного підходу система інтелектуальної власності дає право носіям ТЗ та ТВК отримати на них права, розвивати свої ТЗ та ТВК, контролювати їх використання третіми сторонами й отримувати вигоду від їх використання з комерційною метою.

«Захисна охорона» направлена попередити незаконне отримання права ІВ третіми сторонами [5].

У контексті позитивного підходу охорони ТВК та ТЗ використовують авторське право, промисловий зразок, географічне зазначення, торговельні марки, тощо.

У контексті захисної охорони може бути створена спеціальна база даних по ТЗ та ТВК.

Розглянемо по черзі наведені вище способи правової охорони.

Авторське право. Ремесла захищені законом України «Про авторське право і суміжні права» завдяки їх художнім елементам. Відповідно до Ст. 8 ЗУ «Про Авторське право і суміжні права», об'єктами авторського права є «твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, ювелірні вироби тощо» [6].

Оскільки вишивка відноситься до декоративного ткацтва, вона є об'єктом авторського права. Однак важливо мати на увазі, що авторське право не захищатиме спеціальні технології та методи створення вишиванки, охорона поширюється лише на художні елементи вишивки, на орнамент, кольорову гаму. Тобто, якщо ми говоримо про охорону вишиванки (вишитої сорочки), то авторське право охоронятиме лише художні елементи сорочки, такі як унікальні візерунки, орнаменти, декоративні елементи, і не буде поширюватись на охорону сорочки.

Промисловий зразок. Зовнішній вигляд, дизайн вишиванки (вишитої сорочки) можна захистити за допомогою промислового зразка.

Однак відповідно до Ст. 6 ЗУ «Про промислові зразки», «промисловий зразок відповідає умовам патентоспроможності, якщо він є новим» [7].

Ось тут ми маємо проблему з патентуванням народних вишиванок, оскільки орнамент вишиванок не є новим. Орнаменти вишиванок відомі не одне століття і передаються з покоління в покоління. У цьому випадку промисловий зразок не відповідає критеріям новизни, і такий патент можна анулювати. Ми маємо на увазі традиційну українську вишиту сорочку з використанням стародавнього українського орнаменту. А не сучасну дизайнерську вишиванку, яка оздоблена орнаментом, що є власним напрацюванням дизайнера. Таким чином, наявність особливого власного стилю дизайнера вважається новим й оригінальним, тому може бути зареєстровано як промисловий зразок.

Торговельні марки. Торговельні марки покликані ідентифікувати товар або послуги одного виробника від товарів і послуг іншого виробника. Оскільки, кожен регіон України має власний орнамент вишивки, то можлива реєстрація колективної торговельної марки, яку можуть використовувати майстрині з різних регіонів, що створюють вишиванки, використовуючи традиційний український орнамент. Зокрема Ст. 5 ЗУ «Про знаки для товарів та послуг» зазначено, що «право на одержання свідоцтва у порядку, встановленому цим Законом, має будь-яка особа, об'єднання осіб або їх правонаступники» [8].

Географічне зазначення (далі – ГЗ). Поряд з торговою маркою мету розпізнавання й ідентифікації товарів виконує і географічне зазначення, яке вказує на походження товару з певного регіону або країни. Вказівка на таке походження інтерпретується у споживачів з особливими характеристиками товару, що виникли під впливом природних факторів або традиційного для цієї території способу виробництва [9].

Враховуючи розмаїття українських народних орнаментів з їх регіональними особливостями, можемо говорити про реєстрацію ГЗ орнаментів української вишивки для кожного регіону окремо. Однак це може суперечити суспільним інтересам, оскільки буде перешкоджати майстрам з інших областей створювати вироби, використовуючи орнаменти та техніки вишивок інших регіонів.

На нашу думку, як ГЗ можливо зареєструвати Решетилівську вишивку «білим по білому», яка вже давно є візитівкою Полтавського краю. Міністерство культури включило її до нацпереліку нематеріальної культурної спадщини України. Також як ГЗ можна

zareestruvati Borščivську вишиванку, особливість якої полягає в чорному кольорі її вишивки і яка притаманна Тернопільському краю. Наразі в Тернополі відкрита “Школа Борщівської народної сорочки”, яка продовжує плідно працювати.

Отже, підсумовуючи вище зазначене, можемо стверджувати, що правова охорона української вишивки й української вишиванки можлива в межах існуючого законодавства з інтелектуальної власності. А саме: авторським правом та суміжними правами, промисловими зразками, торговельними марками, географічним зазначенням тощо. Однак жоден із перелічених законів не може надати повну і всебічну охорону українській народній вишивці і вишиванці, також важливим є дотримання балансу між суспільними інтересами громади та інтересами правовласників. Для забезпечення такого балансу та для правової охорони ТЗ та ТВК, на нашу думку, доцільно створити спеціальний закон (*sui generis*).

Список використаних джерел:

1. Як українська вишиванка підкорює світ. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-44135232>
2. Українська вишиванка. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Вишиванка>
3. Українська вишивка. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Українська_вишивка
4. Вишиванка як унікальний код твого краю. Від Луганська до Львова – особливості вишиванок кожного регіону. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://vsviti.com.ua/ukraine/43776>
5. Интеллектуальная собственность, генетические ресурсы, традиционные знания и традиционные выражения культуры. – WIPO. – 2015. – 52 с.
6. Закон України «Про авторське право і суміжні права». – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
7. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки». – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>
8. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». – Електронний ресурс. – Режим ддоступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>
9. Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів». – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН, ЩО ВИНИКАЮТЬ У ВВ'ЯЗКУ З ВИКОРИСТАННЯМ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАЗНАЧЕНЬ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Тараненко Олег Миколайович

кандидат історичних наук, доцент

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Черевко Віктор Олександрович

кандидат економічних наук, доцент

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

В Європі історія географічного зазначення як засобу ідентифікації та об'єкту інтелектуальної власності нараховує вже багато років. Однак його і сьогодні можна віднести до найбільш проблемного, з точки зору забезпечення правової охорони, засобу ідентифікації товарів. Разом із тим, географічні зазначення мають багато можливостей потужного впливу на бізнес, чим і зумовлено актуальність нашого дослідження.

На міжнародному рівні склалася і діє досить розгалужена й ефективна система правової охорони географічних зазначень. Ці питання регулюються багатьма міжнародними угодами, регламентами та конвенціями. На цей час основними міжнародними договорами, які встановлюють норми з охорони географічних зазначень, є Паризька конвенція про охорону промислової власності, Мадридська угода стосовно припинення неправдивих або таких, що вводять в оману, зазначень походження товарів, Лісабонська угода про захист зазначень місць походження виробів та їх міжнародної реєстрації та Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Далі – Угода ТРІПС).

Паризька конвенція про охорону промислової власності 1883 р. хоча й не дає визначення географічного зазначення, проте у ст.1 цієї Конвенції у переліку об'єктів права промислової власності наведено терміни «вказівка походження або найменування місця походження» [1]. Цими термінами й сьогодні послуговуються деякі країни-члени Всесвітньої організації інтелектуальної власності.

Положення окремих статей Паризької конвенції встановлюють спеціальний режим захисту від використання продуктів, які мають «неправильні, прямі чи непрямі, зазначення походження». Так, зокрема, у ст.9 Паризької конвенції вказано, що на такі продукти може бути «накладено арешт при ввезенні до тих країн Союзу, в яких цей знак чи фірмове найменування мають право на законну охорону» [1].

Ряд концептуальних питань у частині охорони географічних зазначень закріплено також у Мадридській угоді стосовно припинення неправдивих або таких, що вводять в оману, зазначень походження товарів 1891 р. та Лісабонській угоді про захист зазначень місць походження виробів та їх міжнародної реєстрації 1958 р.

Мадридська угода також не містить визначення терміна «зазначення походження». Однак ст.1 цієї угоди проголошує: «Усі товари, які мають неправдиве або таке, що вводить в оману, зазначення, що прямо або опосередковано зазначають у якості країни чи місця знаходження цього виробу будь-яку з країн, до яких застосовується ця Угода, або місце, розташоване в будь-якій з зазначених країн, підлягають арешту при ввезенні до будь-якої із зазначених країн» [2, с.297].

Відповідно ж до положень Лісабонської угоди, «зазначення місця походження означає географічну назву країни, району, або місцевості, яка використовується для позначення виробу, якості і властивості якого визначаються винятково або значною мірою географічним середовищем, в тому числі природними та етнографічними факторами» [3].

Отже, як Паризькою конвенцією так і Мадридською угодою, не встановлено яких-небудь вимог щодо якості, властивостей, особливих характеристик товару, відносно якого використовується зазначення походження. Проте такі вимоги встановлені Лісабонською угодою.

Власне термін «географічне зазначення» вперше з'явився у Регламенті Ради ЄЕС «Про охорону географічних зазначень та найменувань походження для сільськогосподарських та харчових продуктів» № 2081/92 1992 р.

Сфера застосування цього Регламенту обмежується певними сільськогосподарськими продуктами та продовольчими товарами, для яких існує зв'язок між характеристиками продукту чи товару та їхнім географічним походженням. Регламент встановлює норми щодо захисту найменувань походження та географічних зазначень сільськогосподарських продуктів та продовольчих товарів, зазначених окремо в додатках до Регламенту.

Бажання захистити сільськогосподарські продукти або продовольчі товари, які можуть бути ідентифіковані за своїм географічним походженням, спонукало деякі держави-члени створити «реєстрацію найменувань походження». Це підтвердило свою корисність для виробників, які мали змогу одержувати більш високі доходи в результаті докладання зусиль стосовно вдосконалення якості,

та для споживачів, які могли купити високоякісні продукти з гарантією щодо способу їх виготовлення та походження [4].

Проаналізувавши визначення, які наводяться у Регламенті Ради ЄЕС, констатуємо, що до поняття «географічне зазначення» висуваються менш суворі вимоги ніж до поняття «найменування походження» і вони можуть бути використані для ширшого кола товарів.

Особливу увагу слід звернути на положення з охорони географічних зазначень, які надаються Угодою про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності 1994 р. (Угода ТРІПС). Вона діє в рамках Світової організації торгівлі і поширюється на товари, які походять з території країн-учасниць Угоди. Угода ТРІПС дає інше визначення поняття «географічного зазначення», ніж наведене у Регламенті Ради ЄЕС. Відповідно до статті 22 цієї Угоди, «географічне зазначення» – це зазначення, що вказує на походження товару з території певної держави або регіону чи місцевості на цій території, коли якість, репутація чи інша характеристика товару, по суті, зумовлені цим географічним походженням [5, с.186].

Щодо географічних зазначень держави-члени повинні забезпечити для зацікавлених сторін законні способи, щоб запобігти:

- використанню будь-яких засобів визначення або представлення товару, що свідчать або передбачають, що товар походить з іншої географічної території, ніж реальне місце створення у такий спосіб, що вводиться в оману населення стосовно географічного походження товару;

- будь-якому використанню, що є актом недобросовісної конкуренції, зазначеним у статті 10bis Паризької конвенції.

Отже, угода ТРІПС на відміну від Регламенту Ради ЄЕС до товарів, що можуть позначатись «географічними зазначеннями», зараховує будь-які товари, а не тільки сільськогосподарські та харчові продукти.

Таким чином, практичне значення реєстрації зазначення походження товару полягає в тому, що власник свідоцтва може використовувати його для позначення виготовлених товарів, на бланках, інших документації. Крім цього, зазначення походження товару можна використовувати з метою реклами, вказуючи географічне місце походження продукту. Це дає змогу поряд зі знаком для товарів і послуг виокремити товар серед однорідних видів. Це є важливою передумовою захисту прав споживачів, даючи змогу за різними критеріями, в тому числі і за географічним походженням, виокремити певний товар серед подібних.

Список використаних джерел:

1. Паризька конвенція про охорону промислової власності 1883 р. (переглянута у Брюсселі 14 грудня 1900 р., у Вашингтоні 2 червня 1911 р., у Гаазі 6 листопада 1925 р., у Лондоні 2 червня 1934 р., у Лісабоні 31 жовтня 1958 р., у Стокгольмі 14 липня 1967 р., змінена 2 жовтня 1979 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://patent.ua/law.php?id=87>.
2. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України / за ред. Ю. М. Капіці. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2006. – 1101 с.
3. Лиссабонское соглашение о защите указаний места происхождения изделий и их международной регистрации 1958 г. (пересмотренное в Стокгольме 14 июля 1967 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_b11.
4. Регламент Ради ЄЕС «Про охорону географічних зазначень та найменувань походження для сільськогосподарських та харчових продуктів» № 2081/92 1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uatm.com.ua/show_law.php.
5. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС) // Інтелектуальна власність. – 1999. – № 5, 6, 7. – С. 186–224.

ПРАВО НА СОБСТВЕННОЕ ИЗОБРАЖЕНИЕ VS. ПРАВО АВТОРА НА ПРОИЗВЕДЕНИЕ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

Тарлапан А.В.

*Магистр права, аспирант, преподаватель
Юридический Факультет Государственного Университета Молдовы
Департамент Частного Права*

Учитывая развитие современного общества, сопровождаемое беспрецедентным использованием информационных технологий, сохранение конфиденциальности частной жизни становится все более и более трудным. В этом контексте охрана собственного изображения каждого из нас является вопросом неоспоримой актуальности.

Особового внимания заслуживает рассмотрение этого вопроса с точки зрения конфликта между правом на собственное изображение и правом на произведение, содержащее изображение другого лица.

Чаще всего изображение другого лица может быть объектом произведения изобразительного искусства, в частности фотографического произведения. Несмотря на спорность сферы понятия произведения изобразительного искусства [1, 105-109], автор настоящей статьи исходит из широкого понятия данного произведения, которое включает и фотографические произведения, а также произведения выполненные способами, подобными фотографии.

Впервые, на территории Республики Молдова, отношения связанные изображением третьего лица, запечатленном в произведении изобразительного искусства, регулировались ст. 548 Гражданского кодекса Молдавской ССР. Согласно указанной статье, опубликование, воспроизведение и распространение произведения изобразительного искусства, в котором изображено другое лицо, допускается лишь с согласия изображенного, а после его смерти с согласия его детей и пережившего супруга [2, 483]. Аналогичная норма содержалась в Гражданском кодексе Украинской ССР (ст. 511) [3, 184]

Из положений указанных правовых норм, комментаторы делали вывод о существовании особого неимущественного субъективного права, а именно права на собственное изображение [2, 483; 4, 165-166], содержание которого состоит в запрете распространения изображения, независимо от мотивов такого запрета.

Положения ст. 548 Гражданского кодекса МССР были заменены Законом об авторском праве и смежных правах № 293-ХІІІ от 23.11.1994, согласно которому создание и распространение произведения изобразительного искусства, в котором содержится портрет, допускается с согласия изображаемого лица или его наследников (ст. 16).

Развитие регулирования данных отношений в Республике Молдова завершилось принятием нового Закона об авторском праве и смежных правах № 139 от 02.07.2010. Согласно ст. 21 указанного Закона, создание, воспроизведение, изменение и распространение фотографического произведения, в котором содержится портрет, допускается только с согласия изображаемого лица или его наследников. При отсутствии иных условий в договоре согласие изображаемого на фотографическом произведении лица не обязательно, если: изображаемое лицо является профессиональной моделью и/или получило вознаграждение за фотографию; изображаемое лицо является известным человеком и фотографическое произведение сделано в связи с его общественной деятельностью; изображаемое лицо является лишь деталью фотографического

произведения, изображающего пейзаж, группу лиц или публичное мероприятие.

В этом контексте представляют интерес положения ст. 308 Гражданского кодекса Украины, согласно которым, фотография, другие художественные произведения, на которых изображено физическое лицо, могут быть публично показаны, воспроизведены, распространены лишь с согласия этого лица, а в случае его смерти – с согласия детей, вдовы (вдовца), а если их нет, – родителей, братьев и сестер. Не требуется согласие указанных лиц, если физическое лицо позировало автору за плату, а также если это вызвано необходимостью защиты интересов изображенного лица или интересов других лиц.

На вопрос о том, что собой представляет право на собственное изображение – лишь ограничение субъективного права автора на фотографическое или иное произведение или самостоятельное субъективное право – следует ответить в пользу *признания его самостоятельным немущественным правом*. Это относится, по нашему мнению, и к действующему Гражданскому кодексу Украины, несмотря на то, что такое право прямо не предусмотрено ст. 270 ГК Украины, а ст. 308 говорит об охране *интересов* физического лица, изображенного на фотографиях и в других художественных произведениях. Действующая с 01 марта 2019 года редакция Гражданского кодекса Республики Молдова, прямо регулирует право на собственное изображения в качестве отдельного субъективного права (ст. 43 и 45).

При этом, следует иметь ввиду что право на собственное изображение и право автора на произведение изобразительного искусства (фотографическое или художественное произведение), содержащее изображение физического лица, *являются взаимно ограничивающими друг друга правами*. Проследим как это происходит при конкретном анализе.

Право на собственное изображение ограничивает право автора на произведение изобразительного искусства (фотографическое или иное произведение) тем, что опубликование, воспроизведение и распространение такого произведения, содержащего изображение физического лица, допустимо *только с согласия данного лица или иных лиц указанных в законе*.

Из смысла положений ст. 21 Закона Республики Молдова об авторском праве и смежных правах, ст. 45 ГК Республики Молдова и ст. 308 ГК Украины, при жизни изображенного лица, согласие на опубликование, воспроизведение и распространение произведения с его изображением может быть предоставлено исключительно данным

лицом. Иные лица, указанные в законе, вправе давать подобного рода согласие только после смерти изображенного.

К иным лицам ст. 308 ГК Украины относит детей, пережившего супруга, а если их нет, – родителей, братьев и сестер. Отмечаем, что установление категорий лиц, уполномоченных на согласие для использования произведения с изображением физического лица, устанавливается указанной статьей, аналогично с положениями ст. 511 ГК УССР и ст. 548 ГК МССР, путем конкретного перечисления. Разница состоит в том, что Гражданские кодексы союзных республик предоставляли данное право только детям и пережившему супругу, а ст. 308 ГК Украины добавляет родителей, братьев и сестер, если нет детей и пережившего супруга.

При толковании ст. 308 ГК Украины следует отметить, что если после смерти изображенного остаются дети и/или вдова (вдовец), то необходимо их согласие на использование произведения с изображением умершего, а после их смерти *ничьего согласия не требуется*. Согласие у родителей, братьев и сестер испрашивается если при смерти изображенного *у него нет детей или супруга*. Таким образом, при отсутствии указанных в законе лиц, а также после смерти данных лиц, изображение переходит в своеобразное «*общественное достояние*» и может быть свободно использовано.

По другому подходу к решению рассматриваемого вопроса законодательство Молдовы. Согласно ст. 21 Закона об авторском праве и смежных правах, после смерти изображенного лица, согласие на опубликование, воспроизведение и распространение произведения, содержащего его изображение, дают *наследники* данного лица, без указания конкретных категорий наследников. Таким образом, чисто теоретически, право на охрану изображения лица, содержащегося в произведении, неограничено во времени. Оно существует пока существуют наследники, независимо от числа их поколений. Нельзя признать такое законодательное решение удачным. Даже если изображенное лицо умирает без законных наследников или наследников по завещанию, его права могут перейти государству в порядке выморочного наследства. А истребование согласия со стороны государства нам не представляется разумным.

Согласие на опубликование, воспроизведение и распространение произведения, содержащего изображение лица, принципиально является отзываемым. Согласно ст. 308 ГК Украины согласие, данное физическим лицом, изображенном на фотографии, другом художественном произведении, может быть после его смерти отозвано лицами, уполномоченным давать подобное согласие после смерти данного лица. Ст. 308 ГК Украины не решает вопроса о возможности

отзыва согласия *самим изображенным лицом* или иными, указанными в законе лицами, если *данные лица дали свое согласие*.

Толкование положений ГК Республики Молдовы приводит к выводу о том, что согласие на использование изображения лица может быть отозвано *только тем лицом, которое данное согласие выразило*. Таким образом мы примыкаем к высказанному в литературе мнению, что если изображенное лицо дало ничем не ограниченное согласие на публикацию, размножение и распространение произведения, то такое разрешение не может быть отозвано после смерти данного лица его близкими [5, 196].

Также следует отметить, что обязанность на получение согласия для использования произведения изобразительного искусства, содержащего изображение физического лица, лежит не только на авторе, но и на лицах, к которым перешло право собственности на произведение [6, 156].

Что касается ограничений права на собственное изображение, то они состоят в прямо указанных законом случаях, когда произведение содержащее изображение может быть использовано без согласия изображенного. Ст. 21 Закона Республики Молдова об авторском праве устанавливает три таких случая, часть которых имеют аналог в ст. 308 ГК Украины.

Во первых, нет необходимости в согласии если изображаемое лицо является профессиональной моделью и/или получило вознаграждение за фотографию. В этом случае, должна применяться презумпция того, что изображенное лицо дало свое согласие на использование своего изображения.

Во вторых, нет необходимости в согласии если изображаемое лицо является известным человеком и произведение сделано в связи с его общественной деятельностью. Правило о том, что недопустима фиксация и использование изображения известного лица, в частном пространстве, без его согласия, было сформулировано в середине прошлого века зарубежной судебной практикой, а именно Апелляционной Палатой Парижа по иску Бриджит Бордо [7, 181]. Следует отметить, что в данном случае воспроизведение и распространение произведения должно осуществляться исключительно в целях информации об изображенном лице, а не о самом произведении. Поэтому использование произведения как художественной ценности допускается лишь с согласия изображенного [8, 149].

В третьих, нет необходимости в согласии если изображаемое лицо является лишь деталью фотографического произведения,

изображающего пейзаж, группу лиц или публичное мероприятие. Это оправдано тем фактом, что изображение лица в данном случае представляет собой лишь деталь публичного мероприятия или другого события в общественном месте и было случайно запечатлено.

В итоге, автор настоящей статьи выступает за расширительное толкование норм о защите права на собственное изображение, содержащееся в произведении, и выступает за оказание подобной защиты не только при фотографических, художественных и иных произведениях изобразительного искусства, но и при использовании изображения в аудиовизуальных произведениях, а также в случаях так называемого описательного портрета, содержащегося в литературном произведении, если по такому портрету возможна идентификация конкретного лица. Также, по примеру законодательств других стран [9, 457], считаем необходимым признание за изображенным лицом права на защиту неприкосновенности произведения.

Список источников:

1. Chiro'ca I. Reglementarea juridică a relațiilor aferente operelor de artă plastică. Chi'inău, 2012. 274 p. (Кирошка И. Правовое регулирование отношений, связанных с произведениями изобразительного искусства. Кишинэу, 2012. 274 с.).
2. Комментарий к Гражданскому кодексу Молдавской ССР. Кишинев: «Карта Молдовеняскэ», 1971. 536 с.
3. Гражданский кодекс Украинской ССР. Киев, 1964. 226 с.
4. Советское гражданское право. Часть первая. Под. общ. ред. д.ю.н. проф. В.Ф. Маслова и д.ю.н. проф. А.А. Пушкина. Киев, 1977. 477 с.
5. Советское гражданское право. Том 1. Ленинград: Издательство Ленинградского Университета, 1982. 415 с.
6. Малеин Н.С. Гражданский закон и права личности. Москва: «Юридическая литература», 1981. 216 с.
7. Yolanda Eminescu. Dreptul de autor. Bucure'ti: „Lumina Lex”, 1994. 287 p. (Иоланда Еминеску. Авторское право. Бухарест, 1994. 287 с.).
8. Сергеев А.П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации. Москва: «Проспект», 2004. 752 с.
9. Viorel Ro', Drago' Bogdan, Octavia Spineanu-Matei. Dreptul de autor 'i drepturile conexe. Bucure'ti: Editura All Beck, 2005. 725 p. (Виорел Рош, Драгош Богдан, Октавия Спиняну-Матей. Авторское право и смежные права. Бухарест, 2005. 725 с.).

Захист права інтелектуальної власності в Україні та за кордоном

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Диковець А. В.

*магістрантка, Навчально-науковий інститут права Сумського
державного університету. м. Суми, Україна*

Науковий керівник:

Логвиненко М. І.

канд. юрид. наук, доцент

Навчально-науковий інститут права

Сумського державного університету м. Суми, Україна

Поява Інтернету змінила спосіб взаємодії користувачів із об'єктами прав інтелектуальної власності. До недавнього часу споживачам довелося б здійснити покупку в звичайному магазині або скориставшись послугами, які надає Інтернет – магазин. Тепер, той самий об'єкт можна завантажити зовсім безкоштовно за допомогою веб – мережі безпосередньо на свої гаджети: комп'ютери, смартфони та планшети. Головна проблема полягає в тому, що такі об'єкти, розміщені в Інтернет-просторі, не знаходяться під охороною. Несанкціоноване завантаження часто порушує вітчизняне законодавство у сфері авторських та пов'язаних із ними, суміжних прав. У зв'язку із тим, що процес завантаження цифрових файлів є достатньо легким, несанкціоноване копіювання змісту стало основною проблемою, що спричиняє втрату прибутку для власників цих прав [1].

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблеми захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет досліджувалися у працях Капіца Ю. М., Рассомахіна О. А., Шахбазян К. С. та інших. Дослідженнями відомих авторів підтверджується актуальність досліджуваної проблеми. У цьому контексті актуальним залишається необхідність вдосконалення законодавства України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет.

Формулювання цілей. Метою дослідження даної проблематики є механізм захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет, які застосовуються в зарубіжних країнах та можливість їх застосування в Україні.

Виклад основного матеріалу. З появою Всесвітньої інформаційної мережі зросла кількість питань про те, як захистити права авторів в Інтернеті. Сьогодні, українське законодавство не визначає особливостей регулювання та захисту авторських прав у мережі Інтернет.

В Україні нормативно – правовою базою, яка регулює сферу авторського права є: Цивільний кодекс України, ЗУ «Про авторське право і суміжні права», ЗУ «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», ЗУ «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі», ЗУ «Про охорону прав на промислові зразки», тощо.

Також в нашій країні відносини в сфері авторського права регулюють такі міжнародні нормативно – правові акти: Всесвітня конвенція про авторське право, Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення, Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності, Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів та інші.

Але, на жаль, в законодавчій базі нашої країни відсутній Закон, який регулював би виключно захист авторського права і суміжних прав у всесвітній мережі Інтернет. Внаслідок чого, систематично відбуваються такі порушення авторського права як: інтернет – піратство; копіювання тексту або зображень на іншу веб – сторінку без дозволу автора; використання фото для відтворення книги чи будь – якого іншого друкованого матеріалу, захищеного авторським правом; тощо.

В іноземних країнах ведеться активна боротьба з порушенням авторських прав в Інтернеті. Захист права інтелектуальної власності в Європі залежить від країни. Європейські країни вперше намагалися координувати захист інтелектуальної власності через Бернську конвенцію з охорони літературних та художніх творів. Бернська конвенція вимагає, щоб її підписанти визнавали твори авторів з інших держав, що підписали, так само, як це захищає авторські права своїх громадян.

Крім Бернської конвенції, Європейське законодавство про авторське право оприлюднюється за допомогою директив, які є законодавчими актами Європейського Союзу. Оскільки деякі країни –

члени Європейського Союзу мають правові системи, що базуються на загальному праві, а інші – на цивільному праві, підхід, який відповідає всім цілям, не буде працювати для всіх його членів. Директиви про інтелектуальну власність надають державам – членам інструкції щодо регулювання питань захисту авторських прав в мережі Інтернет та електронних засобах масової інформації.

У Канаді діє практика застосування спеціальних засобів захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернеті, наприклад, для врегулювання відносин у пірінгових системах обміну файлами. Дана система надає можливість надходження провайдеру повідомлення від автора про те, що абонент відкрив доступ або завантажив до системи обміну файлами контент із порушенням прав. [2]

Закон США «Про авторське право у цифровому тисячолітті» (DMCA) забезпечує захист авторських прав в Інтернеті. Якщо власник авторських прав виявляє, що його робота використовується без дозволу, то він або його представник має право повідомити провайдера Інтернет-послуг, про припинення таких дій шляхом видалення контенту або обмеження доступу до нього.

Так, відповідно до вимог Закону таке повідомлення має містити: інформацію щодо змісту, який порушує авторське право або суміжні права (наприклад, назва твору або посилання на веб – сторінку з розміщеним матеріалом); відомості про твір, права на який були порушені з посиланням на веб – сторінку, де розміщений даний матеріал; заяву про те, що заявник має припущення, що використання матеріалу не дозволено власником авторського права, його агентом або законом; заяву про те, що інформація у повідомленні є достовірною і що заявник уповноважений діяти від імені власника авторського права та нести відповідальність за неправдиве свідчення; контактні дані заявника; підпис заявника. [3]

Постачальник Інтернет – послуг зобов’язаний діяти оперативно і швидко, щоб видалити захищені авторським правом роботи, як тільки отримає повідомлення від власника авторських прав.

У Франції у 2009 році було прийнято Закон щодо створення урядової агенції зі сприяння поширенню та захисту творчих робіт в Інтернеті (HADOPI Law) [4]. Законом запроваджено спеціальну урядову агенцію – Вища рада з розповсюдження творів і захисту прав в Інтернет. На Раду покладені адміністративні функції щодо розгляду суперечок з приводу використання творів у мережі Інтернет та контроль за дотриманням законодавства у даній сфері. У випадку порушення суб’єкт авторського та суміжного права має право звернутися до Ради.

Рада направляє правопорушнику перше повідомлення, в якому закликає дотриматися вимог законодавства та одночасно робить попередження про можливі наслідки у вигляді санкцій, якщо передбачуване порушення станеться повторно.

Якщо протягом шести місяців відбувається повторне правопорушення, Рада направляє користувачу вже друге повідомлення про факт порушення. Якщо інтернет – користувач, отримавши друге повідомлення, протягом року не дотримується вимог Закону, Рада має право застосувати до нього одну із санкцій, передбачених HADOPI Law.

Уряд Японії прийняв закон, яким передбачено ув'язнення строком на два роки або штраф у розмірі 2 млн йєн за завантаження піратських файлів з Інтернету. Водночас за завантаження піратського контенту зі свого комп'ютера в мережу Інтернет передбачено ув'язнення, за цим законом, строком на 10 років і штраф у сумі 10 млн йєн. Ініціатором прийняття цього закону виступила Асоціація звукозаписувальної індустрії Японії, яка підрахувала, що обсяг завантаження нелегального контенту в десятки разів перевищує кількість скачування легального контенту. [5]

У Великобританії Законом «Про цифрову економіку» прийнято наступний режим «повідомлення та повідомлення» [6]. Суб'єкт авторського права і суміжних прав складає список IP-адрес, з якого відбувається порушення його прав та направляє їх провайдеру разом із звітом про порушення авторського права. Провайдер повинен здійснити перевірку чи відповідає дане звернення вимогам Закону «Про цифрову економіку» та повідомити користувача послуг про порушення. На наступному етапі суб'єкт права надсилає запит провайдеру про надання списку імовірних порушників. Після цього автор має право звернутися до суду для отримання рішення щодо встановлення особи – правопорушника та отримавши достовірну інформацію розпочати судовий процес щодо порушення авторського права.

Висновки і перспективи подальших розвідок. З урахуванням проведеного дослідження, можна запропонувати наступні напрямки удосконалення захисту авторських прав в мережі Інтернет: по – перше, забезпечити систему повідомлення про порушення від суб'єкта авторського права і суміжних прав та розгляд справи у судовому

порядку; по – друге, необхідно запровадити адміністративний порядок розгляду порушень авторського і суміжних прав в мережі Інтернеті; по – третє, запровадити в Україні змішаний підхід, тобто забезпечити можливість у надісланні повідомлення про порушення авторського права та розгляд справ у адміністративному порядку.

Проаналізувавши досвід зарубіжних країн, можна сказати, що механізм захисту авторських прав в мережі Інтернет кожною державою вирішується по – різному. Застосування таких механізмів захисту авторських прав в мережі Інтернет, дуже добре відзначився б на іміджі нашої країни. Але на перешкоді стають такі фактори, як нерозвиненість та майже відсутність нормативно – правової бази у сфері захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет. З огляду на це, можна стверджувати, що питання захисту авторського та суміжних прав є достатньо актуальною проблемою, яка в подальшому потребує більш детального та ретельного вивчення та пошуку нових напрямків удосконалення.

Список використаних джерел:

1. Логвиненко М.І., Диковець А.В., Проблеми захисту об'єктів авторського права в мережі Інтернет. *Правові горизонти*. 2019. №15 (28).
2. Капіца Ю. М., Рассомахіна О. А., Шахбазян К. С. Спеціальні механізми захисту авторського права і суміжних прав в Інтернеті. *Інформація і право*. 2012. № 3. С. 129 – 140. URL: <http://www.kommersant.ru/doc/2324786> (дата звернення: 09.05.2019).
3. The Digital Millennium Copyright Act of 1998 – U. S. Copyright Office Summary. URL: <http://www.copyright.gov/legislation/dmca.pdf> (дата звернення: 09.05.2019).
4. Haute Autorité pour la diffusion des œuvres et la protection des droits sur internet : Декрет № 2009-1773 від 31.02.09 р. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000020735432&categorieLien=id> (дата звернення: 09.05.2019).
5. Защита индустрии культуры в цифровую эпоху: французский опыт. URL: http://www.chaskor.ru/article/zashchita_industrii_kultury_v_tsifrovuyu_epoh_27967 (дата звернення: 09.05.2019).
6. Digital Economy Act, UK Government, April 8, 2010. URL: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/24/pdfs/ukpga_20100024_en.pdf (дата звернення: 09.05.2019).

ЗАХИСТ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СФЕРІ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Кронда О.Ю.

к. ю. н., асистент

кафедри інтелектуальної власності КНУ ім. Т. Шевченка

Сучасний стан науково-технічного прогресу, визначення інтелектуальної діяльності як рушійного фактору соціально-економічного розвитку суспільства, свідчать про усвідомлення ролі та значення інтелектуальної власності в суспільстві. Проте, все ж існує доволі багато порушень щодо об'єктів інтелектуальної власності в сфері недобросовісної конкуренції.

Відомим є те, що належний рівень захисту об'єктів інтелектуальної власності є показником розвиненості країни та її інвестиційної привабливості. Бажання України набути статус повноправного члена Європейського Союзу спонукають нас сформулювати ефективний та надійний механізм захисту прав інтелектуальної власності. За підсумками ВЕФ 2018 року відповідно до Глобального індексу конкурентоспроможності Україна посіла 83 місце зі 140 можливих [1]. Необхідність захисту прав інтелектуальної власності та наявні проблеми свідчать про необхідність вдосконалення законодавства в зазначеній сфері.

Правовими питаннями у контексті захисту від недобросовісної конкуренції щодо об'єктів інтелектуальної власності займалися такі вчені: Г.О. Андрощук, О.В. Безух, Ю.Л. Бошицький, О.О. Джуринський, Ю.М. Капіца, А.О. Кодинець, І.В. Кривошеїна, В.Є. Макода, О.І. Мельниченко, Ю.В. Носік, О.П. Сергєєв, Д.І. Серьогін та ін.

Метою даного дослідження є дослідження способів захисту об'єктів інтелектуальної власності в сфері недобросовісної конкуренції, їх особливості в зазначеній сфері, аналізу стану чинного законодавства, що дозволить сформулювати пропозиції по його вдосконаленню.

Ефективна та надійна діяльність системи захисту від недобросовісної конкуренції потребує діяльності спеціального органу, на котрий покладено обов'язки з формування та реалізації профільної державної політики. Саме таким органом виступає Антимонопольний комітет України, до компетенції якого входить здійснення контролю та накладення стягнень за порушення у сфері недобросовісної конкуренції, в тому числі стосовно об'єктів інтелектуальної власності.

Основними завданнями АМКУ є захист економічної конкуренції, сприяння формуванню добросовісної конкуренції між суб'єктами господарювання та захист прав споживачів. Такий вид захисту в практичній діяльності є ефективним та зручним. Антимонопольний комітет України, має широкі можливості та повноваження щодо збору широкого кола доказів, необхідних для доведення факту правопорушення. За заявою конкурента АМКУ виявляє та припиняє порушення, які не є очевидними на перший погляд.

Для прикладу можна навести справи, що були розглянуті Антимонопольним комітетом України від 29.12.2015 р., № 675 – р [2] відповідне Рішення є унікальне тим, що в ньому вперше було кваліфіковано одні і ті самі дії суб'єкта господарювання за двома статтями Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», а саме порушення передбаченого ст. 4 та ст. 15¹ Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції». Суть порушення полягало в тому, що Товариство (юридична особа створена за законодавством України) яке виробляло алкогольну продукцію, почало наносити на напій (напій міцний «Тростининовий») власного виробництва маркування «Captain Jack», що було зареєстровано як торгову марку та містився напис «RUM». У свою чергу Міжнародна компанія яка є власником знаку для товарі послуг «Captain Morgan», який було визнано добре відомим на території України, звернулося до АМКУ з заявою про порушення.

Рішенням Антимонопольного комітету України від 29.12.2015 № 675 – р, на Товариство було накладено штраф у розмірі чотирнадцять мільйонів гривень, та було зобов'язано Товариство припинити порушення.

Ще одним не менш цікавим рішенням щодо порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції є рішення тимчасової адміністративної колегії Антимонопольного комітету України від 13.12.2018 №30-р/тк. Суть справи полягало в тому, що Відповідач використовував комерційну таємницю свого конкурента – Заявника, а саме інформацію щодо повного переліку постачальників та клієнтів (покупців) (з контактними даними їх представників) та укладені з ними контракти, обсяги закупівлі та реалізації електротехнічної продукції (розподільчої, контрольної та вимірювальної апаратури, шинопроводів тощо), закупівельні та відпускні ціни на таку продукцію (включно з інформацією щодо розміру торговельної націнки та знижок на закупівлю продукції) [3].

За вчинення зазначеного порушення на Відповідача було накладено штраф у розмірі трьохсот шістдесяти тисяч гривень.

Аналізуючи вищезазначені рішення слід зазначити, що органи Антимонопольного комітету постійно розширюють свою практику в кваліфікації порушень пов'язаних із захистом від недобросовісної конкуренції. Як вбачається у відповідних рішеннях звернення в АМКУ є достатньо ефективним способом захисту прав власників об'єктів права інтелектуальної власності.

Проте, Антимонопольний комітет накладає штраф на порушника, а постраждала сторона може звернутися до суду за стягненням збитків або оскаржити рішення Антимонопольного комітету. Сторони можуть також звернутись до суду і про примусове виконання рішень Антимонопольного комітету України.

Головними причинами, чому суб'єкти господарювання звертається до суду є пропуск 6-місячного строку, встановленого ст. 28 Закону «Про захист від недобросовісної конкуренції», більша довіра до судової системи, а ніж до органів Антимонопольного комітету.

Спори з участю АМКУ розглядаються в судах різної юрисдикції, що призводить до створення неоднозначної судової практики. Проте, відповідно до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» [4] в Україні передбачено створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, який буде розглядати всі спори щодо інтелектуальної власності, в тому числі і щодо недобросовісної конкуренції. На сьогоднішній день триває конкурс на зайняття вакантних посад суддів Апеляційної палати Вищого суду з питань інтелектуальної власності, тобто, даний суд ще не функціонує. Відповідно до змін в Господарський процесуальний кодекс даний суд буде розглядати справи за господарським судочинством.

Захист від недобросовісної конкуренції об'єктів інтелектуальної власності у судовому порядку має як свої переваги, так і недоліки в порівнянні з процедурою захисту в Антимонопольному комітеті України. У судовому процесі можливо поєднати різні вимоги, процедура судового розгляду чітко прописана у відповідному кодексі. Також, як правило, судовий розгляд є менш тривалим, але не завжди. Проте, судді в судах як правило менш обізнані з конкуренцією та з недобросовісною конкуренцією, що однозначно впливає на розгляд справи.

В свою чергу, захист від недобросовісної конкуренції об'єктів інтелектуальної власності Антимонопольним комітетом України має і свої переваги. Так, розгляд справ проводять фахівці, які досконало

розуміються на конкуренції та на захисті від недобросовісної конкуренції. АМКУ має широкі повноваження стосовно розслідування таких правопорушень, тому як правило АМКУ професійніше розглядає дані категорію справ.

Отже, кожен із цих способів захисту має свої переваги та недоліки. Суб'єкту господарювання, в разі якщо його права порушено, слід звертатись до Антимонопольного комітету України, а у випадку незгоди з рішенням, оскаржувати таке рішення в судовій інстанції.

Список використаних джерел:

1. Звіт Антимонопольного комітету України. [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=148160&schema=main>
2. Рішення від 29.12.2019 № 675 – р, Антимонопольний комітет України, Рішення [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=120092&schema=main>
3. Рішення від 13.12.2018 № 30- р/тк, Антимонопольний комітет України, Рішення [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=146643&schema=main>
4. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII [станом на 05.08.2018 р.] // Відомості Верховної Ради України. - 2016. - № 31. - Ст.545.

ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Нереп О. М.

*магістрант Черкаського національного університету
ім. Богдана Хмельницького*

Науковий керівник: к. і. н., доцент Н.О. Попова.
*Черкаський національний університет
ім. Богдана Хмельницького*

Під правопорушенням у теорії права розуміється суспільно небезпечне або шкідливе діяння (дія або бездіяльність), яке порушує норму права. Його характерною особливістю є протиправність дії або бездіяльності суб'єкта суспільних відносин. Наслідком порушення права інтелектуальної власності є настання цивільно-правової, адміністративної та кримінальної відповідальності. Ступінь шкідливості

правопорушення визначається характером діяння, його наслідками тощо. Особливістю цивільного правопорушення є те, що внаслідок суспільно шкідливого, протиправного діяння спричиняється шкода майновим і особистим немайновим відносинам суб'єктів права [1, с. 425].

У цивілістичній літературі уточнюється, що цивільним правопорушенням завдається шкода особистим немайновим і майновим благам. Склад цивільного правопорушення є фактичною підставою юридичної відповідальності. Основна мета такої відповідальності – не покарання за недотримання встановленого правопорядку, а відшкодування заподіяної шкоди. Особливостями цивільно-правової відповідальності є: майновий та компенсацій [2, с. 48].

В доктрині авторського права вказується необхідна передумова порушення особистого авторського права – дії, які загрожують особистим правам автора, або такі, що порушують ці права. Але основне, щоб дії були незаконними, тобто суперечили законодавству. Проте, потрібно зазначити, що така точка зору знаходить своє відображення у чинному законодавстві як «посягання». У вітчизняній судовій практиці та законодавстві, на жаль, відсутні будь-які визначення та критерії, що саме можна розуміти під посяганням на права інтелектуальної власності.

Варто зазначити, що не всі дії, навіть всупереч інтересам творця, є посяганням на його права. Спотворення твору відомого автора з метою його розміщення у мережі Інтернет під іменем цього автора – дія, що суперечить інтересам автора, і, на перший погляд, зазіхає на його право на недоторканність твору. Але доки такий спотворений твір знаходиться лише у особи, яка його спотворила, і ця особа ніяких інших дій для реалізації поставленої мети не вчиняє – посягання на право інтелектуальної власності ще немає. Право не заходить так далеко у свободу людини, щоб наказувати за власні, хоч і негативні думки, переробки творів, які вона не виносить на публіку. В іншому випадку, у разі видання спотвореного твору певного автора або вчиненні підготовчих дій щодо продажу такого твору, буде мати місце посягання на права інтелектуальної власності [3, с. 256]. Таким чином, можна сказати, що дії, які підпадають під ознаки посягання на права інтелектуальної власності, є винними, реальними, цілеспрямованими, тобто такими, що призведуть до порушення тих прав інтелектуальної власності, які закріплено у законі. Ці дії можуть мати і таку ознаку, як публічність, особливо якщо це стосується посягання на особисті

немайнові права інтелектуальної власності. У теорії права розрізняють правопорушення за об'єктами посягання, за суб'єктами, за поширеністю, за ознаками об'єктивної і суб'єктивної сторін, за процедурами розгляду тощо [1, с. 425]. Неможливо перелічити всі можливі порушення права інтелектуальної власності, але основні такі правопорушення мають бути визначені у законах і за їх вчинення має бути передбачена відповідальність. Національне законодавство у ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [4] містить перелік дій, які можуть кваліфікуватися як порушення авторського права, а відтак, і як підстави для звернення до суду за захистом. Відповідно до даного Закону, порушенням авторського права є:

- вчинення будь-яких дій, які порушують особисті немайнові права та майнові права авторського права;
- піратство у сфері авторського права, тобто опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних);
- плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору;
- ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних); – вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права;
- підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами;
- розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права, з яких без дозволу суб'єктів авторського права вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі.

Зазначений перелік є загальним і невичерпним. Такий підхід законодавця є абсолютно вірним, оскільки він обумовлений тим, що сучасний розвиток технологій значно розширив діапазон можливих правопорушень у сфері реалізації результатів творчої, інтелектуальної діяльності, у тому числі й у сфері авторського права [5, с. 5].

Отже, підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновки, що захист авторських прав в мережі Інтернет це досить важливе питання. Але наскільки воно ж і важливе, настільки ж і складне. Для вирішення якого необхідно підходити галузево і розуміти, що сфера злочинів у мережі Інтернет розвивається досить стрімко, за темпами якої не встигає вітчизняне законодавство.

Список використаних джерел:

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручн. [Пер. з рос.] / О.Ф. Скакун. – Харків : Консум, 2011. – С. 425.
2. Шемшученко Ю.С. Юридична енциклопедія: Енциклопедія в 6 томах / Редкол. : Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : «Українська енциклопедія», 2003. – С. 48
3. Луць В.В. Особисті немайнові права інтелектуальної власності творців: моногр. / НДІ приватного права і підприємництва АПН України; за заг. ред. В.В. Луця. – Т. : Підручники і посібники, 2007. – 256 с
4. Про авторське право і суміжні права: закон України від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – N 13. – ст. 64
5. Штефан А.О. Дещо до питання про порушення у сфері авторського права / А.О. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – №6. – С. 5

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Петренко В.О.

д.т.н., професор

Національна металургійна академія України

Берковський Є.О.

студент

Національної металургійної академії України

В сучасному інформаційному суспільстві зростає значущість інтелектуальних ресурсів, захищеність яких є базовою умовою забезпечення розвитку національної економіки та її складових на інноваційній основі. Безпека людського розвитку в економіці знань - це насамперед безпека інтелектуального розвитку людини, інтелект якої є основою формування, накопичення та використання інтелектуальних ресурсів. Виходячи з цього, в сучасних умовах забезпечення інтелектуальної діяльності як діяльності з продукування, обміну, використання інтелектуальних ресурсів, виступає пріоритетною складовою безпеки людського розвитку та економічної безпеки [1, 278].

Метою роботи є обґрунтування та дослідження підходів до визначення інтелектуальної безпеки підприємства в контексті захисту прав інтелектуальної власності.

Інтелектуальна безпека - це захищеність інтелектуальних ресурсів соціально-економічного розвитку, їх продукування, обміну, використання на макро- та мікроекономічних рівнях.

Для визначення об'єктів інтелектуальної безпеки необхідно з'ясувати сутність та види інтелектуальних ресурсів. Змістовне ядро інтелектуальних ресурсів складають знання (суб'єктивні, кодифіковані, об'єктивовані). Носіями суб'єктивних знань виступають працівники знань, результатом інтелектуальної праці яких є інтелектуальний продукт, що набуває таких головних форм: а) об'єкти інтелектуальної власності як системи відносини привласнення - відчуження знань, що здійснюються між їх творцем (творцями) та користувачем (користувачами) з приводу їх продукування, передавання/залучення, обміну, розповсюдження, трансформації, накопичення та ін.; що стосується суб'єктивних (неявних) знань, то їх привласнення (володіння знаннями) забезпечує пізнавальна діяльність у різних формах; відносини інтелектуальної власності, об'єктом яких є кодифіковані та об'єктивовані знання, набувають таких правових форм, як авторське право, право промислової власності; б) складові елементи інтелектуального капіталу, який можна визначити як капіталізовані знання, що забезпечують зростання вартості [1, 278].

Таким чином, в умовах економіки знань інтелектуальна безпека набуває провідної ролі в забезпеченні людського розвитку. По визначенню професора Марченко О.С. це суттєво актуалізує дослідження її змісту, умов, структури та напрямів забезпечення.

Виходячи з наведених концептуальних принципів можна гіпотетично розглядати систему інтелектуальної безпеки підприємства як оптимізацію безпечного використання інтелектуального та людського капіталу. Це, перш за все, оптимізація в часі використання результатів наукових досліджень, розробок індивідуальних новаторів, раціоналізаторів та винахідників з числа виробничого персоналу підприємства. По-друге, це використання спеціальних методів засекречування об'єктів інтелектуальної власності, проектних та технологічних розробок підприємства, які не забезпечені авторськими та патентними правами (об'єкти комерційної таємниці). По-третє, це безпечне впровадження результатів наукових досліджень та об'єктів права інтелектуальної власності. На підприємстві зміст цих трьох напрямків повинний бути затвердженим у щорічному стратегічному плані оновлення виробничих потужностей та асортименту інноваційної продукції з урахуванням остаточних результатів маркетингових досліджень.

Інтеграція знань в інноваційному процесі — це комплексний багатостадійний процес руху знань, результатом якого є їх втілення в інноваційні продукти, послуги, технології. У лінійному вимірі — це ланцюжок знань: створення, залучення, оволодіння, перетворення, обмін, збереження, використання знань як їх об'єктивізація в інноваційних продуктах (продукції). Процес інтеграції забезпечують учасники ланцюжка знань — інтегратори знань, діяльність яких може охоплювати як його окремі стадії, так і їх сукупність. Учасники ланцюжка, без діяльності яких неможливе досягнення кінцевого результату інтеграції знань в інноваційному процесі — трансформації інтелектуальних продуктів-новацій в інноваційні продукти, послуги та технології, є інституціональними інтеграторами знань. Їх виокремлення передбачає застосування таких взаємопов'язаних критеріїв:

1) суб'єктно-організаційного — інтеграторами знань виступають індивідууми (вчені, винахідники, раціоналізатори, інноватори), фірми, що діють у виробничій сфері (насамперед інноваційні й інноваційно активні), спеціалізовані організації інноваційної сфери (інноваційні центри, інноваційні бізнес-інкубатори), організації наукової сфери, організації, що надають інтелектуальні послуги (освітні, науково-технічні, консалтингові, охорони здоров'я);

2) галузево-територіального — регіональні інноваційні системи, регіони знань, технопарки, кластери.

Інституціональним інтегратором знань макроекономічного рівня є національна інноваційна система (НІС). З огляду на знаннєвий підхід до характеристики інноваційного процесу НІС — це національна система інтеграції знань;

3) функціонального — головними функціями інституціональних інтеграторів знань в інноваційному процесі є такі:

- накопичення інноваційних знань;

- забезпечення інтелектуального ефекту масштабу. Оскільки в інноваційній діяльності інтелектуальні ресурси є пріоритетними, складовою загального ефекту масштабу виступає інтелектуальний ефект — віддача від знань інноваційного характеру, які акумулює та використовує їх інтегратор;

- економії трансакційних витрат, пов'язаних з рухом знань в інноваційному процесі;

- комерціалізації знань;

- управління знаннями [2, 55].

Інтелектуальна безпека підприємства є складовою економічної безпеки.

Інтелектуальна безпека металургійного підприємства має у своїй структурі всі необхідні елементи для його інноваційного розвитку. Економічна безпека металургійного підприємства на сучасному етапі розвитку країни має вирішальне значення для його ефективної діяльності та конкурентоспроможності. Економічна безпека – це, в першу чергу, здатність підприємства виробляти конкурентоздатну продукцію, адекватно реагувати на зовнішні і внутрішні ризики фінансово-економічної діяльності та інтелектуально-кадрові проблеми розвитку підприємства.

Організаційна структура управління інтелектуальною безпекою промислового підприємства повинна включати в себе аналітичний та евристичний аналіз правозастосування, організацію умов створення чи оновлення технологій виробництва інноваційної продукції та її сортаменту, організацію заходів по охороні та захисту об'єктів права інтелектуальної власності, кадрове, інжинірингове та фінансово-економічне супроводження їх використання з метою підвищення конкурентоздатності готової продукції та економіко-соціальної ефективності [3,73].

На основі вищевикладеного треба зазначити, що система інтелектуальної безпеки підприємства складається з декількох напрямків: оптимізації в часі використання результатів наукових досліджень, розробок індивідуальних новаторів, раціоналізаторів та винахідників з числа виробничого персоналу підприємства; використання спеціальних методів засекречування об'єктів інтелектуальної власності, проектних та технологічних розробок підприємства, які не забезпечені авторськими та патентними правами (об'єкти комерційної таємниці); безпечного впровадження результатів наукових досліджень та об'єктів права інтелектуальної власності на основі щорічного стратегічного плану оновлення виробничих потужностей та сортаменту інноваційної продукції з урахуванням результатів маркетингових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Марченко О.С. Інтелектуальна безпека у вимірі економіки знань / О.С.Марченко // Вісник Національного університету «Юридична академія імені Ярослава Мудрого». – 2012. - № 1(8). – С.278-279.
2. Марченко, О. С. Интеграция знаний как основа инновационной деятельности / О. С. Марченко // Економіка розвитку. – 2010. – №4. – С. 53–56.

3. Донець Т.Ю. Система інтелектуальної безпеки промислового підприємства/ Т.Ю.Донець, В.О.Петренко// «Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування: національні, європейські та міжнародні виміри». Збірник наукових праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції. (Київ, 28 вересня 2017). - Київ: НДПВ НАПр України, 2017. - 160 с. – С. 69- 74.

ЗМІНИ В ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ. ПИТАННЯ ІНСТАНЦІЙНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ ВИЩОГО СУДУ З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Постригань Т.Л.,

к.ю.н., доцент

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
адвокат*

Мета статті: проведення аналізу положень чинного законодавства України з питань юрисдикції Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

Окремі аспекти аналізу проблем у юрисдикції та підсудності справ, що виникають з права інтелектуальної власності розглядали науковці: О.П.Орлюк, О.О.Штефан, М.Коваль та інші.

Сфера інтелектуальної власності вже давно доводила необхідність створення спеціалізованого суду [1].

Початок суду покладено 29 Вересня 2017 року. В цей день, відповідно до підпункту 6 пункту 16-1 і розділу XV «Перехідні положення» Конституції України, статті 19, пунктів 15, 40 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Президент України підписав Указ № 299/2017 Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності (вищий ІР-суд).

Передбачається, що такий Суд розглядатиме усі справи з питань інтелектуальної власності у порядку, встановленому Господарським процесуальним кодексом України.

До повноважень Вищого суду з питань інтелектуальної власності віднесено:

- здійснення правосуддя як судом першої інстанції у справах, визначених процесуальним законом;

- аналіз судової статистики, вивчення та узагальнення судової практики, інформування про результати узагальнення судової практики Верховного Суду;

- здійснення інших повноважень, визначених законом.

Згідно ч. 2 ст. 20 ГПК України Вищий суд з питань інтелектуальної власності розглядає справи щодо прав інтелектуальної власності, зокрема:

1) справи у спорах щодо прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, торговельну марку (знак для товарів і послуг), комерційне найменування та інших прав інтелектуальної власності, в тому числі щодо права попереднього користування;

2) справи у спорах щодо реєстрації, обліку прав інтелектуальної власності, визнання недійсними, продовження дії, дострокового припинення патентів, свідоцтв, інших актів, що посвідчують або на підставі яких виникають такі права, або які порушують такі права чи пов'язані з ними законні інтереси;

3) справи про визнання торговельної марки добре відомою;

4) справи у спорах щодо прав автора та суміжних прав, в тому числі спорах щодо колективного управління майновими правами автора та суміжними правами;

5) справи у спорах щодо укладання, зміни, розірвання і виконання договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, комерційної концесії;

6) справи у спорах, які виникають із відносин, пов'язаних із захистом від недобросовісної конкуренції, щодо: неправомірного використання позначень або товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу; збирання, розголошення та використання комерційної таємниці; оскарження рішень Антимонопольного комітету України із визначених цим пунктом питань [2].

Стаття 25 ГПК України визначає апеляційну інстанцію, а саме: Апеляційна палата Вищого суду з питань інтелектуальної власності переглядає в апеляційному порядку судові рішення, ухвалені Вищим судом з питань інтелектуальної власності.

Відповідно до ст. 26 ГПК України Верховний Суд переглядає у касаційному порядку судові рішення, ухвалені судами першої та апеляційної інстанцій.

Як зазначає Марія Коваль, по суті можна говорити про те, що Вищий суд переглядатиме свої ж рішення. Наскільки така модель буде ефективною, складно сказати, особливо з огляду на неідеальну модель правосуддя в Україні [3].

Звертає увагу на дотримання справедливого розгляду справ судами і О.О.Штефан: «Нез'ясованим є й не менш вагоме питання: яким чином буде додержана вимога ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. щодо справедливого розгляду справ судами, а також принцип неупередженості при перегляді Вищим судом з питань інтелектуальної власності в порядку апеляційного оскарження судових рішень, ухвалених цим же спеціалізованим судом в результаті розгляду спорів, які виникають щодо авторського права, у першій інстанції?» [4].

В свій час, Громадська Рада при Мінекономрозвитку висловила зауваження та рекомендації щодо ряду потенційно негативних для економіки

України норм положень, викладених у проекті Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів в листі №6232 від 23.03.2017 року: «Якщо Вищий суд з питань інтелектуальної власності розглядає справи, віднесені до його компетенції, в порядку, передбаченому Господарським процесуальним кодексом, - то чому про це не сказано в Цивільному процесуальному кодексі, в Кодексі адміністративного судочинства України, в Кримінальному процесуальному кодексі України.

Робота суду без окремого закону «Про Вищий спеціалізований суд з питань інтелектуальної власності» та окремого процесуального кодексу з розгляду справ з питань інтелектуальної власності не змінить:

– існуючі недоліки протиріч підсудності розгляду зазначеної категорії справ, оскільки не врегульовує наявність негативних правових наслідків у зв'язку з наявністю в Україні окрім господарського трьох видів судових процесів (цивільного, кримінального та адміністративного), за якими можуть (в т.ч. одночасно) вирішуватись суперечки, пов'язані з порушенням прав на один і той же об'єкт права інтелектуальної власності.» [5].

Отже, до початку функціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності необхідним є прийняття відповідного закону «Про Вищий спеціалізований суд з питань інтелектуальної власності» та окремого процесуального кодексу.

Список використаних джерел:

1. Орлюк О.П. Як створюється суд з питань інтелектуальної власності: <http://sud.ua/ru/news/publication/110757-intellektualnuyu-sobstvennost-zhdet-sudnyy-den>.

2. Господарський процесуальний кодекс України № 1799-ХІІ від 06.11.91.
Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1798-12>.
3. Марія Коваль. Вищий суд з питань інтелектуальної власності: процес створення триває. Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/vishchiy-sud-z-pitan-intelektualnoyi-vlasnosti-proces-stvorenniya-trivae.html>
4. О. Штефан. Деякі питання юрисдикції Вищого з питань інтелектуальної власності щодо спірних авторських правовідносин / Теорія і практика інтелектуальної власності, 1/2018.- С. 8.
5. Додаток №2 до листа Громадської Ради при Мінекономрозвитку «Зауваження та рекомендації щодо ряду потенційно негативних для економіки України норм положень, викладених у проєкті Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» №6232 від 23.03.2017 року». Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=50542b9d-937a-4b9d-a534-129400a081b0&title=RishenniaGromadskoiRadiPriMinekonomroztvitkuVid21-07-2017-Roku>.

НЕДОБРОСОВІСНА РЕКЛАМА У АГРАРНОМУ БІЗНЕСІ: РИЗИКИ ТА ДЕЯКІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПРОТИДІЇ

Тараненко С. М.

*кандидат юридичних наук, доцент Черкаський національний
університет імені Богдана Хмельницького*

Ні для кого не є таємницею те, що аграрний бізнес є локомотивом нашої економіки. Це найперспективніша та швидкозростаюча галузь України, що складає 11,4% від ВВП. Крім того, аграрний бізнес створює робочі місця для мільйонів громадян нашої країни, що охоплює за різними підрахунками до 17% зайнятості населення. До тогож Україна це світовий рекордсмен аграрної сфери, що забезпечує 174 країни світу якісною аграрною продукцією (соняшником та соняшниковою олією, зерном, горіхами, ріпаком, кукурудзою, медом, соєю та курятиною). Сьогодні аграрна сфера є однією з найважливіших та представлена практично в усіх країнах світу. З іншого боку, не слід забувати, що населення планети продовжує збільшуватися щороку на 75–80

мільйонів (як два населення України!), а тому фахівці аграрної сфери мають велику місію – виготовити достатньо їжі, щоб нагодувати все людство. Для цього вони проводять наукові дослідження, розробляючи мінеральні добрива і речовини для захисту рослин, застосовують найновіші технології з використанням генної інженерії та біотехнології, робототехніки й електроніки. У цьому плані доречно наголосити, що 75% усієї їжі у світі виробляють із 12 видів рослин та 5 видів тварин. По всьому світу для забезпечення потреб аграрної сфери працюють хімічні заводи, на яких виготовляють засоби захисту рослин, добрива та стимулятори росту рослин. Над виготовленням високоякісного насіння трудяться тисячі генетиків, біологів та селекціонерів. Тому не дивно, що саме український агробізнес є дуже привабливим шматочком для осіб, охочих до швидкого збагачення. Так, із року в рік в Україні все більше аграріїв страждає від такого явища як недобросовісна реклама [1]. Це глобальна, пов'язана з багатомільярдным оборотом, проблема, яка має серйозні економічні, соціальні та екологічні наслідки для держави і споживачів. Яка в аграрному бізнесі стає справжнім лихом, а практика показує, що жоден аграрій не має стовідсоткового захисту. Що ми знаємо про таку загрозу для агробізнесу? Які причини виникнення недобросовісної реклами в аграрному бізнесі? Чи існує на сьогодні правовий механізм протидії цьому ганебному явищу? На жаль, ніяк не можна сказати, що у цій справі у нас все гаразд. Який же вихід з такого становища? Ця проблема на нашу думку не тільки суто теоретична але й практична. Так практика свідчить, що реклама носить не тільки суто інформативний характер, але й активно застосовується суб'єктами господарювання у якості одного з найпоширеніших та найефективніших методів ведення конкурентної боротьби. Насиченість інформаційного простору різноманітною як за змістом так і за формою інформацією змушує конкурентів вдаватись до якомога більш креативних, а іноді й агресивних засобів рекламування. Класичний приклад використання недобросовісної реклами пестицидів та агрохімікатів [2]. Так, поширення інформації про пестициди та агрохімікати, що вводять в оману, може виражатись у повідомленні суб'єктом господарювання, у тому числі у рекламі (недобросовісній рекламі), неповних, неточних, неправдивих відомостей, зокрема внаслідок обраного способу викладення, замовчування окремих фактів чи нечіткості формулювань. Сюди доцільно віднести і безпідставне застосування маркування, що вказує на екологічну характеристику чи перевагу, які можуть вплинути або вплинули на наміри споживачів аграрного ринку щодо придбання (замовлення), реалізації, даної продукції. Причому метою поширення

інформації про екологічні характеристики чи переваги, що вводять в оману, є одержання неправомірної переваги в конкуренції. До нечітких та неконкретних тверджень належить безпідставне застосування формулювань на зразок «еко», «екологічний», «екологічно чистий», «екологічно безпечний», «зелений», «дружній до довкілля», «натуральний» тощо. Зазвичай, способом поширення екологічних декларацій є реклама в засобах масової інформації, на листівках, засобах зовнішньої реклами, телебаченні, радіо тощо. Перелік джерел поширення оманливої інформації не встановлено законодавцем, а отже, це може бути будь-який носій інформації. Особливу увагу доцільно звернув на додаткові загрози поширення незаконних пестицидів завдяки можливостям, які мають технології Інтернет-торгівлі. У багатьох випадках при цьому використовуються безбанківські грошові перекази: з картки на картку, через системи експрес-грошових переказів тощо. Часто таке поширення поєднане з анонімними доставками через відповідні сервіси або навіть таксі чи пасажирські автобуси. Інтернет-маркетинг дуже небезпечних пестицидів і декількох фумігантів можна розглядати як порушення Резолюції 1540 Ради безпеки ООН – міжнародного документа, який було ухвалено у 2004 році і який зобов'язує всі країни уникати підтримки недержавних суб'єктів, які намагаються придбати, розробити, виробити, транспортувати, передати або застосувати ядерну, хімічну чи біологічну зброю, особливо з метою терору. Стаття 15-1 «Поширення інформації, що вводить в оману» Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції»[3] з'явилась у чинному законодавстві у першій половині січня 2009 року та стала однією з найбільш обговорюваних у юридичній спільноті новел конкурентного законодавства України. Це стосується також продукції засобів захисту рослин (ЗЗР). Адже придбання неоригінального насіння загрожує втратою врожайності та зниженням його якісних характеристик, це наносить значні фінансові збитки для агровиробників. Придбання підроблених пестицидів також може завдати шкоди навколишньому середовищу, а іноді і здоров'ю фермерів, що їх застосовують. Лише 27 відсотків із числа опитаних агентством «АПК-Інформ» аграрних компаній в Україні здатні самостійно розпізнати підроблений посівний матеріал. Серед чинників, які впливають на вибір посівного матеріалу аграріями, лідирує фактор компанії-виробника (57 відсотків випадків), на другому місці – джерело покупки (54 відсотка), далі йде упаковка (37 відсотків), а завершає цей перелік упізнаваність сорту (23 відсотка). Міжнародна спільнота, яка координується всесвітніми охоронними організаціями та державними органами, активно

долучається до виявлення злочинців та закликає до більш сильних правових дій в цьому питанні задля стримування злочинної діяльності. Компанії-виробники насіння та ЗЗР розгортають інформаційні кампанії, щоб перешкодити фермерам стати жертвами злочинної діяльності, та впроваджують власні технології, які упереджують можливість підробки або дозволяють легко її розпізнати. Так, з 2010 року в Україні впроваджено унікальну систему аутентифікації оригінального насіння Pioneer® – голограму Izon®. Вона дозволяє фермерам перевіряти оригінальність пакувального мішка шляхом сканування спеціального коду через мобільний додаток або через веб-сайт Pioneer. Крім того, нещодавно було представлено новий спосіб пакування насіння Pioneer® – систему термічного склеювання, яка запобігає повторному використанню та фальсифікації мішків з насінням. Експерти Corteva Agriscience™ закликають фермерів та дистриб'юторів уникати будь-яких покупок насіння та пестицидів від неофіційних постачальників. Фермерам потрібно перевіряти захисне маркування продукції, негайно повідомляти власнику торгової марки та компетентним органам про будь-який підозрілий продукт чи діяльність, а також зберігати всю документацію та зразки придбанної продукції. Особлива увага фермерів та їхнє розуміння про негативні наслідки контрафактної продукції не тільки зменшує фінансові втрати в самих господарствах, але й мінімізує екологічні ризики та наслідки використання незаконних, несертифікованих та неперевіраних пестицидів. Для уникнення шкоди аграрній економіці України надзвичайно важливо, щоб усі зацікавлені сторони (фермери, дистриб'ютори, профільні організації та уряд) визнали важливість наполегливої праці для використання лише оригінального насіння та пестицидів для сприяння забезпечення сталого врожаю та виробництва харчової продукції. І ще дуже важливий момент. З метою уникнення введення споживачів аграрного бізнесу в оману та розповсюдження недобросовісної реклами в першу чергу рекламодавцям необхідно проводити комплексний аналіз такої реклами, зокрема кожної складової змісту реклами на предмет виявлення неповних, неточних та неправдивих відомостей; проводити аналіз сприйняття кожної складової змісту реклами у наведеному контексті; аналіз загального враження від реклами.

Список використаних джерел:

1. «Про рекламу» Закон України №271/96-ВР від 03.07.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – N 39. – ст. 181.;

- 2..Закон України «Про пестициди і агрохімікати» від 02.03.95р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 14, ст.91) {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2059-VIII від 23.05.2017, ВВР, 2017, № 29, ст.315 № 2530-VIII від 06.09.2018}
- 3.Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 36, ст.164) {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 689-VI від 18.12.2008, ВВР, 2009, № 15, ст.204 № 782-VIII від 12.11.2015, ВВР, 2015, № 51, ст.473}
- 4.Закон України «Про захист рослин» //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, N 50-51, ст.310) { Із змінами, внесеними згідно із Законами №191-VIII (191-19) від 12.02.2015, ВВР, 2015, № 21, ст.133

ПРАВОВІ ЗАСАДИ КОНТРАФАКТНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗБИТКІВ ПРАВОВЛАСНИКІВ

Ткачов М.М.

доцент кафедри права НТУ «ХПІ»

З контрафактною та фальсифікованою продукцією наша країна зіткнулася ще на початку 90-х років, коли разом з в певній мірі товарним достатком в нашу країну хлинув потік всіляких підробок під «фірму». Сьогодні також спостерігається стійка тенденція зростання кількості правопорушень у сфері інтелектуальної власності, пов'язаних з виробництвом та розповсюдженням контрафактної та фальсифікованої продукції [1, 2].

Проведені нами дослідження [2-15] свідчать про те, що в цей час рівень порушення виключних прав на результати інноваційно-інтелектуальної діяльності творчих працівників (контрафакція) в різних видах продукції набула індустріального характеру. Обсяг контрафакту в окремих галузях промислового виробництва в світі в цілому, в Європі і в нашій країні співмірний з об'ємом легального виробництва, а не так вже і рідко навіть перевищує його. В результаті в тіньовому обороті залишаються грошові потоки, розмір яких в деяких випадках перевершує вартість офіційно визначеного валового національного продукту. Збиток українській економіці і загроза життю і здоров'ю споживачів контрафактної продукції перевищує всі розумні розміри та досить складно піддається обчисленню. Сформоване положення

загрожує міжнародному престижу України, заважає їй зайняти чільне в місце в європейському економічному співтоваристві. Проблема фальсифікації і контрафакту придбала національні масштаби і ставить під загрозу економічну безпеку держави.

Аналіз світового, європейського та національного ринку дозволяє зробити висновок про те, що сучасний стан контрафакції різних видів продукції набуває все більш масового характеру. Обсяг контрафакту в окремих сферах підприємницької діяльності порівняльний з обсягами легального виробництва, а нерідко і перевищує його. Місткість світового ринку контрафактної продукції, за даними Організації економічного співробітництва та розвитку, становить близько 650 млрд. доларів. При цьому спостерігається тенденція стійкого і істотного зростання обороту підробленої продукції: обсяг світового ринку контрафактної продукції до 2016 може перевершити 1,6 трлн дол. [3, 4, 5]. У результаті в тіньовому обігу залишаються грошові кошти, співмірні з вартістю офіційно визначеного валового національного продукту, завдається суттєва шкода українському бізнесу, створюється загроза життю і здоров'ю громадян і т.п. Економічні та соціальні збитки при цьому виявляються величезними і важко піддаються обчисленню. Сформоване положення загрожує міжнародному престижу України, заважає її вступу в міжнародне економічне співтовариство. За даними аналітиків щорічні втрати компаній - виробників через шахрайство в галузі прав інтелектуальної власності оцінюються в сотні мільярдів доларів.

В 2017-2018 рр. в нашій країні органами державної інспекції з питань захисту прав споживачів, було проведено більш 20 тис. перевірок продукції на предмет її відповідності зазначеними вимогам, чільне місце серед яких займає дотримання виключних прав на об'єкти інтелектуальної власності. В результаті незаконна продукція була виявлена в 28% випадків. Відзначається зростання обсягів вилучених з обігу продуктів харчування, алкогольних та безалкогольних напоїв, тютюнових виробів, програмного забезпечення, автозапчастин, виробів легкої промисловості. Частка цих фальсифікованих товарів перевищує 20% від загального обсягу виготовлення.

В найбільш широкому вжитку в основі контрафакції - незаконне використання фірмами на своїх товарних знаках позначень, які розміщені на популярних товарах інших фірм. Це недобросовісна конкуренція шляхом введення споживача в оману. Це використання результатів чужої праці всупереч волі власника. Слово «контрафакт» було запозичене в західноєвропейських мовах. Тому і у контрафакту і

у відповідного англійського слова counterfeit одні й ті ж витoki. Англійське слово countrefet - імітувати, латинське contrafactio - підробка від contre- проти + faire - робити. Якщо підсумовувати гранично лаконічно, то контрафакт – це новий продукт, створений на основі існуючого оригіналу. В основі контрафакту - порушення прав інтелектуальної власності.

Не слід прирівнювати контрафактні товари до фальсифіковані, на що акцентує увагу в своїй статті юрист Іван Бардов [1], оскільки дані терміни абсолютно не є рівнозначними за своїм економіко-правовим наповненням. На наш погляд, контрафактний товар – це товар, який перебуває в торгівельному чи споживчому обігу з порушенням цивільного законодавства. Наприклад, запасні частини до авто, які виготовлені на певному підприємстві з незаконним використанням об'єктів інтелектуальної власності, права на які належать іншим суб'єктам, і пропонуються споживачеві під чужим іменем (зазвичай, брендовим). У випадку продажу чужих товарів без згоди на це дійсних правовласників – це також буде контрафакт.

Фальсифікований товар – це товар, який супроводжується помилковою інформацією про його склад, що частіше всього зустрічається при виготовленні і продажу фармацевтичних та алкогольних товарів [16, 18].

На наш погляд, визначення фальсифікованого товару в законі Російської Федерації [17] як товару, що «супроводжується помилковою інформацією про його...виробника» потребує уточнення. На наш погляд, якщо якась фірма випускає свої товари під торгівельною маркою (або дуже схожою на неї, причому товар настільки близько імітує продукт іншої компанії, що він здається продуктом самої цієї фірми) іншого виробника, то це не можна назвати фальсифікацією. Це пряма контрафакція. До речі, на це ж положення вказує і норма п.1 ст.1515 Цивільного кодексу Російської Федерації «...товари, етикетки, упаковки товарів, на яких незаконно розміщені торгівельна марка або схоже до змішування позначення, є контрафактними» [17].

Виходячи з вищевикладеного, контрафактними товарами є ті, виготовлення, будь-яке використання, імпорт, перевезення чи зберігання яких призводить до порушення виключного права на результат інтелектуальної діяльності або засіб індивідуалізації, виражені в даних товарах. Таким чином, головним і ключовим відзнакою контрафактної продукції від не контрафактної є саме дані про порушення інтелектуальних прав. Питання про контрафактність товарів є юридичним і не має відношення саме по собі до якості товару (проте,

як правило, контрафактні товари мають більш низьку якість щодо виготовлених правовласником або його ліцензіатами). Будь-який матеріальний носій може бути визнаний контрафактним тільки судом [1, 8, 11, 14].

Наші дослідження свідчать про те, що правовласники в багатьох випадках не проявляють суттєвої активності по захисту своїх виключних прав. На наш погляд, для такої поведінки є певні підстави (причини або мотиви), якими в цих випадках керуються правовласники. Основні з них представлені нами на рис. 1.

Рисунок 1 - Основні мотиви правовласників при відмові від судових позовів по захисту виключних прав

Представлені на рис. 1 дані підтверджують той факт, що з точки зору низки правовласників в деяких випадках дешевше і доцільніше не відстоювати свої виключні права на товарні знаки в судовому порядку. А провести ребрендінг виробництва, призначений для залучення нових категорій споживачів та посилення унікальності існуючих брендів.

Несанкціоноване використання порушниками виключних прав (прав інтелектуальної власності), яке найбільш часто проявляється в виробництві, використанні (споживанні), ввезенні, продажу і пропозиції до продажу контрафактної продукції, а також в використанні способу, який охороняється патентом, для її виробництва, призводить не тільки до порушення цивільних прав правовласника, а і до суттєвим матеріальним збиткам. Такого роду збитку, що отримують правовласники, складаються з витрат, які вони зробили або повинні зробити для поновлення порушеного права, втрати або пошкодження майна (все це має вигляд реальних збитків), а також недоотримання доходів (прибутку), які патентовласник отримав би, якби його виключні

права не були порушені. Останнє має вигляд не реальних збитків, а упущеної вигоди [14].

В правовій державі такого роду поведінка конкуруючих суб'єктів потребує, по перше, юридичної оцінки з певним адміністративним або кримінальним покаранням порушника прав, по друге, обов'язковим матеріальним відшкодуванням задіяної матеріальної та моральної шкоди правовласнику.

Список використаних джерел:

1. Бардов И. Понятие контрафактных товаров / И.Бардов [Электронный ресурс].- Режим доступа: <http://ivanbardov.info/ponyatie-kontrafaktnyh-tovarov>
2. Кобелева Т.О. Розробка рекомендацій по формуванню інтегрального показника комплаєнс-безпеки промислового підприємства // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 48 (1324). – С. 46-52.
3. Кобелева Т.О. Організаційна структура комплаєнс на промисловому підприємстві // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 47 (1323). – С. 121-127.
4. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Якість інноваційної продукції як складова маркетингової політики та конкурентоспроможності підприємства // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки). : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 28 (1200). – С. 70-74.
5. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Управління маркетингом інноваційної продукції на засадах життєвого циклу товару // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки). : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 28 (1200). – С. 26-30.
6. Перерва П.Г., Марчук Л.С. Інтелектуальний потенціал як економічна категорія // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 15 (1291). – С. 53-63.
7. Марчук Л.С. Методики розрахунку інтелектуального потенціалу підприємства // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 20 (1296). – С. 95-101.

8. Перерва П.Г., Кравчук А.В. Ефективність як економічна категорія // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 15 (1291). – С. 137-143.
9. Перерва П.Г. Інформаційна діяльність підприємства: управлінська, цінова та маркетингова складові // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2018. - № 37(1313).- С. 27-32.
10. Перерва П.Г.; Косенко О.П., Ткачова Н.П.; Ткачов М.М. Формування конкурентного, інтелектуального і маркетингового потенціалу інноваційного підприємництва // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 20 (1296). – С. 36-40.
11. Перерва П.Г. Економіко-організаційні засади інноваційної та інвестиційної діяльності підприємства // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – № 45 (1266). – С.51-55.
12. Перерва П.Г., Косенко А.В., Кобелева, Т.О., Маслак М.В. Системний підхід до дослідження цінових, маркетингових, інвестиційних та інноваційних характеристик трансферу технологій промислової продукції // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 19 (1295). – С. 121-126.
13. Перерва П.Г., Косенко А.В., Маслак М.В., Матросова В.О., Долина І.В. Формування управлінської, маркетингової та інноваційної політики на підприємствах туристичної індустрії // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки): зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 47 (1323). – С. 114-120.
14. Pererva P.G., Kobieliieva T.O. The formation of anti-crisis program of the industrial enterprise based on innovative monitoring // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки). : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 48 (1220). – С.41-44.
15. Перерва П.Г., Косенко А.В., Маслак М.В., Матросова В.О., Долина І.В. Розвиток організаційно-економічного механізму управління розвитком індустрії туризму та гостинності // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – № 48 (1324). – С. 121-127.

16. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. №436-IV// Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18-22. - Ст.144.
17. Гражданский кодекс Российской Федерации.- М.: Издательство «Омега-Л», 2008. - 665с.
18. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003р. №435-IV// Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 40-44. - Ст. 356.

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОГО СУДУ З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Шуцько М.Г.

Сумський державний університет, магістр

На даний період Україна проходить один із найскладніших етапів за всі роки свого існування. Етап корінних змін, вдосконалення держави до рівня країн Європи, а також для досягнення головної мети перед українським суспільством – стати повноцінним членом Європейського союзу. Проте це вимагає значних кроків євроінтеграції, іншими словами прийняття досвіду деяких європейських країн, які вже пройшли цей складний період та країн, що є взірцем права та демократичності.

Євроінтеграція є головним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України, а подальша розбудова та поглиблення взаємовідносин між Україною та ЄС здійснюється на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції [1].

Взагалі євроінтеграція – системне впровадження стандартів ЄС, як категорія є дуже неоднозначною, що захвачує всі сфери життєдіяльності країни. Одна з ключових позицій є судова система. 2 червня 2016 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», а також Закон України «Про судоустрій і статус суддів» у новій редакції відповідно на реалізацію змін до Конституції України в частині правосуддя. 29 вересня 2017 року Президент України видав Указ «Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності». Новостворений спеціалізований суд працює, але не здійснює свою головну функцію – судочинство. Отже, досить вагомою проблемою є організація процесуальної діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу. Це питання досліджували безумовно багато вчених і практиків в Україні, які порушували достатньо важливі проблеми, які безпосередньо пов'язані з його діяльністю та визначають його майбутню ефективність.

Але, зокрема, Шемшученко Ю.С. відзначає – думки про недоцільність утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, оскільки, судових справ з питань захисту власності є недостатньою, щоб утримувати спеціалізовану систему суддів [2].

Як показує моніторинг систем статистичних даних єдиного державного реєстру судових рішень[3], провести аналіз по справам з питань інтелектуальної власності, постерігаються інша тенденція.

Таблиця 1

Рік	Кількість судових справ за рік	
	Авторські та суміжна права	Промислові зразки
2015	2317	463
2016	2748	566
2017	2960	611
2018	3455	721

Проведений аналіз відповідних даних по кількості справ за останні 4 роки з сфери інтелектуальної власності, а саме «авторські та суміжні права» та «промислові зразки» є очевидним, що свідчить тренд зростання справ кожного року. Назріває висновок, що кількість справ щодо порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності буде збільшуватися в майбутньому також.

Шпак А.П. і Шаповал Р.В. відзначають, що національне законодавство є розгалуженим, не в повному обсязі кодифікованим, розрізненим, досить часто положення нормативно-правових актів суперечать один-одному [4]. З цього яскраво демонструється проблема недостатньої законодавчої урегульованості. Дана проблема підтверджується відсутністю відповідного збірника локальних нормативних актів, які повністю регулюють дану сферу, де структуровано викладені та присутні всі положення. Також із-за відсутності процесуальної нормативної бази виникають відповідні проблеми, наприклад проведення експертиз під час розгляду спорів в сфері інтелектуальні власності, а також питання: «якими будуть процедури та строки передачі суду судових справ, які наразі перебувають на розгляді у господарських та адміністративних судах?»

Вирішенням є присутність відповідної політичної волі та законодавчої ініціативи.

Автор наголошує про проблему недостатньої кількості кваліфікованих суддів, які володіють спеціальними знаннями з практики застосування законодавства у сфері інтелектуальної власності, так як спори з приводу порушень цих прав належать до одних із найскладніших.

Вищою кваліфікаційною комісією України разом з західними партнерами в червні 2019 року планується проведення програми підготовки новообраних суддів Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Головна мета є надання підтримки у створенні та діяльності ефективного та якісного суду з питань інтелектуальної власності в Україні, що своєю чергою допоможе покращити рівень довіри бізнесу до судової системи, створить більш сприятливі інвестиційні умови в Україні та покращить ділову атмосферу, яка є рушійною силою інновацій та креативності, стимулюючи загальне економічне зростання та добробут [5].

На підставі міжнародного досвіду країн Європи, в яких система судового захисту інтелектуальної власності досягла високого рівня можна:

1) здійснити оцінку законодавства України, щодо створення суду з питань інтелектуальної власності, процесів його майбутньої ефективності, а також отримати поради щодо організації діяльності суду;

2) провести семінари та тренінги з права інтелектуальної власності для новообраних суддів спеціалізованого суду;

3) обговорити рекомендаційні заміни стосовно існуючих нормативно-правових актів, пов'язаних зі створенням та функціонуванням суду з питань інтелектуальної власності;

Головною метою є забезпечення ефективної процесуальної діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

На думку автора є доречним запровадження кваліфікаційно кадрової політики, як у європейських країнах. Хорошим прикладом є Німеччина в якій до складу Федеративного патентного суду входять судді, які мають дві освіти: юридичну та технічну, також даний принцип застосовуються у Великобританії та Швейцарії.

Висновки. Безумовно, спеціалізований суд є хорошою передумовою до євроінтеграції, як один крок країни до європейської спільноти, а також формування судової практики в сфері інтелектуальної власності. Питання щодо організації процесуальної діяльності Вищого

суду з питань інтелектуальної власності є дуже актуальним, важливо, щоб суд працював згідно Конституції України, а безпосередньо в процесі судочинства головне – фундаментальний принцип сучасного правопорядку в світі – верховенство права. Творча спільнота зі зверненням до Вищого суду з питань інтелектуальної власності повинна мати належний правовий захист не гірше ніж у передовий країнах Європи.

Список використаних джерел:

1. Євроінтеграція: *Офіційний портал Міністерства інфраструктури України* URL : <https://mtu.gov.ua/timeline/Evointegraciya.html>
2. Шемшученко Ю.С. Судова реформа в Україні у світлі європейському досвіду: конституційний аспект. *Часопис цивільного і кримінального судочинства* 2016. № 6. С. 47-59. URL : <https://clck.ru/FvkvS>
3. Про судоустрій і статус суддів : Проект Закону від 30.05.2016 № 4734 *Офіційний портал Верховної ради України*. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59259
4. Шаповал Р.В., Шпак А.П. Адаптація чинного законодавства України до вимог Європейського Союзу щодо захисту прав інтелектуальної власності. *Право та інновації*. 2015. № 2 (10). С. 32-36 [17].
5. Новини. *Офіційний портал Вищої кваліфікаційної комісії суддів України*. URL : <https://cutt.ly/3rEqbh>

